

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota

Reiswerk Pensioenen

Datum: 23 maart 2020

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Huidige pensioenregeling	4
3	Het uitvoeringsreglement	7
4	Aansluiting bij het pensioenfonds	9
5	Financiële opzet	11
6	Pensioenvermogen	23
7	Beleggingsbeleid	26
8	De organisatie van het pensioenfonds	34
9	Vaststelling	42

1 Inleiding

Reiswerk Pensioenen¹ voert de voor de reisbranche verplicht gestelde pensioenregeling uit. De oprichting van Reiswerk Pensioenen alsmede de verplichtstelling van de pensioenregeling vloeit voort uit de afspraken die zijn vastgelegd tussen sociale partners binnen de Reisbranche.

Conform de wettelijke voorschriften werkt het fonds volgens een Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN).

Het doel van deze ABTN is het bundelen van alle bij Reiswerk Pensioenen aanwezige gegevens om een integrale beschrijving te geven van de uitgangspunten die ten grondslag liggen aan het ten behoeve van Reiswerk Pensioenen te voeren beleid op actuariële en bedrijfstechnisch gebied.

Deze ABTN beschrijft de actuariële en bedrijfstechnische werkwijze van Reiswerk Pensioenen naar de situatie die geldt op 23 maart 2020. De belangrijkste reden voor de wijziging van deze ABTN zijn wijzigingen in de financiële opzet. Daarnaast is daar waar van toepassing de tekst geactualiseerd naar de situatie van 2020.

Hoofdstuk 2 bevat een korte beschrijving van de pensioenaanspraken zoals die worden verkregen krachtens het pensioenreglement. In hoofdstuk 3 zijn de hoofdlijnen van het uitvoeringsreglement beschreven. De procedure voor de aansluiting van werkgevers en de criteria voor het verkrijgen van het deelnemerschap staan in hoofdstuk 4. Vervolgens wordt in hoofdstuk 5 de financiële opzet uiteengezet en wel onderverdeeld naar de bijdrage die de aangesloten werkgevers aan het fonds verschuldigd zijn en het beleid van het fonds inzake de financiering van de aangegane verplichtingen. Hoofdstuk 6 behandelt de gewenste omvang van het vermogen conform de eisen van DNB. In hoofdstuk 7 wordt stilgestaan bij de hoofdlijnen van het beleggingsbeleid dat het pensioenfonds met de vermogensbeheerders is overeengekomen. Ten slotte komt in hoofdstuk 8 de organisatie van het pensioenfonds aan de orde.

Financieel crisisplan

Alle pensioenfondsen moeten als onderdeel van de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) ook een financieel crisisplan opstellen. In het crisisplan staat beschreven hoe het bestuur de beschikbare sturingsmiddelen inzet ten tijde van een crisissituatie. Het actuele crisisplan van Reiswerk Pensioenen is opgenomen in de bijlage 4.

---

¹ Voluit: Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen voor de Reisbranche

2 Huidige pensioenregeling

Reiswerk Pensioenen voert de pensioenregeling uit conform de bepalingen van het pensioenreglement en de statuten.

De inhoud van de pensioenregeling is een uitvloeisel van de door cao-partijen binnen de reisbranche gemaakte afspraken. De gemaakte afspraken zijn vastgelegd in een bedrijfstakuitvoeringsovereenkomst.

In dit hoofdstuk worden - in hoofdlijnen - de aanspraken omschreven die zijn neergelegd in het pensioenreglement voor de deelnemers van Reiswerk Pensioenen per 1 januari 2020.

Basis pensioenregeling

De basis pensioenregeling heeft de volgende kenmerken:

- *regeling* : een uitkeringsovereenkomst in de zin van de Pensioenwet, in de vorm van een middelloonregeling op basis van deelnemersjaren,
- *toetredingseis* : het deelnemerschap vangt aan op de eerste dag van de maand waarin de werknemer die op basis van een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht in dienst is van een aangesloten werkgever de 21-jarige leeftijd bereikt.
- *pensioenleeftijd* : de eerste dag van de maand waarin de (gewezen) deelnemer de 67-jarige leeftijd bereikt.
- *pensioengevend salaris* : 12 maal het vaste maandsalaris per 1 januari dan wel per de latere datum van aanvang van het deelnemerschap, vermeerderd met de daarover uit te keren vakantietoelage; het in aanmerking te nemen pensioengevend salaris is voor 2020 gemaximeerd op een bedrag ter grootte van € 50.556; het bestuur kan besluiten dit bedrag van jaar tot jaar aan te passen.
- *pensioengrondslag* : de pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend salaris verminderd met de franchise.
- *premie* : de premie voor 2020 is vastgesteld op 25,3% van de pensioengrondslag. Hiervan kan de werkgever maximaal de helft op het loon van de deelnemer inhouden.
- *franchise* : de franchise is voor 2020 vastgesteld op € 15.935; het bestuur kan besluiten de franchise van jaar tot jaar aan te passen;
- *ouderdomspensioen* : het ouderdomspensioen bedraagt vanaf 1 januari 2020 1,40% van de voor het desbetreffende deelnemersjaar vastgestelde pensioengrondslag. Het bestuur

streeft er naar de opgebouwde pensioenaanspraken en lopende pensioenuitkeringen jaarlijks te verhogen (zie de rubriek “toeslagverlening”).

- *partnerpensioen* : het jaarlijkse partnerpensioen (systeem onbepaalde vrouw/man) bedraagt vanaf 1 januari 2020 0,98% van de pensioengrondslag. Voor de deelnemer die overlijdt tijdens het deelnemerschap wordt het opgebouwd partnerpensioen vermeerderd met het partnerpensioen dat nog opgebouwd zou worden indien de deelnemer tot de pensioendatum deelnemer zou zijn gebleven. Daarbij wordt aangenomen, dat in de pensioengrondslag alsmede in de parttime factor geen wijziging meer zou zijn gekomen.

- *wezenpensioen* : het jaarlijkse wezenpensioen bedraagt vanaf 1 januari 2020 0,196% van de pensioengrondslag. Voor de deelnemer die overlijdt tijdens het deelnemerschap wordt het opgebouwd wezenpensioen vermeerderd met het wezenpensioen dat nog opgebouwd zou worden indien de deelnemer tot de pensioendatum deelnemer zou zijn gebleven. Daarbij wordt aangenomen, dat in de pensioengrondslag alsmede in de parttime factor geen wijziging meer zou zijn gekomen. Het wezenpensioen wordt verdubbeld voor “volle” wezen.

Het wezenpensioen wordt uitgekeerd tot de 18-jarige leeftijd van het kind; voor studerende of arbeidsongeschikte kinderen wordt het wezenpensioen verlengd tot uiterlijk de 27-jarige leeftijd.

- *premiëvrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (volgens de WAO)* : de premievrijstelling is volgens de volgende tabel afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid:

Mate arbeidsongeschiktheid	Vrijstelling
65% of meer	100%
minder dan 65%	-

Het begrip arbeidsongeschiktheid is gerelateerd aan de huidige WAO criteria.

- *premiëvrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (volgens de WIA)* : de premievrijstelling is volgens de volgende tabel afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid:

Mate arbeidsongeschiktheid	Vrijstelling
80% of meer	100%
65% – 80%	72,5%
55% - 65%	60%
45% - 55%	50%
35% - 45%	40%
minder dan 35%	-

Het begrip arbeidsongeschiktheid is gerelateerd aan de huidige WIA criteria.

- *uitruil en flexibele ingangsdatum* : op de pensioneringsdatum heeft de (gewezen) deelnemer het recht zijn partnerpensioen uit te ruilen in een hoger ouderdompensioen of een deel van het ouderdompensioen uit te ruilen in partnerpensioen. Het uitruilpercentage is afhankelijk van de leeftijd van de (gewezen) deelnemer op de uitruildatum. Na de uitruil bedraagt het partnerpensioen maximaal 70% van het na uitruil resterende ouderdompensioen.
De (gewezen) deelnemer kan zijn ouderdompensioen eerder of later laten ingaan dan de pensioendatum, echter nooit eerder respectievelijk later dan de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin hij vijf jaar jonger respectievelijk ouder is dan de voor hem geldende AOW-gerechtigde leeftijd. De (gewezen) deelnemer kan zijn ouderdompensioen ook in hoogte laten variëren.
- *toeslagverlening* : het bestuur beoordeelt jaarlijks of de financiële middelen van Reiswerk Pensioenen toereikend zijn om de opgebouwde pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen te verhogen. Deze toeslagverlening van het pensioen is voorwaardelijk. Voor de voorwaardelijke toeslagen wordt geen reserve gevormd en geen premie betaald.

Aanvullende pensioenregeling

Sinds 1 januari 2010 hebben werkgevers de mogelijkheid een aanvullende pensioenregeling (excedentregeling) onder te brengen bij Reiswerk Pensioenen. In de basisregeling bouwen werknemers pensioen op over hun pensioengevend salaris tot een maximum van € 50.556 (2020). Over het deel van het salaris dat boven deze grens uitkomt, tot een maximum van € 110.111 (2020), kan een werkgever door middel van de aanvullende regeling een pensioenvoorziening aanbieden aan al zijn werknemers. Deze aanvullende regeling is uitgewerkt in een apart pensioenreglement en kan door middel van een uitvoeringsovereenkomst met de werkgever worden ondergebracht bij Reiswerk Pensioenen. Werknemers hebben de mogelijkheid af te zien van deelname aan de excedentregeling.

De excedentregeling van Reiswerk Pensioenen is een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een middelloonregeling. Het ouderdompensioen bedraagt vanaf 2020 1,40% van de voor het desbetreffende deelnemersjaar vastgestelde excedent-pensioengrondslag. De excedent-pensioengrondslag is het pensioensalaris gemaximeerd op de fiscale grens minus de franchise. De franchise is gelijk aan het maximum pensioengevend salaris van de basisregeling. Het partnerpensioen en wezenpensioen bedragen respectievelijk 0,98% en 0,196% (0,392% voor volle wezen) van de excedent-pensioengrondslag.

Vrijwillige voortzetting

Bij beëindiging van de verplichte deelneming heeft de inactieve deelnemer de mogelijkheid de deelneming onder bepaalde voorwaarden vrijwillig voort te zetten. Deze voorwaarden zijn vastgelegd in het pensioenreglement.

Klachten en geschillen

Reiswerk Pensioenen kent een klachten- en geschillenprocedure voor (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en overige rechthebbenden, welke is vastgelegd in het pensioenreglement en het Reglement van de Geschillencommissie.

3 Het uitvoeringsreglement

Het uitvoeringsreglement bevat bepalingen die betrekking hebben op de verhouding tussen een verplicht aangesloten werkgever en Reiswerk Pensioenen. Hier volgen de hoofdlijnen, voor zover deze hoofdlijnen niet al elders in deze ABTN worden beschreven.

Premievaststelling, premiebetaling en niet nakomen premieverplichtingen

De premie wordt jaarlijks door het bestuur van Reiswerk Pensioenen, na overleg met de cao-partijen, vastgesteld en zo nodig gewijzigd. Voor iedere deelnemer wordt jaarlijks premie geheven voor de financiering van de verplichte pensioenregeling. Deze premie is een doorsneepremie uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag van de deelnemer. De doorsneepremie is voor alle deelnemers gelijk. De premie is door de werkgever verschuldigd. De werkgever kan een gedeelte van de premie op het loon van de deelnemer inhouden.

De premie voor 2020 is vastgesteld op 25,3% van de pensioengrondslag. Hiervan kan de werkgever maximaal de helft op het loon van de deelnemer inhouden. Geen premie is verschuldigd over de periode waarover de pensioenopbouw wordt voortgezet wegens arbeidsongeschiktheid. Voor de excedentregeling wordt een actuariële premie in rekening gebracht.

De kostendekkende premie wordt door het bestuur van het fonds vastgesteld op de manier als omschreven in deze nota. De vaststelling van de premie vindt plaats aan de hand van de methode waarbij de kostendekkende premie gedempt wordt op basis van 'verwacht rendement' na correctie voor toeslagambitie. Een wijziging van de premie wordt doorgevoerd met ingang van de eerste januari van een kalenderjaar. Indien blijkt dat de kostendekkende premie voor het volgende jaar hoger dreigt te worden dan de geldende vastgestelde premie, treedt het bestuur van Reiswerk Pensioenen zo spoedig mogelijk in overleg met de cao-partijen. Als de premie hoger is vastgesteld dan de kostendekkende premie, kan Reiswerk Pensioenen het surplus benutten voor extra buffervorming voor herstel, of als kapitaaldeckingsopslag voor toekomstige toeslagverlening of voor andere doelen als omschreven in deze nota. Als de kostendekkende premie hoger dreigt te worden dan de geldende vastgestelde premie, besluiten de cao-partijen uiterlijk vóór 1 december of zij de premie voor het volgende jaar verhogen tot het kostendekkende niveau, of dat zij het ambitieniveau van de pensioenovereenkomst zodanig aanpassen dat de op dat moment geldende premie weer minimaal kostendekkend is. Als de cao-partijen niet vóór 1 december tot besluitvorming zijn gekomen, stelt het bestuur van Reiswerk Pensioenen de premie voor het volgende jaar op kostendekkend niveau vast.

Bij premiekorting neemt Reiswerk Pensioenen artikel 129 van de Pensioenwet in acht. Van de wettelijke mogelijkheid van terugstorting maakt Reiswerk Pensioenen geen gebruik.

Premieheffing vindt plaats op maandbasis. De werkgever ontvangt maandelijks een premiefactuur van het fonds. De werkgever voldoet de premie aan het fonds uiterlijk op de betaaldatum vermeld op de premiefactuur.

Bij overschrijding van de betalingstermijn kan Reiswerk Pensioenen de wettelijke rente en vergoeding van andere kosten vorderen.

Als een werkgever met de betaling in gebreke blijft maakt Reiswerk Pensioenen gebruik van de hem ter beschikking staande rechtsmiddelen. Zo kan het pensioenfonds een dwangbevel uitbrengen, beslag laten leggen op goederen van de werkgever, het faillissement van de werkgever aanvragen of de bestuurders van de werkgever aansprakelijk stellen. Ook is Reiswerk Pensioenen

bevoegd om als uiterste middel de actieve deelnemers in dienst van een werkgever te informeren over een betalingsachterstand van die werkgever.

Informatie

De werkgever is verplicht alle deelnemers bij Reiswerk Pensioenen aan te melden en de gegevens volledig, juist en tijdig te verstrekken. Een werkgever moet Reiswerk Pensioenen inzage verlenen in zijn administratie voor zover dat noodzakelijk is voor een goede uitvoering van de pensioenregeling.

Indien een werkgever geen of onjuiste gegevens verstrekt voor de voorschotnota of de definitieve afrekening, is Reiswerk Pensioenen bevoegd deze naar beste weten zelf vast te stellen. Het fonds kan dan ook een boete opleggen.

Reiswerk Pensioenen zorgt ervoor dat nieuwe deelnemers over de pensioenregeling worden geïnformeerd overeenkomstig artikel 21 van de Pensioenwet.

Toeslagverlening

Reiswerk Pensioenen beslist jaarlijks of en in hoeverre een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van het fonds toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze verleend. De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd. De toeslagverlening wordt uit overrendement gefinancierd.

Vermogenstekorten

In een tekortsituatie volgt Reiswerk Pensioenen de daarop betrekking hebbende procedures zoals voorgeschreven in de Pensioenwet.

Vrijstelling

In het uitvoeringsreglement worden de voorwaarden aangegeven waaronder aan een werkgever voor zijn werknemers vrijstelling kan worden verleend van de verplichte deelneming in Reiswerk Pensioenen; het betreft de wettelijke voorwaarden van het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000. Reiswerk Pensioenen heeft beleid ten aanzien van vrijstellingen nader uitgewerkt en vastgelegd in het Vrijstellingsbeleid.

Vrijwillige voortzetting

Bij beëindiging van de verplichte deelneming heeft de inactieve deelnemer de mogelijkheid de deelneming onder bepaalde voorwaarden vrijwillig voort te zetten. De voorwaarden zijn vastgelegd in het pensioenreglement.

Klachten en geschillen

Reiswerk Pensioenen kent een klachten- en geschillenprocedure voor werkgevers, die is opgenomen in het uitvoeringsreglement.

4 Aansluiting bij het pensioenfonds

4.1 Aansluiting van werkgevers

Procedure en criteria voor aansluiting werkgevers

Verplichtstelling

Reiswerk Pensioenen voert voor de reisbranche de verplicht gestelde pensioenregeling uit.

De onder de verplichtstelling vallende ondernemingen zijn de ondernemingen die zich uitsluitend of in hoofdzaak bewegen op het gebied van de reisbranche. Dit wordt geacht het geval te zijn indien alle of het merendeel van de werknemers van de onderneming op het voornoemde gebied werkzaam zijn. Een onderneming of een deel van de onderneming wordt geacht in hoofdzaak het bedrijf van (online) reisorganisator en/of (online) reisagent uit te oefenen, indien meer dan 50% van de loonsom van de desbetreffende onderneming (of een onderdeel daarvan) daaraan moet worden toegeschreven.

Uitgesloten van de verplichtstelling zijn: touringcarbedrijven, luchtvaartmaatschappijen, rederijen en spoorwegmaatschappijen; en werknemers die krachtens de Wet Bpf 2000 op 31 december 1996 reeds in een ander bedrijfstakpensioenfonds tot deelneming verplicht zijn.

Vrijstelling

Elke werkgever dient zijn werknemers als deelnemer bij Reiswerk Pensioenen aan te melden, tenzij vrijstelling verleend is. Indien en voor zolang deze vrijstelling geldig is, blijft een dergelijke aanmelding bij Reiswerk Pensioenen achterwege. Het bestuur beslist over een verzoek tot vrijstelling.

Vrijwillige aansluiting

Reiswerk Pensioenen kan een uitvoeringsovereenkomst sluiten met een werkgever die niet onder de werkingssfeer van Reiswerk Pensioenen valt, maar die zich op vrijwillige basis bij Reiswerk Pensioenen wil aansluiten, indien:

- a. de loonontwikkeling bij deze werkgever ten minste gelijk is aan die volgens de Collectieve Arbeidsovereenkomst voor de Reisbranche en de werkgever premie afdraagt aan Stichting Fonds voor Opleiding en Ontwikkeling Reisbranche; of
- b. er sprake is van een groepsverhouding tussen de werkgever die zich vrijwillig wil aansluiten en een andere werkgever die onder de werkingssfeer van Reiswerk Pensioenen valt; of
- c. dit aansluitend gebeurt aan een periode waarin de werkgever wel onder de werkingssfeer van Reiswerk Pensioenen viel. Het staat het bestuur vrij om nadere voorwaarden te stellen aan de werkgever alvorens akkoord te gaan met vrijwillige aansluiting bij Reiswerk Pensioenen.

Aanvullende pensioenregeling

Ter uitvoering van de aanvullende pensioenregeling (excedentregeling) sluit Reiswerk Pensioenen met iedere werkgever, die van de mogelijkheid hiertoe gebruik maakt, een afzonderlijke uitvoeringsovereenkomst af. In deze uitvoeringsovereenkomst worden de voorwaarden vastgelegd die gelden voor deelname in de aanvullende regeling. Tevens wordt bepaald in hoeverre het pensioenreglement en uitvoeringsreglement van toepassing zijn.

4.2 Verrijging van het deelnemerschap

Wijze van verkrijging van het deelnemerschap

Werknemers van een aangesloten werkgever worden als deelnemer aangemerkt zodra zij de leeftijd van 21 jaar hebben bereikt én een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht hebben.

5 Financiële opzet

Reiswerk Pensioenen voert de pensioenregeling uit conform het pensioenreglement. De pensioenaanspraken zijn volledig verzekerd in eigen beheer. Reiswerk Pensioenen heeft dus geen herverzekeringscontracten gesloten.

5.1 De waarderingsgrondslagen van de beleggingen (samengevat)

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering).

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen worden gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde is de beursnotering per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde is de per balansdatum geldende beurskoers. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Deposito's en vorderingen op banken worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

5.2 Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen wordt vastgesteld op de contante waarde van de reglementair tot de balansdatum verworven pensioenaanspraken waarin begrepen de contante waarde van de toegekende toeslagen op deze pensioenaanspraken.

Bij de waardering van de pensioenaanspraken wordt van de volgende grondslagen uitgegaan:

- interest Nominale rentetermijnstructuur, zoals door De Nederlandsche Bank maandelijks op haar website wordt gepubliceerd.
- sterfte Vanaf 30 september 2018: Prognosetafel AG2018, waarbij de sterftetekansen zijn vermenigvuldigd met leeftijdsafhankelijke factoren om het verschil tussen de ervaringssterfte van het fonds en de algehele sterfte in de generatietafel tot uitdrukking te brengen. In bijlage 1 zijn deze factoren (Ervaringsfactoren Reiswerk Pensioenen 2018) opgenomen. De ervaringssterfefactoren zijn vastgesteld op basis van het Sprekels & Verschuren ervaringssterfemodell op basis van inkomen.
- wezenpensioen De lasten van nog niet ingegaan opbouw wezenpensioen zijn gesteld op 1,1% van de lasten van het nog niet ingegaan opbouw partnerpensioen. De lasten van het risicowezenpensioen in de premie zijn gesteld op 11% van het risicopartnerpensioen. Bij de vaststelling van de lasten ter zake van ingegaan wezenpensioen wordt in beginsel verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot de 18-jarige leeftijd. Indien een wees die ouder is dan de 18-jarige leeftijd nog wezenpensioen ontvangt in verband met het volgen van een studie, wordt in de voorziening verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot de 27-jarige leeftijd. Er wordt bij de voorziening voor het ingegaan wezenpensioen geen rekening gehouden met sterfte- of studeerkansen.
- leeftijdsverschil De leeftijd van de vrouwelijke partner van een mannelijke hoofdverzekerde wordt 3 jaar lager verondersteld dan van de hoofdverzekerde man. De leeftijd van de mannelijke partner van een vrouwelijke hoofdverzekerde wordt 2 jaar. hoger gesteld dan die van de hoofdverzekerde vrouw.
- partnerfrequentie Voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor het nog niet ingegane partnerpensioen van nog niet-gepensioneerde deelnemers wordt een partnerfrequentie (inclusief samenwonenden) gehanteerd, op basis van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) uit 2018. Op de pensioeningangsdatum (67 jaar) wordt een partnerfrequentie van 100% gehanteerd. Na de pensionering neemt de partnerfrequentie af met de sterfte van de partner. Na ingang van het ouderdompensioen wordt de werkelijke burgerlijke staat gehanteerd. In bijlage 1 zijn de partnerfrequenties opgenomen.
- premievrijstelling arbeidsongeschiktheid Voor (gewezen) deelnemers wordt de contante waarde van de toekomstige opbouw naar rato van de vrijgestelde premie gereserveerd.
- opslag voor toekomstige kosten Voor de dekking van toekomstige excassokosten wordt de netto voorziening vanaf 31 december 2017 verhoogd met 2,4%.
- afronding leeftijden De leeftijdsbepaling geschiedt in maanden nauwkeurig.
- voorziening niet opgevraagd pensioen Voor pensioen dat nog niet is ingegaan (ouderdompensioen vanaf pensioeningangsdatum en partnerpensioen van reeds overleden deelnemers en beide inclusief de gemiste toeslagen) omdat de deelnemer/partner onvindbaar is of niet reageert, wordt de reservering vanaf de beoogde ingangsdatum vijf jaar volledig in stand gehouden en daarna in tien jaar tijd lineair afgebouwd naar nul. Voor de waardering is de leeftijd op balansmoment bepalend.

- flexibiliserings- en afkoopfactoren

Met ingang van 2015 worden deze vastgesteld op basis van de actuele fondsgrondslagen, zoals opgenomen in de ABTN en rekening houdend met de meest recente ontwikkelingen. Dit betekent dat voor 2020 wordt gerekend op basis van de Prognosetafel AG2018 en de Ervaringsfactoren Reiswerk Pensioenen 2018. De factoren worden eenmaal per jaar vastgesteld, waarbij de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per einde september van het voorliggende jaar aan de basis staat. Ten aanzien van de sekseneutraliteit wordt uitgegaan van de werkelijke verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke deelnemers. Uitzondering hierop zijn de flexibiliseringsfactoren voor de uitruil van partnerpensioenen in ouderdompensioenen, waarbij wordt aangenomen dat met name de ongehuwden op de pensioendatum gebruik maken van deze flexibiliseringsmogelijkheid. Er wordt vooralsnog niet gerekend met een afslag voor antiselectie. Het bestuur houdt zich het recht voor om de factoren aan te passen, indien de marktomstandigheden daartoe aanleiding geven.

De actuariële grondslagen worden periodiek geëvalueerd. De overlevingstafel wordt ten minste één keer per twee jaar geëvalueerd. De overige actuariële grondslagen worden ten minste één keer per vier jaar geëvalueerd. De evaluaties vinden in beginsel tegelijkertijd met de actualisatie van de overlevingstafel plaats. Indien externe ontwikkelingen en/of actuariële resultaten in de tussentijdse periode daar aanleiding tot geven, kunnen de actuariële grondslagen eerder worden onderzocht.

Grondslag	Laatste evaluatie	Standaard beleid	Opnieuw evalueren
Rekenrente	<i>n.v.t.</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>n.v.t.</i>
Overlevingstafel	2018	Max. 2 jaar	2020
Fondsspecifieke ervaringssterfte	2018	Max. 4 jaar	2022
Partnerfrequenties	2018	Max. 4 jaar	2022
Leeftijdsverschil hoofd- /medeverzekerden	2018	Max. 4 jaar	2022
Opslag voor wezenpensioenen	2018	Max. 4 jaar	2022
Opslag voor toekomstige kosten (kostenvoorziening)	2019	Max. 4 jaar	2023
Opslag in de premie voor PVI	2019	Max. 4 jaar	2023
Opslag in de premie voor kosten	2019	Max. 4 jaar	2023

Nadere toelichting methodiek voor de vaststelling van de opslag voor toekomstige uitvoeringskosten

Pensioenfondsen dienen de technische voorzieningen vast te stellen op basis van de kastromen die voortvloeien uit de opgebouwde pensioenverplichtingen. Het treffen van een voorziening voor toekomstige kosten voor administratie, communicatie en het doen van uitkeringen is daar onderdeel van. Achterliggende gedachte hierbij is dat ook bij discontinuïteit van de onderneming(en) het pensioenfonds de uitvoeringskosten dient te kunnen dragen.

Het bestuur van Reiswerk Pensioenen heeft het voornemen om, indien zich de situatie voordoet dat geen sprake meer is van verdere pensioenopbouw en daaraan gekoppelde premiebetaling, te kiezen voor aansluiting en overdracht naar een groter pensioenfonds met liquidatie van Reiswerk Pensioenen tot gevolg. De opslag voor toekomstige uitvoeringskosten is derhalve gebaseerd op dit zogenaamde 'liquidatiescenario'.

De insteek van het bestuur van Reiswerk Pensioenen betreffende de duur gelegen tussen het moment van geheel premievrij worden en het moment van liquidatie, is dat het niet in het belang van de deelnemers is om de overdracht en liquidatie onnodig lang uit te stellen. Het bestuur gaat ervan uit dat overdracht en liquidatie binnen één jaar gerealiseerd zal worden.

Dit betekent dat Reiswerk Pensioenen een voorziening voor toekomstige administratiekosten dient aan te houden die een adequate dekking heeft voor de volgende zaken:

1. Het administreren van de alsdan premievrije portefeuille tot het moment van liquidatie (aannee duur: 1 jaar). Hierbij wordt een zo goed mogelijke inschatting gemaakt van de verwachte uitvoeringskosten, exclusief kosten die rechtstreeks verband houden met vermogensbeheer, nadat het pensioenfonds geen premie meer ontvangt en derhalve alleen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden kent.
2. De kosten van de liquidatie van het fonds. Hierbij wordt een zo goed mogelijke schatting gemaakt van de verwachte aanvullende kosten die gemoeid zijn met de overdracht van de aanspraken en de liquidatie van het pensioenfonds.
3. De inkoopsum van de verschuldigde voorziening voor toekomstige administratiekosten bij overgang naar de nieuwe pensioenuitvoerder. Deze verwachte benodigde hoogte wordt onderzocht door de excasso-opslagen bij pensioenfondsen op te vragen, waar de aanspraken mogelijk naartoe over zullen worden gedragen.

De berekende totaal benodigde kostenvoorziening in euro's wordt vervolgens vanuit pragmatisch oogpunt omgerekend naar één percentage van de netto pensioenvoorziening. Dit percentage is voor het laatst per 31 december 2019 vastgesteld op 2,4% (ongewijzigd ten opzichte van 2017). De kostenvoorziening wordt vervolgens jaarlijks aangevuld met 2,4% van de netto actuariële benodigde premie. Als gevolg van het verrichten van pensioenuitkeringen en afkopen neemt de kostenvoorziening af met 2,4% van de gedane uitkeringen.

5.3 De reserves

Reiswerk Pensioenen kent de volgende reserves:

- De Beleidsreserve
- De Gebonden reserve

Vaststelling van de reserves

- De Beleidsreserve is een sluitpost, waaraan uit het resultaat wordt toegevoegd of onttrokken nadat de Gebonden reserve op het juiste niveau is gebracht.
- De Gebonden reserve wordt vastgesteld op de hoogte van het vereist eigen vermogen behorende bij de strategische beleggingsmix.

Doel van de reserves

- De Beleidsreserve kan o.a. worden gebruikt om toekomstige indexaties te financieren en de pensioenregeling te verbeteren. Het bestuur heeft over de (toekomstige) aanwending van deze reserve nog geen beslissing genomen.
- De Gebonden reserve dient om, rekening houdend met de wettelijke zekerheidsmaat van 97,5%, toekomstige beleggings- en actuariële tegenvallers op te kunnen vangen.

Het fondsvermogen is in het vervolg gedefinieerd als de som van de voorziening pensioenverplichtingen en de reserves, zoals beschreven in dit hoofdstuk.

5.4 Dekkingsgraden

Door Reiswerk Pensioenen worden vier soorten dekkingsgraden gedefinieerd: de actuele dekkingsgraad, de actuele dekkingsgraad op marktrente, de beleidsdekkingsgraad en de reële dekkingsgraad.

Actuele dekkingsgraad

Deze dekkingsgraad is gelijk aan het fondsvermogen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen op één peildatum.

Actuele dekkingsgraad op marktrente

Deze dekkingsgraad is gelijk aan het fondsvermogen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen op één peildatum, waarbij de voorziening pensioenverplichtingen wordt gebaseerd op de nominale rentetermijnstructuur, exclusief inrekening van de UFR

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad betreft de dekkingsgraad waarop beleidsmaatregelen gebaseerd zullen worden. Deze beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over voorliggende 12 maanden.

Reële dekkingsgraad

De reële dekkingsgraad wordt vanaf boekjaar 2015 door Reiswerk Pensioenen vastgesteld. De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen de huidige beleidsdekkingsgraad en de vereiste beleidsdekkingsgraad benodigd voor toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de veronderstelde prijsinflatie.

Reiswerk Pensioenen stelt maandelijks de actuele dekkingsgraad, de actuele dekkingsgraad op marktrente en de beleidsdekkingsgraad vast. De reële dekkingsgraad wordt jaarlijks vastgesteld. Jaarlijks worden de door Reiswerk Pensioenen vastgestelde actuele, beleids- en reële dekkingsgraad per 31 december en de (minimaal) vereiste dekkingsgraad (zie hoofdstuk 6) opgenomen in de jaarrekening en geverifieerd door de certificerende accountant en de waarmerkend actuaaris.

5.5 Herstelplan

Per 30 juni 2015 was de beleidsdekkingsgraad voor het eerst lager dan de dekkingsgraad behorende bij het vereist vermogen. Het fonds verkeerde vanaf dat moment dus in een tekortsituatie. Reiswerk Pensioenen heeft daarom een herstelplan moeten opstellen, waaruit blijkt dat het tekort binnen de maximale wettelijke termijn (in 2015 12 jaar) wordt opgeheven. Zolang Reiswerk Pensioenen een tekort heeft, zal er jaarlijks een nieuw herstelplan worden opgesteld. De maximale herstelperiode was in 2015 12 jaar, in 2016 11 jaar en vanaf 2017 10 jaar. Eventuele toekomstige kortingen worden behandeld conform datgene dat beschreven is in paragraaf 5.7.4. Uit de herstelplannen van 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 en 2020 blijkt dat geen korting hoeft te worden toegepast om binnen de maximale hersteltermijn van respectievelijk 12, 11 en 10 jaar het tekort te herstellen. Op basis van de aannames in het herstelplan, zou de beleidsdekkingsgraad eind 2021 wel voor het zesde opeenvolgende toetsmoment onder de minimaal vereiste dekkingsgraad (104,8%) liggen. Derhalve dient er op basis van het herstelplan 2020 dan in 2022 een MVEV korting plaats te vinden. De pensioenuitkeringen en opgebouwde pensioenaanspraken op basis van het herstelplan zullen naar verwachting de eerstkomende jaren niet, en daarna (vanaf 2026) maar gedeeltelijk worden geïndexeerd.

5.6 Financiering

5.6.1 Basisregeling

De feitelijke premie

De basis van de pensioenregeling is een middelloonregeling welke wordt gefinancierd door middel van een reglementaire doorsneepremie. Deze doorsneepremie wordt aangeduid met feitelijke premie. De feitelijke premie bedraagt in 2020 25,3% van de pensioengrondslag en is als volgt opgebouwd:

- De actuariële koopsom voor de jaarlijkse inkoop voor ouderdomspensioen en partnerpensioen op basis van de grondslagen in 5.2, inclusief de opslag voor de geambieerde toeslagverlening ter grootte van de verwachtingswaarde van de prijsindex 16,0%
- Risicopremie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid 0,7%

- Kosten voor de uitvoering 1,7%
- Solvabiliteitsopslag, voor zover deze uitstijgt boven de opslag voor geambieerde toeslagambitie en gebaseerd op de vereisten cf hoofdstuk 6 0,0%
- Marge 6,9%

De (gedempte) kostendekkende premie

De Pensioenwet stelt in artikel 128 dat de feitelijke premie in enig jaar ten minste kostendekkend dient te zijn. De kostendekkende premie is daarmee in feite een meetlat waaraan het pensioenfonds volgens artikel 128 Pw jaarlijks moet toetsen of de feitelijke premie hoog genoeg is om de onvoorwaardelijke en -in voorkomende gevallen- voorwaardelijke onderdelen van de pensioenovereenkomst in dat jaar en ook voor de langere termijn na te komen.

De zuivere kostendekkende premie wordt in principe berekend op basis van de geldende rentetermijnstructuur. Dit leidt ertoe dat de zuivere kostendekkende premie erg volatiel is, omdat sprake is van een sterk bewegende marktrente. Op grond van bestaande regelgeving heeft Reiserwerk Pensioenen ervoor gekozen om de volatilititeit van de kostendekkende premie te dempen door voor de kostendekkende premie uit te gaan van demping op basis van het verwachte rendement.

In het Financieel Toetsingskader (FTK) zijn voorschriften opgenomen over de maximale hoogte van het te hanteren verwacht rendement. Het maximale verwachte rendement wordt gebaseerd op de strategische beleggingsmix, de maximaal te hanteren rendementen conform het FTK en de actuele marktrente.

Daarnaast worden de volgende voorwaarden gesteld aan het rekenen met het verwacht rendement:

- Het rendement op vastrentende waarden wordt voor een periode van 5 jaar op basis van de actuele marktrente vastgezet. Dat wil zeggen dat voor de premie 2016 tot en met 2020 wordt uitgegaan van de marktrente van 30 september 2015 en de strategische beleggingsmix per eind 2015. Vanaf 1 januari 2019 is de strategische beleggingsmix gewijzigd. De nieuwe beleggingsmix is offensiever dan de beleggingsmix die per eind 2015 van toepassing was. Uit prudentie overwegingen is besloten om het verwacht rendement in de premie niet aan te passen aan de nieuwe strategische beleggingsmix.;
- Het fonds moet rekening houden met toeslagverlening die ten minste gelijk is aan de minimale verwachtingswaarde van de prijsindex. Hierbij is voor het groeipad van de prijsinflatie rekening gehouden met de Q&A zoals gepubliceerd door DNB op 19 oktober 2015. Deze inflatiecurve staat eveneens voor vijf jaar vast (tot en met 2020);
- De te hanteren solvabiliteitsopslag is het maximum van de koopsom van de in de premie opgenomen opslag voor toeslagverlening en de solvabiliteitsopslag.

Het fonds vermeldt de zuivere kostendekkende premie, de gedempte kostendekkende premie en de feitelijke premie in het bestuursverslag en in de jaarrekening.

5.6.2 Excedentregeling

De excedentregeling wordt gefinancierd op basis van een feitelijke premie, die afgeleid is van de zuiver kostendekkende premie. De toetsing van de premie geschiedt op basis van een gedempte kostendekkende premie. Hierbij wordt uitgegaan van onderstaande grondslagen.

- Verzekeringstechnische grondslagen conform basis:
  - Sterftetafel Conform de grondslagen in 5.2
  - Rente Conform verwacht rendement in 5.6.1 voor de gedempte kostendekkende premie
Conform DNB-rentetermijnstructuur voor de zuiver kostendekkende premie
  - Opslag afwijkende sterftetekansen 2,7% (van de netto premie)

- Opslag premievrijstelling 1,5% van de pensioengrondslag
- **Bedrijfstechnische grondslagen / opslagen:**
  - Excassokosten 2,4% (van de netto premie)
  - Uitvoeringskosten 1,7% van de pensioengrondslag
  - Solvabiliteitsopslag 0% voor de gedempte kostendeekkende premie
17,8% voor de zuivere kostendeekkende premie op basis van het vereist eigen vermogen per Q2 2019

Het bestuur stelt jaarlijks per 1 januari de berekeningsgrondslagen voor de premie van de excedentregeling vast voor een periode van één jaar. Het bestuur beziet jaarlijks tot eventuele aanpassing van de berekeningsgrondslagen indien en voor zover omstandigheden daartoe aanleiding geven.

5.7 Sturingsmiddelen

Het bestuur heeft in principe de volgende sturingsmiddelen:

- het beleggingsbeleid;
- het premiebeleid;
- het toeslagbeleid;
- het korten van pensioenaanspraken en -rechten;
- het herstellen van gemiste indexaties en verleende kortingen.

In het crisisplan staat beschreven hoe het bestuur de bovenstaande sturingsmiddelen inzet ten tijde van een crisissituatie. Het crisisplan is opgenomen in bijlage 5.

5.7.1 Beleggingsbeleid

In hoofdstuk 7 wordt nader ingegaan op het beleggingsbeleid.

5.7.2 Premiebeleid

De pensioenregeling wordt door sociale partners vastgesteld. Het bestuur laat sociale partners weten voor welke premie zij deze regeling in uitvoer kan nemen. Sociale partners stellen dan in principe deze premie ter beschikking. Het bestuur zal echter, in situaties waarin sociale partners niet in staat zijn om in onderlinge samenspraak de regeling dan wel de ter beschikking te stellen premie aan te passen aan de eisen van wet- en regelgeving zijn eigen verantwoordelijkheid nemen en de premie zelfstandig vaststellen.

Jaarlijks beoordeelt het bestuur of de beschikbaar gestelde premie kostendeekkend is en voldoet aan de wettelijke voorschriften. Indien nodig wordt de premie aangepast. Als deze premie hoger is dan voor sociale partners acceptabel is, kunnen sociale partners de pensioenregeling voor de toekomstige opbouw aanpassen. Uiteindelijk worden de gemaakte afspraken tussen bestuur en sociale partners vastgelegd in de bedrijfstakuitvoeringsovereenkomst (BUO).

Het bestuur kan besluiten tot een eventuele premiekorting indien voldaan wordt aan de wettelijke vereisten hiervoor. Dit betekent dat premiekorting alleen plaats kan vinden als alle eventuele kortingen en gemiste toeslagen in voorgaande 10 jaren volledig hersteld zijn.

5.7.3 Het toeslagbeleid

Het bestuur streeft er, conform het bepaalde in het pensioenreglement, naar om binnen het raam van de daartoe beschikbare middelen, op de pensioenaanspraken en pensioenrechten voor pensioengerechtigden, (gewezen) deelnemers en nagelaten betrekkingen jaarlijks een toeslag te verlenen.

Toeslagambitie

Het bestuur streeft ernaar om de opgebouwde pensioenrechten van de deelnemers, de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden jaarlijks aan te passen aan de hand van het CBS-consumentenprijsindexcijfer alle huishoudens (CPI), afgeleid. Hierbij is de referentieperiode december-december voorafgaand aan de maand juni, waarin het toeslagbesluit genomen wordt.

Voorwaardelijke toeslag

Alleen als en voor zover de middelen van het fonds toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze toegekend. Er is echter geen recht op aanpassing en het is voor de langere termijn niet zeker of en in hoeverre aanpassing zal plaatsvinden. De toezegging van aanpassing is dus voorwaardelijk en is mede afhankelijk van de financiële positie van het fonds. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre de pensioenaanspraken worden aangepast. Met betrekking tot de mate van de toekenning hanteert het bestuur de onderstaande beleidsstaffel als leidraad. Deze beleidsstaffel is gebaseerd op de maximale indexatie die kan worden gegeven op basis van de rekenregels voor toekomstbestendige toeslagverlening zoals neergelegd in artikel 15 van het Besluit FTK. De hoogte van de toeslag is daarmee afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad, de toeslagambitie en de bovengrenstoelag. De bovengrenstoelag is de beleidsdekkingsgraad waarbij de maximale toeslag toekomstbestendig verleend mag worden en is onder meer afhankelijk van de rentetermijnstructuur. De bovengrenstoelag, gebaseerd op de rentetermijnstructuur van 31 december 2017, is 126,1%.

De inhoud van de beleidsstaffel luidt als volgt:

- Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110%, wordt geen toeslag toegekend;
- Bij een beleidsdekkingsgraad van meer dan 110%, maar minder dan de bovengrenstoelag, wordt de geambieerde toeslag naar rato toegekend;
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de bovengrenstoelag kan de geambieerde toeslag volledig worden toegekend.

Bovenstaande beleidsstaffel geldt slechts als uitgangspunt. Bij de jaarlijkse besluitvorming zal het bestuur andere relevante omstandigheden eveneens in ogenschouw nemen. Hierbij kijkt het bestuur onder andere naar het verloop van de (beleids)dekkingsgraad gedurende het jaar en wordt tevens rekening gehouden met de actuele economische omstandigheden (zoals bijv. rente, economische vooruitzichten, bestandsontwikkelingen) en de visie van het bestuur inzake deze onderwerpen voor de toekomst. Het bestuur behoudt zich uitdrukkelijk het recht voor van de leidraad af te wijken als omstandigheden hiertoe aanleiding geven.

Procedure en tijdstip vaststelling toeslagen na deelneming

Feitelijke toekenning van toeslagen zal altijd eerst plaatsvinden na een daartoe door het bestuur genomen besluit. De hoogte van de toeslag vergt een expliciet bestuursbesluit. Het bestuur heeft besloten om het besluit over de toeslagverlening jaarlijks in de maand juni te nemen, uitgaande van de in het kader van de jaarrekening vastgestelde beleidsdekkingsgraad per 31 december van het voorafgaande jaar. Het bestuursbesluit heeft betrekking op de toeslagverlening per 1 september van het betreffende jaar en wordt verleend over alle opgebouwde pensioenaanspraken, tot en met het jaar er aan voorafgaand, en ingegane pensioenen.

Het bestuur houdt zich het recht voor om het toeslagbeleid aan te passen. Toekomstige wijzigingen zijn verbindend voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Verwachte realisatie toeslagbeleid

Jaarlijks wordt een haalbaarheidstoets uitgevoerd om de waarschijnlijkheid van de toeslagverlening vast te stellen en op basis hiervan te communiceren met de betrokken belanghebbenden. Er is gekozen voor een maximaal en toekomstbestendig indexatiebeleid, waarbij de indexatiemaatstaf voor alle deelnemers de prijsinflatie is. Dit houdt in dat het fonds alleen een toeslag verleent als de beleidsdekkingsgraad per 31 december van het voorafgaande boekjaar zich boven 110% bevindt. De hoogte van de toeslag is daardoor onder andere afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad en de prijsinflatie.

5.7.4 Korten van pensioenaanspraken en -rechten

Wanneer de financiële positie van Reiswerk Pensioenen daartoe aanleiding geeft, kan Reiswerk Pensioenen de aanspraken en rechten van de (gewezen) deelnemers en andere aanspraakgerechtigden naar evenredigheid korten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen twee soorten kortingen:

'Korte termijn'-korting:

Deze korting wordt onvoorwaardelijk en onherroepelijk toegepast als de beleidsdekkingsgraad vijf jaar aaneengesloten onder de minimaal vereiste dekkingsgraad (hoofdstuk 6) blijft en de actuele dekkingsgraad zich op het laatste officiële meetmoment ook onder de minimaal vereiste dekkingsgraad bevindt. De korting vindt zodanig plaats dat de actuele dekkingsgraad op het laatste officiële meetmoment na verwerking van de korting gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Deze onvoorwaardelijke korting wordt uitgesmeerd over een periode van maximaal 10 jaar.

'Lange termijn'-korting:

Deze korting wordt toegepast indien Reiswerk Pensioenen niet in staat is binnen de maximale hersteltermijn te herstellen tot de vereiste dekkingsgraad (hoofdstuk 6) zonder dat de belangen van deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, andere aanspraakgerechtigden of de werkgevers onevenredig worden geschaad en alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet om de tekortsituatie op te heffen. Het bestuur zal zich daarbij uiteraard houden aan de voorschriften van wet- en regelgeving. Deze korting wordt over een periode van maximaal 10 jaar uitgesmeerd. De benodigde korting in het eerste jaar wordt echter tenminste tijdsevenredig en onvoorwaardelijk doorgevoerd. De uitgesmeerde kortingen over de jaren na het eerste jaar zijn voorwaardelijk.

Alle betrokkenen worden onverwijld geïnformeerd over een besluit tot korten. De vermindering kan op zijn vroegst worden geëffectueerd een maand nadat de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, werkgever en DNB hierover zijn geïnformeerd.

5.7.5 Herstellen van gemiste indexaties en verleende kortingen

Op basis van de bepalingen over toeslagverlening in het pensioenreglement, kan het voorkomen dat in één of meer jaren geen of onvolledige toeslagverlening in relatie tot de toeslagambitie en/of korting van nominale pensioenaanspraken en -rechten plaatsvindt.

Onvolledige toeslagverlening en korting/vermindering hangen samen met de financiële positie van Reiswerk Pensioenen, waarbij sprake kan zijn van een herstelplan. Na voldoende herstel van de financiële positie kan het bestuur besluiten niet toegekende toeslagen alsnog te verlenen en/of gekorte pensioenaanspraken en -rechten geheel of gedeeltelijk te herstellen. Uitgangspunt hierbij is dat herstel plaatsvindt door het toekennen van inhaaltoeslagen die zijn gedefinieerd als percentages van de actuele pensioenaanspraken en -rechten.

Indien na de toeslagverlening de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de bovengrens waarbij maximale toeslag verleend mag worden (gebaseerd op toekomstbestendige indexatie) kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Het verschil tussen het feitelijk

aanwezige eigen vermogen (afgemeten aan de beleidsdekkingsgraad) en het vermogen behorende bij de bovengrens (126,1% per 31 december 2017) kan voor maximaal een vijfde deel worden aangewend voor inhaaltoeslagen. Er geldt een maximumtermijn van 10 jaar waarbinnen teruggekeken wordt naar de gemiste toeslagen en gegeven kortingen. Voor de vaststelling van de niet toegekende toeslagen en/of gekorte pensioenaanspraken en -rechten gaat het bestuur niet verder terug dan 1 januari 2016. Het compenseren vindt plaats volgens het principe dat de oudste korting / vermindering dan wel oudste gemiste toeslag het eerst gecompenseerd wordt. Het compenseren van kortingen/verminderingen gaat voor het compenseren van gemiste toeslagen. Zijn alle doorgevoerde kortingen (op moment van mogelijk herstellen of eerder) gecompenseerd en er is nog (financiële) ruimte voor herstel beschikbaar, dan kunnen vervolgens in het verleden gemiste toeslagen worden hersteld.

Het hierboven omschreven beleid kan te allen tijde door het bestuur voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden worden aangepast.

5.8 Haalbaarheidstoets

Met de haalbaarheidstoets monitort Reiswerk Pensioenen of het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in het slechtweersscenario (zoals voorgeschreven in de Pensioenwet) in lijn zijn met de door Reiswerk Pensioenen zelf gekozen ondergrenzen hiervoor. Deze zelf gekozen ondergrenzen moeten passen binnen de door Reiswerk Pensioenen in overleg met sociale partners en fondsorganen vastgestelde risicohouding (artikel 102 PW).

De kwantitatieve normen die worden gehanteerd bij de haalbaarheidstoets zijn gerelateerd aan de beschreven risicohouding in paragraaf 5.9. De ondergrens van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau vanuit de feitelijke financiële positie is gesteld op minimaal 77%. Daarnaast is de maximale afwijking van dit verwachte pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweersscenario gesteld op 41%. Vanuit het vereist eigen vermogen bedraagt de ondergrens van het verwachte pensioenresultaat (eveneens) minimaal 77%.

Procedure aanvangshaalbaarheidstoetsen en jaarlijkse haalbaarheidstoetsen

De haalbaarheidstoets bestaat uit de aanvangshaalbaarheidstoets en de jaarlijkse haalbaarheidstoets. De aanvangshaalbaarheidstoets is begin 2015 voor het eerst uitgevoerd en vastgesteld naar aanleiding van invoering van het nieuwe FTK per 1 januari 2015. De aanvangshaalbaarheidstoets zal opnieuw worden uitgevoerd en vastgesteld als Reiswerk Pensioenen besluit een nieuwe pensioenregeling uit te voeren of als er sprake is van significante wijzingen in de huidige pensioenregeling. De rapportagedatum is 1 januari van het boekjaar waarin de nieuwe regeling wordt ingevoerd of de wijziging van de huidige plaatsvindt, en de resultaten worden bij DNB ingediend maximaal één maand nadat Reiswerk Pensioenen heeft besloten tot invoering van de nieuwe regeling of wijziging van de huidige regeling.

De jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt jaarlijks uitgevoerd en vastgesteld en heeft eveneens als rapportagedatum 1 januari. De jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd op basis van de gegevens die ten grondslag liggen aan de staten en wordt tegelijkertijd met die staten ingediend bij DNB. Indiening bij DNB vindt plaats via staat J702.

Indien uit de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat de ondergrenzen worden overschreden informeert het bestuur sociale partners en fondsorganen en treedt met hen in overleg om tot passende maatregelen te komen.

5.9 Risicohouding

De risicohouding van Reiswerk Pensioenen, bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet wordt gedefinieerd als:

- de mate waarin Reiswerk Pensioenen, na overleg met sociale partners en het verantwoordingsorgaan, bereid is risico's te lopen én
- de mate waarin Reiswerk Pensioenen risico's loopt gegeven de kenmerken van het fonds.

De risicohouding van Reiswerk Pensioenen voldoet aan de prudent person regel en komt voor de lange termijn tot uitdrukking in de door Reiswerk Pensioenen gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets en voor de korte termijn in de hoogte van het vereist eigen vermogen of een bandbreedte hiervoor.

In eerste instantie is de risicohouding in meer algemene zin met sociale partners besproken, dus uitdrukkelijk zonder zich daarbij direct te storten op uitgebreide financiële prognoses en ingewikkelde kansberekeningen. Sociale partners hebben zich concreet drie vragen gesteld: Welke pensioenregeling wensen wij? Wat is de gewenste financiering? Wat als bepaalde scenario's zich voordoen?

Met de beantwoording van deze vragen hebben sociale partners richting gegeven aan de risicohouding. Een richting waarmee Reiswerk Pensioenen uitdrukkelijk rekening heeft gehouden bij de formulering van het premie-, indexatie-, herstel- en beleggingsbeleid, als beschreven in de financiële opzet in deze ABTN.

Sociale partners hebben gesproken over de pensioenregeling in het licht van de wijzigingen die dienen te worden doorgevoerd in het kader van het nieuwe FTK vanaf 2015. Zij hebben daarbij vastgesteld dat de uitgangspunten die golden voor het oude FTK ook gelden onder het nieuwe FTK. Dat betekent dat sociale partners een beheersbare en stabiele premie wensen die bij nadrukkelijke voorkeur niet verder omhoog gaat en die stabiel blijft over de tijd.

Hetzelfde – het blijven hanteren van de huidige uitgangspunten – geldt als het gaat om de regeling: sociale partners wensen de meest optimale regeling binnen de bestaande premieruimte, waarbij indien mogelijk de (toeslag-)ambitie is prijsindex voor alle deelnemers te realiseren en enkel wordt geïndexeerd bij voldoende aanwezige buffers.

Tot slot vragen sociale partners het bestuur van Reiswerk Pensioenen rekening te houden met de volgende uitgangspunten: De opdracht is de regeling uit te voeren op basis van een 'vaste' premie, waarbij een 'zeker' pensioen belangrijker wordt gevonden dan een 'hoger' pensioen en het bestuur (op basis van gedegen ALM-studie) een dermate optimaliserend beleggingsbeleid hanteert, dat deze ambitie naar verwachting kan worden waargemaakt. Sociale partners vinden daarbij dat terughoudend omgaan met het uitdelen van overschotten ook terughoudendheid in het verrekenen van tekorten rechtvaardigt.

Voor de lange termijn (de ondergrenzen)

De aanvangshaalbaarheidstoets, uitgevoerd in 2015, geeft de volgende uitkomsten:

- De mediaan van het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit een dekkinggraad die gelijk is aan de vereiste dekkinggraad bedraagt 88%. Dit ligt hoger dan de vastgestelde ondergrens van 77%.
- Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de beleidsdekkinggraad van 31 december 2014 bedraagt 86%. Dit ligt hoger dan de vastgestelde ondergrens van 77%.
- Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de beleidsdekkinggraad van 31 december 2014 bedraagt in het slecht weer scenario (5% percentiel) 53%. De afwijking van de mediaan bedraagt daarmee 38%² en is kleiner dan de maximaal overeengekomen afwijking van 41%.

De jaarlijkse haalbaarheidstoets, uitgevoerd in 2019, geeft de volgende uitkomsten:

---

² $(86\% - 53\%) / 86\% = 38\%$

- Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de beleidsdekkingsgraad van 31 december 2018 bedraagt 89%. Dit ligt hoger dan de vastgestelde ondergrens van 77%.
- Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de beleidsdekkingsgraad van 31 december 2018 bedraagt in het slecht weer scenario (5% percentiel) 59%. De afwijking van de mediaan bedraagt daarmee 34%³ en is kleiner dan de maximaal overeengekomen afwijking van 41%.

De afgesproken ondergrenzen hebben uitdrukkelijk een signaalfunctie. Worden de ondergrenzen overschreden dan geeft dit aanleiding tot nieuw overleg tussen bestuur en cao-partijen.

Voor de korte termijn (bandbreedte VEV)

De korte termijn risicohouding betreft een bandbreedte voor zowel het strategisch vereist eigen vermogen als het feitelijk vereist eigen vermogen en is eind 2018 expliciet als harde grenzen door het bestuur vastgelegd als: minimaal 15,0% en maximaal 23,0%. Deze grenzen zijn vastgesteld op basis van de beleggingsmix die per 30 juni 2015 is gehanteerd bij de vaststelling van de risicohouding in overleg met sociale partners. Op basis van de rente per 30 juni 2018 is het vereist eigen vermogen op basis van de beleggingsmix per 30 juni 2015 geschat op circa 19%, waardoor dit op basis van de in 2015 met sociale partners afgestemde toegestane bandbreedte van 4%-punt naar boven en 4%-punt naar beneden leidt tot de grenzen van 15% - 23%.

Sociale partners zijn door het bestuur geïnformeerd over de expliciete vastlegging van de bandbreedte voor zowel het strategisch als feitelijk vereist eigen vermogen.

Procedure vereist eigen vermogen en bandbreedtes

Ieder kwartaal rapporteert Reiswerk Pensioenen de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische beleggingsmix en de feitelijke beleggingsmix aan DNB. Op basis van deze rapportage zal Reiswerk Pensioenen toetsen of het vereist eigen vermogen op zowel de strategische als de feitelijke beleggingsmix binnen de toegestane bandbreedte valt. Indien het vereist eigen vermogen op basis van ofwel de strategische beleggingsmix ofwel de feitelijke beleggingsmix buiten de bandbreedte valt zal het bestuur dit melden aan sociale partners, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Na overleg zal besloten worden of het nodig is om beleid aan te passen of dat deze situatie (tijdelijk) gemotiveerd wordt toegestaan. Aanpassing van het beleid kan onder andere door de beleggingsmix aan te passen of door de bandbreedtes te vergroten waardoor de risicohouding wordt aangepast.

5.10 Herverzekering

De pensioenaanspraken zijn niet herverzekerd.

---

³ $(87\% - 60\%) / 87\% = 31\%$

6 Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen is gedefinieerd als de som van de voorziening pensioenverplichtingen en de reserves (Beleidsreserve en de Gebonden reserve), zoals beschreven in paragraaf 5.3.

6.1 Minimaal vereist eigen vermogen

Op grond van artikel 131 van de Pensioenwet dient Reiswerk Pensioenen een minimaal vereist eigen vermogen vast te stellen. Het minimaal vereist eigen vermogen bepaalt de ondergrens waarbij de vermogenspositie van Reiswerk Pensioenen zich net niet in een tekortsituatie bevindt. Het minimaal vereist eigen vermogen wordt jaarlijks vastgesteld overeenkomstig artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader en voldoet daarmee aan de daaraan gestelde wettelijke eisen. Het minimaal vereist eigen vermogen wordt bepaald door het al dan niet aanwezig zijn van beleggingsrisico's en door beheerslasten en risico's die mogelijk voortkomen uit de pensioenregeling, waaronder nabestaanden- en arbeidsongeschiktheidspensioen.

Het minimaal vereist eigen vermogen komt per 31 december 2018 overeen met 4,8% van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds.

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende 5 jaar aaneengesloten onder het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad bevindt én op het laatste meetmoment (einde van enig kwartaal) de actuele dekkingsgraad eveneens lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, dient Reiswerk Pensioenen onmiddellijk een onvoorwaardelijke korting door te voeren. Na doorvoeren van deze onvoorwaardelijke korting is de actuele dekkingsgraad van Reiswerk Pensioenen gelijk aan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Deze onvoorwaardelijke korting mag uitgesmeerd worden over een periode van maximaal 10 jaar.

6.2 Vereist eigen vermogen

Het vereiste eigen vermogen is een buffer voor het opvangen van de financiële risico's waaraan een fonds blootstaat. De hoogte van het vereiste eigen vermogen is gelijk aan het vereiste (totale) vermogen dat in evenwichtssituatie behoort bij een fonds, verminderd met de voorziening pensioenverplichtingen. Een fonds beschikt in deze situatie over de door DNB gewenste solvabiliteit. Het uitgangspunt is om het vereiste vermogen zodanig te bepalen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat een pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de technische voorzieningen.

Voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is in de Regeling Pensioenwet en het besluit FTK een standaardmodel (solvabiliteitstoets) opgenomen. Reiswerk Pensioenen hanteert het standaardmodel, dat een aantal risico's onderkent waaraan een pensioenfonds blootstaat. Per risico wordt een vereiste buffer bepaald. Vervolgens worden deze buffers aan de hand van een voorgeschreven formule gecombineerd tot het totaal vereist eigen vermogen. Dit wordt vertaald in een vereiste dekkingsgraad en is nodig om te toetsen of aan de zekerheidsmaatstaf wordt voldaan.

Er worden tien risicofactoren onderscheiden:

- Renterisico (S1)
- Zakelijke waarden risico (S2)
- Valutarisico (S3)

- Commodities risico (S4)
- Kredietrisico (S5)
- Verzekeringstechnisch risico (S6)
- Liquiditeitsrisico (S7)
- Concentratierisico (S8)
- Operationeel risico (S9)
- Actief beheer risico (S10)

Renterisico (S1)

Het renterisico wordt bepaald aan de hand van het voor een pensioenfonds in termen van netto verlies meest negatieve scenario van een rentestijging c.q. rentedaling op basis van de rentefactoren opgenomen in artikel 1 van bijlage 3 van het document Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling.

Zakelijke waarden risico (S2)

Het aandelen- en vastgoedrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in:

- aandelen ontwikkelde markten en beursgenoteerd vastgoed met 30%;
- aandelen opkomende markten met 40%;
- niet-beursgenoteerde aandelen met 40%; en
- niet-beursgenoteerd vastgoed met 15%

Bij de bepaling van het totale risico zakelijke waarden wordt rekening gehouden met een correlatie tussen de diverse categorieën van 0,75.

Valutarisico (S3)

Het valutarisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in andere valuta dan de euro. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen ontwikkelde markten (een daling van 20%) en opkomende markten (een daling van 35%). De correlatie tussen individuele valuta in ontwikkelde markten is gelijk aan 0,50, de correlatie tussen individuele valuta in opkomende markten is 0,75. De correlatie tussen het valutarisico voor ontwikkelde markten en opkomende markten is 0,25.

Grondstoffen risico (S4)

Het grondstoffenrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen met 35%. Reiswerk Pensioenen belegt niet in grondstoffen.

Kredietrisico (S5)

Het kredietrisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een stijging van de creditspread van de kredietgevoelige beleggingen van een fonds. De hoogte van de stijging is afhankelijk van de ratingklasse van de onderliggende beleggingsinstrumenten.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Het verzekeringstechnisch risico wordt bepaald volgens een door DNB aangereikt model. Hierin worden drie risicofactoren betrokken die verband houden met verzekeringstechnische risico's te weten procesrisico, een risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de veronderstelde sterftetrend (TSO) en de mogelijk negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde (NSA). Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het risicoproces (voornamelijk sterfte) dan beter kan worden geschat. De risicofactoren TSO en NSA houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de mogelijke negatieve stochastische afwijkingen hierop.

Liquiditeitsrisico (S7)

Dit risico wordt marginaal geacht en wordt bij de berekening op 0 gesteld. Er is geen sprake van beperkte beschikbaarheid van goed verhandelbare beleggingen om de verwachte kasstromen uit hoofde van de verplichtingen te dekken.

Concentratierisico (S8)

Dit risico wordt marginaal geacht en wordt bij de berekening eveneens op 0 gesteld. Bij de vaststelling van het vereist eigen vermogen voor concentratierisico op basis van de Regeling Pensioenwet wordt ervan uitgegaan dat dit risico bij pensioenfondsen thans niet tot een vermogensrisico leidt.

Operationeel risico (S9)

Dit risico wordt fondsspecifiek ingeschat.

Actief beheer risico (S10)

Het risico van actief beheer is gelijk aan het maximale verlies door actief beheer dat met een waarschijnlijkheid van 2,5% binnen een jaar kan optreden. Dit verlies wordt bepaald met behulp van de ex-ante tracking error. In de berekening worden eveneens de kosten met betrekking tot actief beheer expliciet meegenomen.

De effecten S1 tot en met S10 worden gecombineerd tot het VEV aan de hand van onderstaande formule:

$$VEV = \sqrt{S_1^2 + S_2^2 + 2 * 0,40 * S_1 * S_2 + S_3^2 + S_4^2 + S_5^2 + 2 * 0,40 * S_1 * S_5 + 2 * 0,50 * S_2 * S_5 + S_6^2 + S_7^2 + S_8^2 + S_9^2 + S_{10}^2}$$

Indien het aldus vastgesteld vereist eigen vermogen minder bedraagt dan het hiervoor aangegeven minimaal vereist eigen vermogen, dan wordt het vereist eigen vermogen gelijk gesteld aan het minimaal vereist eigen vermogen.

Het vereist eigen vermogen wordt zowel voor de feitelijke beleggingsmix als voor de strategische beleggingsmix vastgesteld. Het vereist eigen vermogen dat het fonds aanhoudt, is het vereiste eigen vermogen in de evenwichtssituatie behorende bij de strategische beleggingsmix. De strategische beleggingsmix is per 1 januari 2019 gewijzigd en wordt beoogd in 2022 te worden bereikt na een stapsgewijze toegroei vanaf de huidige jaarlijkse norm-beleggingsmix. Voor de berekening van het strategisch vereist eigen vermogen wordt sinds 31 december 2018 uitgegaan van de beleggingsmix die conform het stappenplan in 2022 wordt bereikt.

Ultimo boekjaar 2019 bedraagt de strategisch vereiste dekkingsgraad 117,5% van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Reiswerk Pensioenen.

Er is sprake van een tekortsituatie als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. Indien aan het einde van enig kwartaal sprake is van een tekortsituatie, meldt het fonds dit onverwijld aan DNB en wordt er binnen drie maanden, of zoveel eerder als DNB bepaalt, ter instemming bij DNB een herstelplan ingediend, waarin wordt aangetoond dat het fonds in de maximale hersteltermijn (in 2020 maximaal 10 jaar) herstelt tot de vereiste dekkingsgraad.

In dit herstelplan wordt rekening gehouden met de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie, eventuele opslagen, het verwachte fondsrendement en het al dan niet toekennen van toeslagen. Het een en ander op basis van de uitgangspunten die zijn opgenomen in de regelgeving krachtens de Pensioenwet. Na goedkeuring door DNB wordt dit herstelplan uitgevoerd.

7 Beleggingsbeleid

7.1 Doel en stijl van het beleggingsbeleid

Reiswerk Pensioenen heeft als missie een pensioenregeling te bieden die zorgt voor continuïteit in (eigen) 'ruimte om te leven (nu en later)' voor medewerkers in de reisbranche. Deze pensioenregeling heeft een aantal doelstellingen. Aangezien het gaat om een collectieve pensioenregeling is de primaire doelstelling van Reiswerk Pensioenen::

Voldoen aan de nominale pensioenverplichtingen.

Daarnaast heeft het bestuur van Reiswerk Pensioenen de ambitie om naar eigen inzicht⁴ en voorwaardelijk toeslagen te verlenen. Het secundaire doel luidt daarom:

Behalen van een pensioenresultaat van minimaal 77%.

Tenslotte heeft het bestuur een tertiaire doelstelling geformuleerd:

Het hanteren van een zo laag mogelijke premie onder voorwaarde dat de secundaire doelstelling is behaald.

Het bestuur is alleen bereid risico te lopen indien dat bijdraagt aan het bereiken van de doelstelling. Dit betekent dat indien op enig moment, naar de mening van het bestuur, er uitzicht bestaat op het bereiken van de drie doelstellingen het beleid aangepast wordt en er minder risico wordt gelopen. Dat betekent dat het bestuur op dat moment ervoor kiest de dekkingsgraad te stabiliseren omdat het nog lopen van risico niet meer of niet voldoende bijdraagt aan het bereiken van de doelstellingen.

Bij het bepalen en uitvoeren van het beleggingsbeleid voldoet het pensioenfonds aan wet- en regelgeving. Het strategisch beleggingsbeleid en het beleggingsplan passen binnen de prudent person regel. Deze berust op de volgende pijlers:

- Deskundig vermogensbeheer;
- De activa worden belegd in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden;
- De activa worden zodanig belegd dat de zekerheid, de kwaliteit, de liquiditeit en het rendement van de portefeuille als geheel wordt gewaarborgd. Dit laatste betekent dat het risico- en rendementsprofiel van de totale portefeuille steeds afgestemd moet zijn op de verplichtingstructuur van het fonds, en dat de beleggingen voldoende moeten zijn gespreid (diversificatie).

In de regelgeving is expliciet opgenomen dat het pensioenfonds de onderbouwing vastlegt dat het strategisch beleggingsbeleid past binnen de prudent person regel. De onderbouwing is vastgelegd in bijlage 5 van de ABTN. Als leidraad hiervoor zijn de belangrijkste uitgangspunten die zijn vastgelegd in de wet- en regelgeving gehanteerd (bron open norm DNB Prudent-Person regel beleggingsbeleid):

- Artikel 135 Pensioenwet
- Artikel 13 en 13a besluit FTK

---

⁴ Het bestuur hanteert daarvoor een staffel waarbij de toeslag stijgt als de dekkingsgraad stijgt.

- Beheerste en integere bedrijfsvoering
- Regels uitbesteding
- Verbod op langlopende leningen en garantstelling

Het beleggingsbeleid wordt ook beschreven in de 'Verklaring inzake de beleggingsbeginselen' die als bijlage aan deze ABTN is toegevoegd.

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen wenst het bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze door de vermogensbeheerder te laten beleggen en het rente- en valutarisico van Reiswerk Pensioenen te beheersen. Hoewel het rendement op de portefeuille een hoge prioriteit heeft, staat een voorzichtige en zorgvuldige afweging van risico en rendement voorop. Hierbij is het bestuur van mening dat het beleggingsbeleid afgestemd dient te worden op de specifieke karakteristieken van de deelnemers. Het fonds kiest hierbij als beleggingsstijl te hanteren: passief, tenzij actief beleggen in een betreffende beleggingscategorie aantoonbare meerwaarde oplevert.

Per onderdeel van de portefeuille wordt geanalyseerd of actief beheer of actief beleggen meerwaarde biedt in vergelijking met de default passieve beheerstijl. Deze analyse is integraal van karakter hetgeen betekent dat de voor- en nadelen worden getoond op het gebied van rendement, risico, beheer en beheerkosten, risico-opslag, risicomangement- en compliance consequenties. Indien de meerwaarde van actief beleggen wordt aangetoond kan het bestuur op basis van de analyse besluiten actief te beleggen.

Op basis van uitgevoerde analyses wordt de aandelenportefeuille volledig passief beheerd. De beleggingscategorieën Niet-staatsobligaties en liquiditeiten worden actief beheerd. Schulden van Opkomende Markten⁵ zijn in het geheel niet opgenomen in de beleggingsportefeuille.

Het renterisico van Reiswerk Pensioenen wordt (op basis van de marktrente) voor 60% afgedekt middels een passief mandaat. De rente-afdekking vindt plaats in de zogenaamde Overlayfondsen van de coördinerende vermogensbeheerder.

Het valutarisico wordt gedeeltelijk afgedekt voor de belangrijkste valuta's. Ook dit wordt passief uitgevoerd.

Ten aanzien van verantwoord beleggen, streeft Reiswerk Pensioenen naar een evenwicht tussen nettorendement, risico en maatschappelijke impact. Hierbij maakt Reiswerk Pensioenen telkens afwegingen waarbij ook aspecten als kosten, beheersbaarheid en uitlegbaarheid meespelen. De Global Compact van de Verenigde Naties vormt een leidend principe en basisniveau van het MVB-beleid voor Reiswerk Pensioenen. In 2018 heeft Reiswerk Pensioenen het IMVB-convenant ondertekend (brede spoor). Met ondertekening van het IMVB-convenant geeft het bestuur invulling aan het gekozen beleid van de overheid om via sectorconvenanten de OESO-richtlijnen te implementeren. De overheid heeft de OESO-richtlijnen onderschreven en zich daarmee gecommitteerd aan de implementatie ervan. Pensioenfondsen hebben daar nu samen met ngo's, vakbonden en overheid afspraken over gemaakt. In 2020 wordt het MVB-beleid aangepast aan de richtlijnen van het IMVB-convenant.

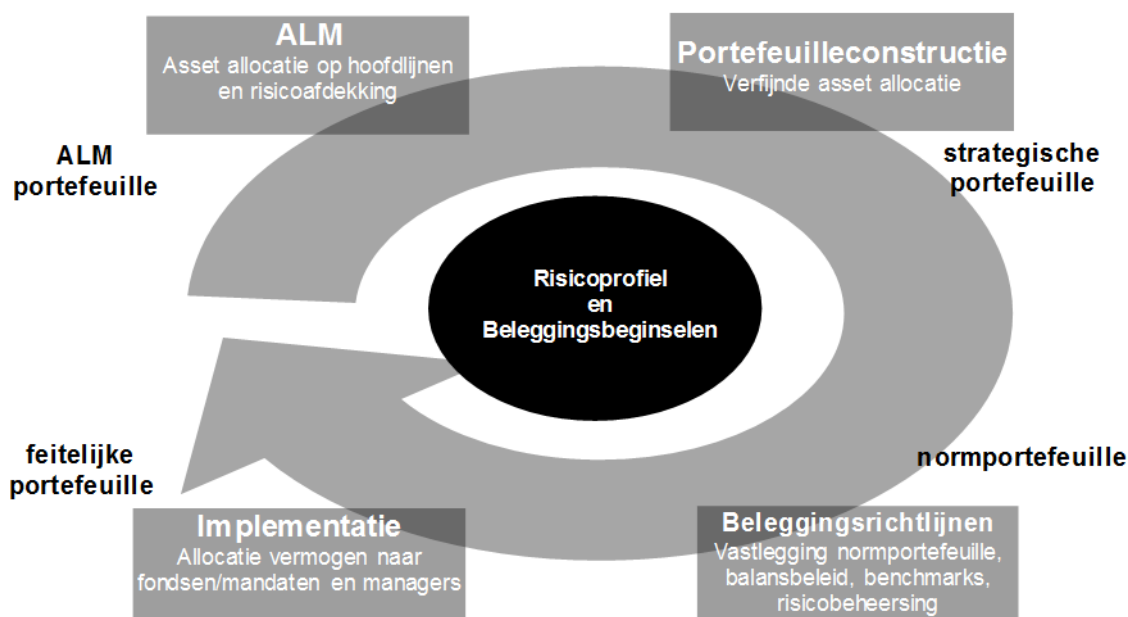
---

⁵ Per 1 april 2017 is afscheid genomen van het fonds waarmee invulling werd gegeven aan de beleggingen in obligaties Opkomende Markten, omdat het betreffende fonds door het bestuur als ongeschikt werd beoordeeld. Bij de herbevestiging van de investmentbeliefs in de voorbereiding op de ALM-studie in 2018 heeft Reiswerk Pensioenen besloten niet te willen beleggen in deze beleggingscategorie vanwege het reputatierisico.

7.2 Beleggingsproces

Het bestuur van Reiswerk Pensioenen is verantwoordelijk voor het strategische beleggingsbeleid. Onder het strategisch beleggingsbeleid wordt verstaan de vaststelling van het rendement/risicoprofiel van het pensioenfonds, het doel en de stijl van het beleggingsbeleid, de strategische beleggingsportefeuille en bandbreedtes en de benchmarks.

Het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is gebaseerd op een aantal beleggingsovertuigingen of *investment beliefs* die door Reiswerk Pensioenen zijn vastgesteld. Deze zijn opgenomen in de Verklaring beleggingsbeginselen die is opgenomen als bijlage van deze ABTN. Het beleggingsproces dat Reiswerk Pensioenen volgt bestaat uit de stappen zoals afgebeeld in onderstaande figuur.

Het door Reiswerk Pensioenen gehanteerde risicoprofiel en de beleggingsovertuigingen zijn de basis onder de beleggingscyclus. Deze zijn elders in deze ABTN (of de bijlage ervan) beschreven.

ALM

Het bestuur stelt het strategische beleggingsbeleid voor een langere periode vast, in beginsel voor een periode van drie jaar. Bij grote wijzigingen, in marktomstandigheden of de situatie van het fonds, kan het bestuur het beleid ook tussentijds aanpassen. De ALM-studie is voor het laatst uitgevoerd in 2018 met als uitgangspunt de bestaande risicohouding. Het doel ervan is toetsing van het premie- en indexatiebeleid en bepaling van de asset-allocatie en risicoafdekking op hoofdlijnen. De uitkomsten worden getoetst onder verschillende economische aannames en stress-scenario's.

Portefeuilleconstructie

Op basis van de uitkomst van de ALM-studie wordt een verfijning naar beleggingscategorieën gemaakt. Dit gebeurt op zowel kwalitatieve als kwantitatieve gronden waaronder asset class-studies. Van alle potentiële beleggingscategorieën is een kwalitatieve afweging gemaakt wat het mogelijke doel en de toegevoegde waarde ervan zijn in de beleggingsportefeuille en hoe deze zich verhouden tot de beleggingsbeginselen. Onderwerpen die daarbij aan de orde komen zijn:

- Welke vermogenscategorieën en typen financiële instrumenten zijn acceptabel gezien de specifieke situatie van het fonds?
- Wat zijn de typische karakteristieken voor rendement/risico en correlatie van de categorieën?
- Hoe wordt het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën verdeeld (de strategische portefeuille)?

- Wat zijn de risico's van de beleggingscategorieën en zijn deze acceptabel?
- Hoe worden de beleggingen geografisch gespreid?
- Hoe luiden de benchmarks van de verschillende marktportefeuilles en – waar relevant – wat is de daarbij behorende duration?

De uitkomst van de portefeuilleconstructie is de strategische beleggingsmix.

In 2018 is op basis van een portefeuilleconstructie binnen het ALM-model een nieuwe strategische portefeuille voor 2022 tot stand gekomen, die Reiswerk Pensioenen in de komende jaren in stappen implementeert.

Beleggingsplan

De uitkomsten en mandatering van het balans- en beleggingsbeleid worden vastgelegd in het beleggingsplan. Onderwerpen die daarbij aan de orde komen zijn:

- De jaarlijkse normportefeuille voor categorieën en regio's
- De allocatie-bandbreedtes waarbinnen de portefeuille mag bewegen, eventueel in combinatie met vooraf gedefinieerde ruimte voor tactisch beleid
- Beschrijving van strategie en wijze van uitvoering van rente- en valutahedge-beleid inclusief effectieve begrenzing van de risicoruimte ervan
- Aard en doelstelling van benchmark van de investment manager
- Beschrijving en vastlegging van beheersing van financiële risico's, inclusief eventuele restricties voor kredietwaardigheid
- Beschrijving van strategie en wijze van uitvoering van verantwoord beleggen
- Beschrijving van onderwerpen op de beleggingsagenda van het bestuur voor het komende jaar.

Beperking aan beleggingen in bijdragende ondernemingen

Het bestuur ziet er op toe dat niet meer dan 10% van het totale vermogen van het pensioenfonds bestaat uit beleggingen in bijdragende ondernemingen. Hiervoor wordt jaarlijks aan de coördinerende vermogensbeheerder gevraagd om op basis van de lijst van bijdragende ondernemingen te controleren of hieraan wordt voldaan.

Implementatie en evaluatie

Gegeven de normportefeuille wordt door Achmea IM en andere investment managers invulling gegeven aan de beleggingen op basis van beleggingsrichtlijnen. De monitoring van de andere investment managers is uitbesteed aan Achmea IM en Aon en op aanwijzing van het bestuur kan Achmea IM een selectie uitvoeren. Voor de monitoring wordt een vastomlijnd proces gevolgd (in bijlage 2 wordt het monitoringproces van externe vermogensbeheerders beschreven). Onderwerpen die daarbij aan de orde komen zijn:

- Formulering van gedetailleerde mandaatrichtlijnen per investment manager zodanig dat deze de risicoruimte effectief begrenzen en aansluiten bij de beleggingsrichtlijnen en strategische beleggingsmix van het fonds
- Wat is de risicoruimte voor de investment manager en hoe wordt deze effectief begrensd?
- Op welke wijze wordt gerapporteerd zodanig dat het bestuur van het fonds goede (stuur)informatie heeft?
- Beleid ten aanzien van eigen producten van de coördinerend vermogensbeheerder.

De beleggingsadviescommissie houdt toezicht op de processen die leiden tot besluitvorming bij strategische beslissingen en monitort de implementatie van bestuursbesluiten op het gebied van vermogensbeheer en de uitvoering van het vermogensbeheer. Zowel de beleggingsadviescommissie als het bestuur van Reiswerk Pensioenen wordt bijgestaan door Aon.

7.3 Strategische allocatie

De strategische allocatie is de verdeling van het vermogen over beleggingscategorieën, waarbij op langere termijn optimalisatie van het rendement wordt verwacht. Randvoorwaarde is dat de pensioenverplichtingen nagekomen kunnen worden en het risico

aanvaardbaar is. Om deze reden vindt spreiding over beleggingscategorieën plaats en worden minimum- en maximumweringen gehanteerd voor de beleggingscategorieën.

In de beleggingsportefeuille, waarin zowel zakelijke waarden als vastrentende waarden voorkomen, wordt de voorkeur gegeven aan het nastreven van extra rendement via zakelijke waarden, omdat de beloning voor het gelopen risico veelal hoog is.

Eveneens uit dat oogpunt wordt er gewerkt met een solide vastrentende beleggingsportefeuille.

In overleg met de vermogensbeheerder en de adviseur kiest het bestuur jaarlijks voor een vermogensallocatie. De dynamische ruimte die het fonds heeft bij het jaarlijks vaststellen van het beleggingsplan wordt als volgt begrensd:

- De bandbreedten van de korte termijn risicohouding; EN
- Een maximale toegestane afwijking van 2%-punt van de neutrale gewichten van de hoofdcategorieën zakelijke waarden en vastrentende waarden, ten opzichte van de jaarlijkse beleggingsmix zoals in het implementatiepad dat toegroeit naar de strategische beleggingsmix voor ieder jaar is weergegeven (er gelden geen begrenzings voor de allocaties aan onderliggende categorieën, mits passend binnen de restricties voor het vereist eigen vermogen); EN
- De beleggingscategorieën zoals deze zijn meegenomen in de ALM-studie (bijvoorbeeld high yield kan wel worden opgenomen, maar obligaties opkomende markten niet).

NB: in de huidige herstelsituatie is de bovenkant begrensd door het risicoprofiel op het moment dat Reiswerk Pensioenen in de tekortsituatie is gekomen (circa 119% Vereist Eigen Vermogen).

Het bestuur wenst zelf geen tactisch allocatiebeleid te voeren of uit te laten voeren.

Vanuit de ALM-studie 2018 is gekomen tot het volgende strategische groeipad dat het uitgangspunt vormt voor de vaststelling van de normportefeuille in enig jaar.

Strategische portefeuille 2019-2022	Norm 2018	2019	2020	2021	2022
Aandelen Ontwikkelde Markten	23	25	27	29	32
Aandelen Opkomende Markten	6	6	7	8	8
High Yield	0	0	0	0	0
Totaal	29	31	34	37	40
Overlay en geldmarkt	49,5	50,9	47,4	44,6	42
Niet-staatsobligaties euro	6	5,8	5,6	5,4	5
Hypotheke	10,5	9,8	13	13	13
Indexleningen	5	2,4	0		
Totaal	71	69	66	63	60
Totaal	100	100	100	100	100

Onderdeel van de strategische portefeuille is het volgende hedgebeleid: 60% marktrente-afdekking en 85% valuta-afdekking voor USD, GBP en JPY.

Het risicoprofiel behorende bij de strategische beleggingsmix 2022 komt overeen met de oorspronkelijk met sociale partners afgesproken risicohouding. In de afgelopen jaren heeft Reiswerk Pensioenen juist risico afgebouwd in de portefeuille, door het kredietrisico in de vastrentende portefeuille te verlagen. Door geleidelijke stapjes te nemen om het risico in de portefeuille weer op te bouwen wordt het timing-risico gespreid. Tegelijkertijd is het een bewuste keuze nu niet in een keer een groot risico aan de portefeuille toe te voegen met het oog op de mogelijke korting.

De normportefeuille 2020 is opgenomen in onderstaande tabel. Deze is gelijk aan het groeipad van de strategische portefeuille. De renteafdekking wordt vanaf april 2018 gerealiseerd via Overlayfondsen in combinatie met Geldmarktfondsen.

	Norm 2019	SAA 2020	Norm* 2020
Aandelen Ontwikkelde Markten	25	27	27
Aandelen Opkomende Markten	6	7	7
High Yield	0	0	0
Totaal Return	31	34	34
Overlay en geldmarkt	53,5	47,4	47,4
Niet-staatsobligaties euro	5,5	5,6	5,6
Hypotheke	10	13	13
Indexleningen	0	0	0
Totaal Matching	69	66	66
Totaal	100	100	100

Voor de portefeuille gelden de onderstaande maximaal toegestane afwijkingen (bandbreedte) ten opzichte van het vaste benchmarkgewicht van de normportefeuille.

	in procenten
	Bandbreedte (+/-)
Return portefeuille	5
Matching portefeuille	5

Totaal

Binnen de beleggingscategorieën gelden de volgende bandbreedte ten opzichte van de floating⁶ benchmark:

	in procenten
	Bandbreedte (+/-)
Aandelen Ontwikkelde Markten	5
Aandelen Opkomende Markten	5
Overlayfondsen	5
Geldmarktfondsen	5
Niet-staatsobligaties euro	5
Hypotheke	5
Totaal	

Bandbreedtes zijn symmetrisch waarbij geen negatieve gewichten zijn toegestaan.

⁶ De benchmark en portefeuille worden op jaarbasis op 1 april gerebalanced naar de normgewichten (fixed benchmark). Gedurende het jaar is er sprake van een zwevende benchmark (floating benchmark). Dit wil zeggen dat de benchmarkgewichten veranderen als gevolg van marktbevingen.

Het is de vermogensbeheerder niet toegestaan om actieve afwijkingen binnen de vastgestelde bandbreedte te implementeren. Tijdens de maandelijkse cashallocatie wordt de feitelijke portefeuille richting de floating normportefeuille gestuurd. Uitsluitend in uitzonderlijke omstandigheden kan het bestuur afwijken van de floating normportefeuille, met de in de tabel genoemde begrenzingsen.

Derivaten

Derivaten dienen alleen gebruikt te worden voor het afdekken van risico's zoals bijvoorbeeld valutarisico's en renterisico's en voor efficiënt portefeuillebeheer. Beleggen met geleend geld dan wel het aangaan van derivatencontracten zonder het doen van een initiële storting (leverage) doen we niet. Het bestuur zorgt ervoor dat een positieve waardeontwikkeling van derivaten wordt gedekt door voldoende liquide onderpand.

Liquiditeitenbeleid

Reiswerk Pensioenen loopt op verschillende plaatsen liquiditeitsrisico. Het liquiditeitsrisico is het risico dat het pensioenfonds niet op korte termijn aan zijn betalings- en onderpandverplichtingen uit hoofde van derivatencontracten kan voldoen. Liquiditeitsrisico ontstaat op hoofdlijnen bij:

- Het pensioenbeheer: verschil tussen premie inkomsten en betalingsverplichtingen zoals de pensioenuitkeringen en pensioen- en vermogensbeheerkosten;
- Het vermogensbeheer: het niet tijdig kunnen beschikken over liquide middelen indien er betalingen verricht moeten worden, bijvoorbeeld vanuit het pensioenbeheer of onderpandbeheer ten behoeve van de derivatenposities of effectentransacties.

Reiswerk Pensioenen heeft een liquiditeitenbeleid waarin is vastgelegd welke liquiditeitsrisico's het pensioenfonds loopt en hoe deze risico's worden gereduceerd en beheerst.

7.5 Rapportage vermogensbeheerder

De vermogensbeheerder rapporteert per kwartaal, onder meer, de volgende zaken aan het bestuur van Reiswerk Pensioenen ten behoeve van de resultaatevaluatie:

- De ontwikkeling van dekkingsgraad en vereiste dekkingsgraad en een overzicht waarin de ontwikkeling van de dekkingsgraad in het betreffende kwartaal wordt gespecificeerd.
- De tracking error voor de totale beleggingsportefeuille en aandelen en obligaties (beiden op hoofdcategoryniveau).
- De uitkomsten van de standaardtoets DNB gespecificeerd naar risico (ter bepaling van de vereiste reserves). Het VEV wordt verkregen van Centric Pension and Insurance Solutions B.V. (hierna: Centric).
- De verdeling van het valutarisico over de gehele beleggingsportefeuille en de verdeling van het kredietrisico over de vastrentende portefeuille.
- De rentegevoeligheid (DV01) totaal en opgedeeld naar looptijdsegmenten van de technische voorziening, doelafdekking, vastrentende waarden, rentehedge en netto rentegevoeligheid, alsmede het hedgepercentage. Het effect van een rentebeweging op de renteafdekking. Verslag van hedge-update en transacties. Een evaluatie van de renteafdekking.
- Standen van de verschillende beleggingscategorieën en de totale beleggingsportefeuille aan het einde van het betreffende kwartaal op hoofd- en subcategoryniveau.
- De performance van de verschillende beleggingscategorieën en de totale beleggingsportefeuille gerelateerd aan de benchmark, zoals overeengekomen in de beleggingsrichtlijnen, op hoofd- en subcategoryniveau.
- Een analyse van de performance middels een attributie-analyse (op hoofdcategory niveau) waarbij geattributioneerd wordt naar assetallocatie en fondsselectie.
- Compliance-monitoring. Hebben de diverse managers zich aan hun mandaten gehouden?

In het kwartaalrapport wordt tevens een uitgebreide schriftelijke toelichting gegeven op onder andere het gevoerde beleid en de performance, alsmede op ontwikkelingen in de economie en kapitaalmarkten.

Voor de door Achmea IM beheerde beleggingsinstellingen wordt ieder kwartaal, zulks per beleggingsinstelling, een fondsrapportage gemaakt. Reiswerk Pensioenen zal ieder kwartaal – zover gewenst – de fondsrapportages ontvangen. Dit geldt eveneens voor de halfjaarrapportages voor het Verantwoord Beleggen, voor zover van toepassing.

Maandelijks zijn ook transactie-, kosten- en holdingoverzichten op regelniveau beschikbaar.

Daarnaast wordt door Achmea IM per maand een risicorapportage aangeleverd waarin met behulp van verschillende risicomaten (zowel uit de pensioen- als beleggingscontext) wordt gerapporteerd over de financiële risico's voor het pensioenfonds (waaronder een gevoeligheidsanalyse voor de dekkingsgraad wat betreft de effecten van een schok op aandelen en renteveranderingen). Doordat de rapportage voorziet in zowel een gevoeligheidsanalyse als een decompositie van de risico's wordt stuurinformatie gegenereerd. Op grond van deze rapportage wordt de sturing op risico's vormgegeven.

De vermogensbeheerder rapporteert per maand de volgende zaken aan het bestuur van Reiswerk Pensioenen:

- Standen van de verschillende beleggingscategorieën en de totale beleggingsportefeuille aan het einde van de betreffende maand op hoofd- en subcategorieniveau.
- Gewichten (portefeuille en benchmark) van de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van de betreffende maand op hoofd- en subcategorieniveau.
- De performance van de verschillende beleggingscategorieën en de totale beleggingsportefeuille gerelateerd aan de benchmark, zoals overeengekomen in de beleggingsrichtlijnen, op hoofd- en subcategorieniveau.

Op jaarbasis wordt een overzicht verstrekt van de gerealiseerde kosten die zijn gemaakt in het voorafgaande kalenderjaar uitgesplitst naar:

- kosten vermogensbeheerders, uitgesplitst naar Achmea IM en externe vermogensbeheerders;
- kosten coördinerend vermogensbeheer;
- kosten strategisch advies;
- kosten bewaarbank;
- transactiekosten (schatting).

8 De organisatie van het pensioenfonds

8.1 Inrichting governance

Het bestuur bestaat uit drie door werkgeversorganisatie ANVR voorgedragen bestuursleden, en drie door de werknemersorganisaties CNV Vakmensen, FNV en De Unie voorgedragen bestuursleden. Het bestuur benoemt haar leden en de voornoemde organisaties dragen de leden voor. Het bestuur kent een aantal bestuurlijke commissies:

- **Voorzittersoverleg**
Het voorzittersoverleg bestaat uit de voorzitter en de vicevoorzitter van het bestuur. Het overleg richt zich op de dagelijkse besturing van Reiswerk Pensioenen. Tevens bereiden de voorzitters de eerstvolgende bestuursvergadering voor. Daarnaast handelen de voorzitters, namens het bestuur, individuele verzoeken en bezwaren van deelnemers en werkgevers af.
- **Risicobeheer commissie- en jaarwerkcommissie**
De taakgebieden van de risicobeheercommissie zijn: risicobeheer, compliance en controle. Ten aanzien van deze gebieden houdt de commissie de gebeurtenissen binnen en buiten Reiswerk Pensioenen in de gaten. Zo nodig adviseert de commissie het bestuur het fondsbeleid aan te passen.
- **Jaarwerkcommissie**
De jaarwerkcommissie draagt zorg voor het begeleiden en bewaken van het jaarwerkproces.
- **Pensioen- en communicatiecommissie**
De pensioen- en communicatiecommissie houdt zich bezig met beleidsvoorbereiding en het monitoren van pensioenbeheer, pensioenuitvoering en is tevens verantwoordelijk voor het 1^e-lijnsrisicobeheer met uitzondering van vermogensbeheer. Daarnaast heeft de pensioen- en communicatiecommissie een leidende rol in de verschillende communicatie-uitingen van het fonds. De communicatiecommissie heeft een paritaire samenstelling en heeft de bevoegdheid een externe deskundige in te huren.
- **Beleggingadviescommissie**
De beleggingsadviescommissie houdt toezicht op de processen die leiden tot besluitvorming bij strategische beslissingen en ziet toe op een juiste uitvoering (door de coördinerend vermogensbeheerder) van het door het bestuur vastgestelde beleid wat betreft vermogensbeheer. De commissie heeft een paritaire samenstelling en wordt bijgestaan door een extern deskundige.

Daarnaast heeft het bestuur nog een geschillencommissie ingesteld. Verder stelt het bestuur waar nodig op ad hoc basis (tijdelijke) commissies in.

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid, de wijze waarop het is uitgevoerd en over de naleving van de Code Pensioenfondsen. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid en over beleidskeuzes voor de toekomst. Het verantwoordingsorgaan baseert zijn oordeel onder meer op het jaarverslag van Reiswerk Pensioenen, en de bevindingen van het interne toezicht.

De raad van toezicht houdt toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken bij Reiswerk Pensioenen. De raad van toezicht is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. Dat laatste houdt in dat beoordeeld wordt of er een evenwichtige belangenafweging is geweest.

Verder heeft Reiswerk Pensioenen binnen haar organisatie drie sleutelfuncties ingericht, te weten de actuariële-, risicobeheer- en interne audit functie.

Sleutelfunctie	Houder	Vervuller
Actuariële functie	Uitbesteed aan Mercer (tot 13-01-2019 de certificerend actuaaris)	Idem als bij houder
Risicobeheerfunctie	Bestuurslid	Uitbesteed aan InZicht BV (tot 13-01-2019 de onafhankelijk risicomanager)
Interne auditfunctie	Insourcingsvariant via Herder Interim Services	Idem als bij houder

Tot slot heeft het bestuur een externe compliance officer en een externe privacy officer aangesteld.

Met betrekking tot de interactie tussen de sleutelfuncties en de bestaande gremia geldt het volgende:

- de Risicobeheer commissie (RBC)) is regiehouder voor wat betreft de vormgeving en het beheer van het integraal risicomanagementkader;
- de houder van de risicobeheerfunctie is tevens voorzitter van de RJC, fungeert, wanneer nodig, als toehoorder bij de Beleggingsadviescommissie en sluit periodiek, wanneer nodig, als toehoorder aan bij de overleggen van de overige bestuurlijke commissies;
- de externe compliance officer en externe privacy officer rapporteren rechtstreeks aan het bestuur en voorzien de risicobeheerfunctie en de interne auditfunctie van alle informatie, welke volgens deze sleutelfuncties noodzakelijk is voor een effectieve, onafhankelijke invulling van hun functie.

Met betrekking tot de rapportage- en escalatielijnen geldt het volgende:

- de sleutelfunctiehouders rapporteren rechtstreeks en schriftelijk aan het bestuur;
- escalatie loopt in eerste instantie via de Raad van Toezicht. Afhankelijk van de uitkomsten en de opvolging hiervan rapporteert de houder alsnog aan DNB. De houder rapporteert zijn bevindingen tenminste aan DNB indien achtereenvolgens:
  - o er naar zijn mening sprake is van materiële bevindingen en het bestuur niet binnen een door de houder gestelde termijn tot handelen overgaat naar aanleiding van een materiële bevinding of aanbeveling terwijl dat gezien de omstandigheden wel vereist is en hij dit schriftelijk aan de Raad van Toezicht heeft gemeld;
  - o de Raad van Toezicht naar zijn mening niet adequaat of in het geheel niet acteert jegens het bestuur en/of het bestuur ondanks aangeven van de Raad van Toezicht niet tot door hem noodzakelijk geachte handeling overgaat;

Op deze wijze is geborgd dat het interne toezicht van Reiswerk Pensioenen op de hoogte is van de bevindingen en aanbevelingen en op die manier het bestuur kan aanspreken. Dit sluit ook aan bij de wettelijk eis dat de Raad van Toezicht ten minste belast is met het toezien op adequate risicobeheersing.

8.2 Beheersmaatregelen en interne controle

Het interne beheersingssysteem berust op de verantwoordelijkheden, de bevoegdheden en de onderlinge verhoudingen van de bij Reiswerk Pensioenen betrokkenen organen en instellingen. Voor wat betreft de organen van Reiswerk Pensioenen zijn deze vastgelegd in de statuten en reglementen. Met externe partijen waaraan activiteiten zijn uitbesteed en met de adviseurs zijn deze vastgelegd in overeenkomsten.

Geschiktheid

Het bestuur draagt er zorg voor dat wordt voldaan aan alle geschiktheidseisen die op basis van wet- en regelgeving worden gesteld. In de profielschetsen voor de bestuursleden is vastgelegd welke deskundigheden, competenties en professioneel gedrag van het bestuur en van de individuele bestuursleden worden verwacht. Alle bestuursleden dienen binnen een jaar na aantreden geschiktheidsniveau B te bezitten. Bestuursleden die lid zijn van de beleggingsadviescommissie dienen bij aantreden in die commissie geschiktheidsniveau B op de de aandachtsgebieden 'beleggingsbeleid en vermogensbeheer' en 'balansmanagement' te bezitten. Voor de voorzitter van de beleggingscommissie geldt op deze aandachtsgebieden een vakbekwaamheidsniveau (geschiktheidsniveau B-plus inclusief de component 'toegepaste (werk)ervaring met beleggingen')

Voor de geschiktheidsbevordering gaat het bestuur onder meer uit van de eisen die zijn vastgelegd in wetgeving, de Beleidsregel geschiktheid van DNB en AFM en de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie.

Code pensioenfondsen

Reiswerk Pensioenen leeft de Code pensioenfondsen na op basis van het pas toe of leg uit-beginsel. In het jaarverslag wordt indien van toepassing gemotiveerd uiteengezet waarom een norm niet (volledig) is toegepast.

Evaluatie

Het bestuur evalueert jaarlijks het functioneren van het bestuur als geheel en het functioneren van de individuele bestuursleden. In principe wordt ten minste een maal in de twee jaar een derde partij daarbij betrokken. Daarnaast wordt voor het einde van elke bestuursvergadering de vergadering geëvalueerd.

Beloningsbeleid

Het bestuur heeft een beloningsbeleid voor bestuursleden alsmede voor leden van het verantwoordingsorgaan en de leden van de raad van toezicht.

Integriteitsbeleid

Reiswerk Pensioenen heeft een integriteitsbeleid vastgesteld. Onderdeel van het integriteitsbeleid zijn een incidenten- en klokkenluidersregeling en een gedragscode.

Integraal risicomanagement

Periodiek worden alle risico's benoemd en wordt beoordeeld of de maatregelen deze risico's in voldoende mate mitigeren. Het bestuur heeft in december 2016 het integraal risicomanagement vorm gegeven en dit is in 2017 geïmplementeerd.

Communicatiebeleid

Reiswerk Pensioenen stelt eenmaal per drie jaar een communicatiebeleidsplan op. Voor iedere doelgroep zijn communicatiedoelstellingen geformuleerd. Vanuit dit plan wordt jaarlijks een voorstel voor een jaarplan met een begroting ontwikkeld dat door het bestuur wordt vastgesteld. De basis van dit plan is de communicatie die verplicht is volgens de Pensioenwet en ingevolge de voorschriften van de AFM.

Het jaarverslag wordt integraal op de website geplaatst zodat dit voor iedereen toegankelijk is.

Privacybeleid en AVG (Waarborging privacy bij gegevensverwerking)

De verwerking van persoonsgegevens door Reiswerk Pensioenen valt onder de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), welke als doel heeft om te borgen dat:

1. noodzakelijke en passende beveiligingsmaatregelen worden getroffen om de persoonsgegevens te beschermen; en
2. de burgers hun rechten kunnen uitoefenen voor wat betreft de verwerking van hun persoonsgegevens.

De AVG kent ook voor pensioenfondsen een expliciete verantwoordingsplicht. Dit houdt in dat het fonds moet kunnen aantonen dat er bij de verwerkingen van persoonsgegevens wordt voldaan aan de voorschriften van de AVG. En ook dat het fonds – rekening houdend met de specifieke omstandigheden- de juiste technische en organisatorische maatregelen heeft genomen om de persoonsgegevens te beschermen. Maatregelen die het fonds heeft getroffen zijn onder meer:

- een adequaat informatiebeveiligingsbeleid waaraan ook de uitbestedingspartijen van het fonds dienen te voldoen, gebaseerd op gangbare normen in de sector;
- het beschikken over een aantoonbaar werkend verwerkingsregister waarin in ieder geval wordt geregistreerd welk type persoonsgegevens worden verwerkt en van wie, waarom deze worden verwerkt, aan wie de gegevens eventueel worden verstrekt en hoe lang deze zijn of worden verwerkt. Alle uitbestedingspartijen die namens Reiswerk Pensioenen persoonsgegevens verwerken zijn verplicht het register permanent actueel te houden;
- het beschikken over een actueel privacy beleid, inclusief een privacy verklaring en een cookie beleid voor de website van het fonds;
- het beschikken over een verwerkersovereenkomst tussen het fonds en de uitbestedingspartijen die persoonsgegevens verwerken, welke voldoet aan de wettelijke richtlijnen;
- het benoemen van een Privacy Officer om daarmee te borgen dat het privacy beleid en –proces adequaat is verankerd in de governance en uitvoering. Deze Privacy Officer heeft dezelfde taken en bevoegdheden als een Functionaris voor Gegevensbescherming als bedoeld in de AVG maar is echter niet als zodanig aangemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens;
- een procedure melding datalekken zodat een datalek binnen de wettelijke termijn kan worden gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens en op basis waarvan het bestuur de gevolgde stappen in geval van een eventueel datalek achteraf kan toetsen;
- het incorporeren van de AVG in het integriteitsbeleid en de gedragscode en andere juridische documenten van het fonds, zodat permanente bewustzijn is geborgd;
- het incorporeren van de AVG in de management rapportage cyclus, waaronder de SLA met de uitbestedingspartijen, de risicomanagementrapportages van het bestuur en beheersmaatregelen in de ISAE 3402 verklaring van de uitbestedingspartijen.

Tenminste jaarlijks, of tussentijds indien zich een materiële wijziging in de AVG of de uitbesteding voordoet, wordt het privacy- en informatiebeveiligingsbeleid geëvalueerd. De uitkomsten van deze evaluatie kunnen aanleiding geven tot het aanpassen van het bestaande beleid en/of de processen. Ook kan in voorkomende gevallen worden besloten om een lopende uitbesteding aan een externe partij te herzien.

De door het bestuur benoemde Privacy Officer (PO) informeert, ondersteunt en adviseert gevraagd en ongevraagd het bestuur bij alle (complexe) vraagstukken die betrekking hebben op privacybescherming. Daarnaast kunnen betrokkenen zich richten tot de PO met hun vragen of klachten over de verwerking van hun persoonsgegevens.

Naleving Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen Pensioenfederatie

Pensioenfondsen streven sinds de inwerkingtreding van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) naar een sector breed kader. Met dit kader laten pensioenfondsen zien op welke manier zij gegevens van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden of andere aanspraakgerechtigden beheren. De pensioensector heeft een eigen Gedragslijn vastgesteld die recht doet aan het diverse karakter van pensioenfondsen en hun achterbannen. Deze Gedragslijn is geschreven door ervaringsdeskundigen werkzaam bij pensioenfondsen en uitvoeringsorganisaties en sluit aan op de dagelijkse, actuele praktijk. Vanaf 1 januari 2020 rapporteren pensioenfondsen, dus ook Reiswerk Pensioenen, over de naleving van deze Gedragslijn.

8.3 Uitbesteding

De afspraken inzake uitbesteding zijn vastgelegd in een drietal beheerovereenkomsten, waarbij partij zijn:

- Reiswerk Pensioenen en Centric Pension and Insurance Solutions B.V. voor pensioenadministratie;

- Reiswerk Pensioenen en Achmea Investment Management B.V. (hierna: Achmea IM) voor zowel coördinerend vermogensbeheer als voor vermogensbeheer;
- Reiswerk Pensioenen en Montae& partners B.V. (hierna: Montae & Partners) voor bestuursondersteuning.

Deze overeenkomsten zijn aangegaan voor onbepaalde tijd. Nadere afspraken over de kwaliteit van de dienstverlening zijn vastgelegd in dienstverleningsovereenkomsten voor pensioenbeheer en voor vermogensbeheer. De 2-partijovereenkomsten en de SLA's voorzien in een procedure om de bestaande dienstverlening aan te passen of nieuwe diensten toe te voegen. In overleg tussen het bestuur en de uitvoerders worden daarover afspraken gemaakt en contractueel vastgelegd

Indien en voor zover de uitbestedingspartij persoonsgegevens verwerkt in de zin van de AVG, wordt een verwerkersovereenkomst gesloten tussen de uitbestedingspartij en Reiswerk Pensioenen.

Centric

Centric heeft onder meer de volgende taken:

- Het vaststellen welke werkgevers volgens de verplichtstelling en de statuten aangesloten zijn bij Reiswerk Pensioenen en welke werknemers dientengevolge deelnemer zijn;
- Het afsluiten van overeenkomsten tot vrijwillige voortzetting met werknemers die volledig of gedeeltelijk niet (meer) onder de verplichtstelling vallen;
- Het factureren en invorderen van de relevante premie;
- Het vaststellen van de pensioenaanspraken en het informeren van de deelnemers hieromtrent. De deelnemers krijgen jaarlijks een Uniform Pensioenoverzicht, de gewezen deelnemers om de vijf jaar. Daarnaast ontvangt een deelnemer een bericht wanneer de deelneming start binnen Reiswerk Pensioenen, wanneer de deelneming eindigt en bij een beëindiging van huwelijk, geregistreerd partnerschap of samenwonen (onder bepaalde voorwaarden);
- Het vaststellen van de hoogte van de pensioenuitkeringen en het uitbetalen hiervan;
- Het vervaardigen van een conceptjaarrekening en het verzorgen van de staten voor De Nederlandsche Bank.

Reiswerk Pensioenen heeft voor het verrichten van de totale dienstverlening door Centric een vaste vergoeding afgesproken. In de uitbestedingsovereenkomst is opgenomen welke werkzaamheden in ieder geval onder deze vaste vergoeding vallen. Daarnaast kan er sprake van meerwerk zijn. Meerwerk wordt vergoed op basis van het aantal uren dat er voor geoffreerd is.

De accountant van Centric velt een onafhankelijk oordeel over het functioneren van de eerste en tweede lijn en rapporteert over zijn bevindingen d.m.v. een ISAE 3402 en een ISAE 3000 type 2 verklaring en/of een Third Party Memorandum.

Achmea IM

Het bestuur heeft de uitvoering van het vermogensbeheer (coördinerend vermogensbeheer) uitbesteed aan Achmea IM. Het bestuur heeft daarbij Achmea IM gemandateerd voor de hieraan verbonden werkzaamheden.

Het bestuur van Reiswerk Pensioenen ontvangt periodiek rapportages over de manier waarop de vermogensbeheerders invulling geven aan de dienstverlening. Deze dienen als basis voor de jaarlijkse evaluatie van Achmea IM. Het bestuur beoordeelt de uitbesteding van diensten ook via de periodieke ISAE 3402-rapportage. Dit rapport beschrijft wat de beheersdoelstellingen en – maatregelen zijn en of deze in de praktijk ook werken. Tevens ontvangt Reiswerk Pensioenen op kwartaalbasis de risicorapportage niet-financiële risico's van Achmea IM. Vanuit de coördinerend vermogensbeheerder is voor Reiswerk Pensioenen een accountmanager (AM) benoemd. De AM is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de geleverde dienstverlening en legt hierover verantwoording af.

Achmea IM heeft als coördinerend vermogensbeheerder onder meer de volgende taken:

- Uitvoering van het risicomangement en aansturen van de vermogensbeheerders.

- Het beheren van het vermogen volgens de door het bestuur gegeven aanwijzingen. Deze aanwijzingen worden jaarlijks vastgelegd in het beleggingsplan en de beleggingsrichtlijnen. Elke maand wordt een overzicht van de stand van de beleggingen verstrekt.
- Eventuele selectie van vermogensbeheerders vindt op ad-hoc basis plaats volgens de door het bestuur gegeven aanwijzingen;
- Monitoring van interne en externe managers;
- Monitoring van interne en externe managers geschiedt door Achmea IM. De directie van Achmea IM beoordeelt periodiek of de kwaliteit van de dienstverlening aan alle criteria voldoet. Deze criteria zijn dezelfde die worden gehanteerd bij de beoordeling van externe managers. In dit kader zal ook periodiek een Investment en Operational Due Diligence gerichte beoordeling worden gevraagd van een gerenommeerde partij.

Het bestuur heeft een aparte overeenkomst met Caceis Investor Services (voorheen: Kas Bank N.V.) voor de uitvoering van de custodian werkzaamheden. Deze overeenkomst is aangegaan voor onbepaalde tijd.

Montae

De bestuursondersteuning wordt verzorgd door Montae & Partners. Montae & Partners ondersteunt het bestuur en de vaste commissies en heeft een aantal operationele en controlerende taken. Zo bereidt zij alle vergaderingen voor, stelt in samenwerking met de voorzitter de agenda op, heeft een belangrijke taak in de monitoring van de opvolging van de acties. Ook het opstellen van de concept beslisdocumenten en risicoparagrafen bij adviesnotities en het bespreken van deze documenten met de voorzitter van de commissies, behoren tot de taken van de bestuursondersteuning.

Strategisch adviseur

Het bestuur heeft een overeenkomst met Aon Hewitt Risk & Financial Management bv (hierna Aon) gesloten voor strategische advisering aan het bestuur en de beleggingsadviescommissie op het gebied van vermogensbeheer. De strategisch adviseur levert strategisch beleggingsadvies. De strategisch adviseur ondersteunt het bestuur bij het vaststellen van het beleggingsbeleid en de beleggingsrisico's. Hij analyseert de voorstellen en rapportages van de coördinerend vermogensbeheerder en brengt daarover advies uit. De werkzaamheden en beloning zijn vastgelegd in een overeenkomst.

8.4 Beleidskader uitbestede processen

Reiswerk Pensioenen toetst regelmatig of de wijze waarop de uitbestede bedrijfsprocessen worden uitgevoerd nog in overeenstemming is met de gemaakte afspraken.

Centric

Centric rapporteert ieder kwartaal over de nakoming van de gemaakte afspraken in de dienstverleningsovereenkomsten. Het bestuur kan de werkzaamheden van Centric bijsturen aan de hand van deze SLA-rapportages. De Pensioen- en communicatie commissie bespreekt onder meer de SLA-rapportages met de relatiebeheerder die vanuit Centric verantwoording aflegt aan Reiswerk Pensioenen over de uitvoering en de resultaten van de overeengekomen werkzaamheden. Desgewenst wordt aanvullende informatie gevraagd om de werkzaamheden te kunnen beoordelen.

Na afloop van het boekjaar geeft Centric het pensioenfonds inzicht in zijn interne organisatie en daarin opgenomen beheersmaatregelen. Centric zal dit doen in de vorm van een ISAE 3402 type II rapportage.

Achmea IM

Van Achmea IM ontvangt Reiswerk Pensioenen op maandbasis overzichten van de beleggingsportefeuille en de daarmee samenhangende risico's. Daarnaast ontvangt het bestuur elk kwartaal uitgebreide rapportages van Achmea IM. Het bestuur kan

de werkzaamheden van Achmea IM bijsturen aan de hand van deze rapportages. Het bestuur heeft een beleggingsadviescommissie ingesteld die onder meer deze rapportages bespreekt met de uitvoerder. Indien nodig wordt aanvullende informatie gevraagd om de werkzaamheden te kunnen beoordelen.

De uitbestede bedrijfsprocessen zijn vastgelegd in procesbeschrijvingen en werkinstructies. Per proces is een matrix met taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden opgesteld. Handhaving van een beheerste en integere bedrijfsvoering vindt plaats via controles door de Interne Accountantsdienst van Achmea IM. In het kader van een integere bedrijfsvoering geldt voor de medewerkers van Achmea IM een gedragscode, die voldoet aan de daartoe door DNB gestelde eisen. Voor de medewerkers van Achmea IM geldt een aanvullende gedragscode, die voldoet aan de daartoe door de Autoriteit Financiële Markten gestelde eisen. Naast de gedragscodes zijn maatregelen genomen ter voorkoming van fraude. In de ICT-procedures zijn beveiligingen ingebouwd en in alle processen zijn functiescheidingen aangebracht met betrekking tot het vaststellen, controleren en accorderen. Binnen de bedrijfscultuur van Achmea IM zijn aandacht voor interne controle en het voldoen aan wettelijke en overige externe regelgeving wezenlijke onderdelen van het dagelijkse handelen van de medewerkers. Het klantbewustzijn wordt gestimuleerd door middel van jaarlijks te houden klanttevredenheidsonderzoeken bij besturen.

Jaarlijks ontvangt het bestuur een ISAE 3402 type II rapportage. Deze rapportage wordt, zo nodig, toegelicht door een functionaris van de afdeling Risk Management van Achmea IM.

Interne beheersing uitbestedingsrelaties

Aan uitbesteding is voor het fonds een aantal risico's verbonden. In het uitbestedingsbeleid is onder meer vastgelegd welke risicoanalyses worden uitgevoerd. Periodiek beoordeelt het bestuur de risico's, de getroffen maatregelen en de restrisico's. Daarbij steunt het bestuur onder meer op de rapportages inzake de interne beheersingsmaatregelen van de uitbestedingsrelaties.

8.5 Informatievoorziening aan het bestuur

Het bestuur laat zich adviseren door:

- Achmea IM en Aon over het vermogensbeheer;
- Sprenkels & Verschuren over actuariële aangelegenheden;
- Montae over relevante ontwikkelingen en actualiteiten op pensioengebied en vermogensbeheer. Daarnaast geeft Montae juridische adviezen;
- Catapult over de communicatie.

Mazars Accountants N.V. is als externe accountant aangesteld om de jaarrekening, het jaarverslag en de staten voor DNB te controleren. De accountant doet verslag van zijn bevindingen aan het bestuur. In het accountantsverslag worden op hoofdlijnen de bevindingen en de verbeterpunten in de beheersing van de processen gesignaleerd. In de bestuursvergadering, waarin de jaarstukken worden besproken, is de accountant aanwezig.

Mercer (Nederland) BV is aangesteld als waarmerkend actuaris en stelt jaarlijks een actuariële verklaring op. De waarmerkend actuaris doet verslag van haar bevindingen aan het bestuur. In het verslag worden op hoofdlijnen de bevindingen en de verbeterpunten in de beheersing van de processen gesignaleerd. De waarmerkend actuaris is tevens aanwezig op de bestuursvergadering waarin de jaarstukken worden besproken.

Dringende kwesties worden tussen de bestuursvergaderingen schriftelijk aan de bestuursleden voorgelegd. Als één bestuurslid echter verzoekt om deze kwestie in de volgende bestuursvergadering te behandelen, wordt het op de agenda geplaatst.

8.6 De aansluiting van werkgevers

Centric baseert zich o.a. op gegevens van het UWV/Belastingdienst. Zij beoordeelt zelf de aansluitplicht van de werkgever bij Reiswerk Pensioenen. De aangesloten werkgevers leveren de personele gegevens, jaaropgaven en mutaties aan bij Centric, die deze gegevens verwerkt ten behoeve van de vaststelling van de pensioenaanspraken en te heffen premie.

9 Vaststelling

Deze ABTN is door het bestuur vastgesteld in zijn vergadering van 23 maart 2020.

Het bestuur zal de inhoud van de ABTN periodiek aan de orde stellen om te bezien of bijstelling noodzakelijk is op grond van nieuwe ontwikkelingen of herziene uitgangspunten.

Reiswerk Pensioenen

Utrecht, 23 maart 2020.

Bijlage 1

Ervaringsfactoren Reiswerk Pensioenen 2018

Ervaringsfactoren Reiswerk Pensioenen 2018				
Leeftijd	Man	Vrouw	Medeverzekerde man	Medeverzekerde vrouw
<= 25	83,57%	71,51%	83,57%	71,51%
26	78,71%	69,32%	78,89%	69,12%
27	73,84%	67,14%	74,21%	66,73%
28	68,98%	64,95%	69,53%	64,35%
29	64,12%	62,77%	64,85%	61,96%
30	59,26%	60,58%	60,17%	59,57%
31	57,30%	61,73%	58,10%	60,94%
32	56,30%	62,33%	56,97%	61,76%
33	55,12%	62,30%	55,56%	61,78%
34	55,25%	63,31%	55,79%	62,88%
35	55,68%	64,37%	56,36%	63,70%
36	55,89%	63,45%	56,75%	63,32%
37	56,25%	63,44%	57,16%	63,62%
38	57,46%	63,36%	58,42%	63,45%
39	57,68%	62,61%	58,73%	62,41%
40	58,61%	62,98%	59,83%	62,77%
41	58,92%	63,25%	60,13%	63,09%
42	59,08%	63,07%	60,11%	62,58%
43	59,74%	63,75%	60,76%	63,07%
44	60,48%	63,49%	61,28%	62,63%
45	60,88%	63,45%	61,59%	62,60%
46	61,77%	62,66%	62,61%	61,90%
47	61,96%	62,61%	62,84%	61,91%
48	61,78%	62,69%	62,62%	62,00%
49	61,02%	61,82%	61,77%	61,11%
50	60,40%	61,54%	61,03%	60,82%
51	60,06%	61,37%	60,74%	60,62%
52	60,45%	61,54%	61,08%	60,97%
53	60,96%	61,48%	61,57%	61,03%
54	61,40%	61,34%	61,94%	60,97%
55	62,10%	61,55%	62,60%	61,26%
56	63,05%	62,43%	63,47%	62,14%
57	64,52%	63,42%	64,89%	63,24%
58	65,97%	64,50%	66,34%	64,34%
59	66,75%	66,33%	67,08%	66,28%
60	67,92%	68,91%	68,23%	68,78%
61	69,28%	72,12%	69,69%	71,84%
62	70,99%	75,36%	71,49%	74,86%
63	73,12%	78,41%	73,82%	77,67%

Ervaringsfactoren Reiswerk Pensioenen 2018

Leeftijd	Man	Vrouw	Medeverzekerde man	Medeverzekerde vrouw
64	75,98%	82,15%	76,83%	81,18%
65	78,84%	85,97%	79,94%	84,75%
66	81,42%	89,33%	82,69%	87,88%
67	83,61%	92,11%	84,99%	90,48%
68	85,51%	94,45%	87,04%	92,65%
69	86,96%	96,62%	88,66%	94,66%
70	87,54%	98,19%	89,33%	96,14%
71	87,32%	99,06%	89,12%	97,01%
72	87,92%	99,22%	89,70%	97,22%
73	88,38%	99,98%	90,17%	97,98%
74	88,91%	100,62%	90,73%	98,57%
75	89,58%	101,21%	91,43%	99,15%
76	90,32%	101,52%	92,20%	99,50%
77	91,04%	101,79%	92,85%	99,77%
78	91,72%	102,05%	93,54%	100,10%
79	92,34%	102,05%	94,11%	100,17%
80	93,09%	101,84%	94,81%	100,06%
81	93,71%	101,71%	95,40%	100,01%
82	94,12%	101,43%	95,66%	99,87%
83	94,62%	101,12%	96,00%	99,69%
84	95,16%	100,72%	96,43%	99,44%
85	95,42%	100,39%	96,63%	99,21%
86	95,86%	100,15%	97,02%	99,02%
87	96,14%	99,97%	97,26%	98,88%
88	96,56%	99,89%	97,68%	98,85%
89	96,88%	99,69%	97,90%	98,77%
90	97,16%	99,72%	98,09%	98,88%
91	97,45%	99,75%	98,28%	98,99%
92	97,73%	99,77%	98,47%	99,11%
93	98,01%	99,80%	98,66%	99,22%
94	98,30%	99,83%	98,86%	99,33%
95	98,58%	99,86%	99,05%	99,44%
96	98,86%	99,89%	99,24%	99,55%
97	99,15%	99,92%	99,43%	99,66%
98	99,43%	99,94%	99,62%	99,78%
99	99,72%	99,97%	99,81%	99,89%
>= 100	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Partnerfrequenties Reiswerk Pensioenen

Partnerfrequenties Reiswerk Pensioenen					
Leeftijd	Man	Vrouw	Leeftijd	Man	Vrouw
<=16	0,0%	0,0%	42	74,0%	77,0%
17	0,0%	0,0%	43	74,0%	76,0%
18	1,0%	1,0%	44	74,0%	76,0%
19	2,0%	3,0%	45	74,0%	76,0%
20	3,0%	6,0%	46	75,0%	75,0%
21	5,0%	11,0%	47	75,0%	75,0%
22	7,0%	17,0%	48	75,0%	75,0%
23	11,0%	25,0%	49	75,0%	75,0%
24	17,0%	33,0%	50	75,0%	75,0%
25	24,0%	41,0%	51	75,0%	75,0%
26	31,0%	48,0%	52	75,0%	75,0%
27	38,0%	54,0%	53	75,0%	75,0%
28	44,0%	59,0%	54	76,0%	75,0%
29	50,0%	63,0%	55	76,0%	75,0%
30	55,0%	67,0%	56	76,0%	75,0%
31	59,0%	69,0%	57	76,0%	75,0%
32	62,0%	71,0%	58	76,0%	75,0%
33	65,0%	73,0%	59	77,0%	75,0%
34	67,0%	74,0%	60	77,0%	75,0%
35	68,0%	75,0%	61	78,0%	74,0%
36	70,0%	76,0%	62	78,0%	74,0%
37	71,0%	77,0%	63	79,0%	74,0%
38	72,0%	77,0%	64	79,0%	73,0%
39	73,0%	77,0%	65	79,0%	73,0%
40	73,0%	77,0%	66	80,0%	72,0%
41	74,0%	77,0%	67	100,0%	100,0%

Bijlage 2

Proces van de selectie, monitoring en evaluatie van vermogensbeheerders

Selectie en evaluatie van de vermogensbeheerders

Vermogensbeheerders worden primair gekozen op basis van hun geschiktheid om het gedefinieerde mandaat te kunnen uitvoeren. Reiswerk Pensioenen heeft criteria vastgesteld op basis waarvan vermogensbeheerders worden geselecteerd. Daarbij worden minimaal de volgende onderdelen beoordeeld. Voor de weging van de onderdelen is het mandaat leidend:

1. Business: stabiliteit organisatie, commitment naar strategie, winstgevendheid;
2. Beleggingsteam: beoordeling kwaliteit personeel en verloop;
3. Beleggingsproces: beoordeling kwaliteit beleggingsproces;
4. Risicomanagement: risicomanagement van de portefeuille, tracking error, correlatie outperformance met benchmarkindex;
5. Operational Due Diligence: ODD review en/of review ISAE rapport of vergelijkbaar, gedragscode, privacybeleid, integriteitsbeleid;
6. Performance analyse: periodieke meting resultaten in vergelijking met de doelstelling en de benchmark;
7. Fee: beoordeling in hoeverre de beheervergoeding marktconform is voor een dergelijk mandaat;
8. Service: tijdigheid rapportages, kwaliteit accountmanagement, beschikbaar stellen van input ten behoeve van beleidsdiscussies.

Eenmaal per jaar worden deze criteria door de adviseur geëvalueerd.

Continue monitoring

Continue diepgaande monitoring van vermogensbeheerders is noodzakelijk om tijdig de portefeuille bij te kunnen sturen. Concreet kan dit betekenen dat het risicobudget anders wordt verdeeld over de vermogensbeheerders of dat een vermogensbeheerder wordt vervangen.

Reiswerk Pensioenen heeft de volgende uitgangspunten geformuleerd van het monitoringproces:

- Toetsing aan doelstellingen en investment beliefs van Reiswerk Pensioenen;
- Confirmeren aan een solide monitoringproces;
- Toetsing aan transparantie: verantwoording afleggen over gemaakte keuzes.

Reiswerk Pensioenen wenst minimaal de volgende onderdelen te laten terugkomen in de monitoring:

- Stabiliteit organisatie;
- Beleggingsproces;
- Team;
- Risicomanagement.

Tijdens de monitoring beoordeelt de coördinerend vermogensbeheerder de volgende kwantitatieve en kwalitatieve criteria.

Kwantitatieve criteria zijn:

- Performance- en risicometing over een lange periode en onder verschillende marktomstandigheden
- Performance- en risico-attributie
- Stijlconsistentie over een lange periode
- Assets under Management in verhouding tot het product
- Doorkijk in de portefeuille

Kwalitatieve criteria zijn:

- Organisatie en Team (waaronder het beloningsbeleid)
- Beleggingsfilosofie, portefeuilleconstructie, besluitvormingsproces

- Research
- Risicomanagement

De frequentie van de monitoring ziet er als volgt uit:

- Dagelijkse toegang tot alle portefeuilleholdings en performancemeting (ex post).
- Maandelijks analyse portefeuillekarakteristieken en in depth performance- en risicoanalyses (ex post).
- Op kwartaalbasis een review met de manager: on site en bij Achmea IM (ex post en deels ex ante).
- Jaarlijks: één keer per jaar voert een derde persoon uit het team Manager Selectie een review uit. Deze derde maakt een eigen analyse, inclusief peergroup-analyse, over deze manager.

Opvallende zaken in de monitoring worden direct uitgezocht en besproken, indien noodzakelijk wordt ingegrepen.

Voor de kwantitatieve monitoring wordt gebruik gemaakt van uitgebreide performance- en portfolio-analyse aan de hand van alle onderliggende holdings in de beleggingsportefeuilles van de managers. Hiervoor worden twee systemen gebruikt:

- Factset: geeft onder andere inzicht in de historische performance, grootste portefeuilleholdings, sectorpositionering, fundamentele portefeuillekarakteristieken en tracking error bijdrages. Daarnaast kunnen ad hoc rapportages en portefeuille-analyses gemaakt worden.
- Style Research: wordt gebruikt voor diepgaande stijlanalyses, zowel op snapshot basis als door de tijd. Hiermee wordt gemonitord of vermogensbeheerders consistent vasthouden aan het beleggingsproces en stijl.

Indien ongewenste risico's in de portefeuille worden gesignaleerd, wordt het pensioenfonds geïnformeerd en wordt een voorstel gedaan voor maatregelen om de portefeuille te beschermen. De coördinerend vermogensbeheerder kan alleen aanpassingen maken in de portefeuille op aanwijzing van het fonds.

“Externe producten, tenzij....”

Eigen producten van de coördinerend vermogensbeheerder kunnen worden opgenomen in de beleggingsportefeuille. Hiervoor geldt dat Reiswerk Pensioenen beoordeelt of dit past binnen de investment beliefs en of dit een goede alternatieve invulling is binnen de totale beleggingsportefeuille.

Bijlage 3

Investment Beliefs

Verklaring Beleggingsbeginselen

Reiswerk Pensioenen

Ingangsdatum 17 november 2017, herbevestigd 31 mei 2018 en geactualiseerd in maart 2019 en 2020

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	50
Inleiding	51
Doelstellingen	53
Risicobereidheid en risicohouding	53
Beleggingsovertuigingen	54
Uitbesteding en Governance	60
Externe Beperkingen	62
Strategische Asset Allocatie	64

Inleiding

Waarom een Verklaring Beleggingsbeginselen?

Voor een goed pensioen is het noodzakelijk om door middel van beleggen rendement te behalen om daarmee uitzicht te hebben op indexatie. Beleggen brengt echter keuzes en risico's met zich mee. De verklaring beleggingsbeginselen is een document dat de beleggingsovertuigingen, doelstellingen, risicobereidheid, beperkingen en het risicobeheer van Reiswerk Pensioenen⁷ omschrijft en het vormt daarmee het fundament onder het beleggingsbeleid. Door middel van deze verklaring beoogt het bestuur van Reiswerk Pensioenen op transparante wijze invulling te geven aan het beleggingsbeleid.

Door middel van deze verklaring beleggingsbeginselen geeft Reiswerk Pensioenen tevens invulling aan de volgende wet- en regelgeving:

- Europese Pensioenrichtlijn (2003/41/EG) artikel 12: "Iedere lidstaat draagt er zorg voor dat iedere op hun grondgebied gevestigde instelling een schriftelijke verklaring inzake beleggingsbeginselen opstelt en deze ten minste om de drie jaar herziet."
- Pensioenwet artikel 145.1: "de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) bevat een verklaring inzake beleggingsbeginselen".
- Artikel 13 Besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen (prudent person).
- Artikel 25 juncto artikel 27 besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen (prudent person).

Reiswerk Pensioenen

Reiswerk Pensioenen is het pensioenfonds voor werknemers in de reisbranche. Het doel van Reiswerk Pensioenen is pensioenrechten administreren, pensioenuitkeringen verzorgen en pensioengelden beleggen. Eind 2017 bestond het totale deelnemersbestand van Reiswerk Pensioenen uit 9.449 actieve deelnemers, 16.436 gewezen deelnemers, 85 arbeidsongeschikte deelnemers en 442 pensioengerechtigden.

De pensioenregeling is een zogenaamde middelloonregeling. Een deelnemer bouwt dan pensioen op voor ouderdom en overlijden, over de pensioengrondslag van elk jaar. De pensioenregeling staat uitvoerig beschreven in het pensioenreglement en de ABTN. In de ABTN staat gedetailleerde informatie over de pensioenregeling, grondslagen van het fonds en samenhang tussen premie-, beleggings- en indexatiebeleid.

Om belangenverstremelingen te voorkomen, hebben zowel het fondsbestuur, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan als de directie en medewerkers van Achmea Investment Management (hierna: AIM), Montae en Aon een gedragscode ondertekend. Reiswerk Pensioenen ziet erop toe dat medewerkers tijdens het hele beleggingsproces over professionele kwaliteit en expertise beschikken. De controle op naleving van de gedragscode is door Reiswerk Pensioenen uitbesteed aan een externe partij. Periodiek wordt door deze externe compliance officer getoetst of de gedragscode wordt nageleefd.

Werkwijze

De verklaring beleggingsbeginselen is altijd leidend bij de vormgeving van het beleggingsbeleid.

---

⁷ Voluit: Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen voor de Reisbranche

Het bestuur heeft ervoor gekozen de uitvoering van het vermogensbeheer uit te besteden aan coördinerend vermogensbeheerder AIM en de strategische advisering uit te besteden aan adviesbureau Aon. Met de coördinerend vermogensbeheerder en de strategisch adviseur worden in de mandaatovereenkomsten nadere afspraken gemaakt met betrekking tot inrichting van het beleggingsbeleid conform het gestelde in de verklaring beleggingsbeginselen. De verklaring beleggingsbeginselen wordt tenminste één keer per jaar bezien en indien nodig aangepast. Indien zich in de loop van de tijd onderwerpen voordoen waarin deze verklaring beleggingsbeginselen niet voorziet, zal het bestuur een besluit nemen in de geest van de verklaring beleggingsbeginselen en daarvan verslag doen in de notulen.

Ingangsdatum

Deze versie van de Verklaring Beleggingsbeginsel is vastgesteld in de bestuursvergadering van 17 november 2017. De ingangsdatum is vastgesteld op 17 november 2017. Deze verklaring is herbevestigd in de bestuursvergadering van 31 mei 2018 en geactualiseerd in maart 2019 en 2020.

Doelstellingen

Reiswerk Pensioenen heeft als missie een pensioenregeling te bieden die zorgt voor continuïteit in (eigen) levensruimte voor medewerkers in de reisbranche. Deze pensioenregeling heeft een aantal doelstellingen.

Aangezien het gaat om een collectieve pensioenregeling is de primaire doelstelling van Reiswerk Pensioenen:

Voldoen aan de nominale pensioenverplichtingen.

Daarnaast heeft het bestuur van Reiswerk Pensioenen de ambitie om naar eigen inzicht⁸ en voorwaardelijk toelagen te verlenen. Het secundaire doel luidt daarom:

Behalen van een pensioenresultaat⁹ van minimaal 77%.

Ten slotte heeft het bestuur een tertiaire doelstelling geformuleerd:

Het hanteren van een zo laag mogelijke premie onder voorwaarde dat de secundaire doelstelling is behaald.

Risicobereidheid en risicohouding

Het bestuur is alleen bereid risico te lopen indien dat bijdraagt aan het bereiken van de doelstelling. Dit betekent dat indien op enig moment, naar de mening van het bestuur, er uitzicht bestaat op het bereiken van de drie doelstellingen het beleid aangepast wordt en er minder risico wordt gelopen. Daarnaast heeft het fonds conform de eisen van DNB zijn formele risicohouding bepaald in 2015 en geactualiseerd in 2019.

De risicohouding van het fonds, bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet wordt gedefinieerd als:

- De mate waarin het fonds, na overleg met cao-partijen en het verantwoordingsorgaan, bereid is risico's te lopen én
- De mate waarin het fonds risico's loopt gegeven de kenmerken van het fonds.

De risicohouding van het fonds voldoet aan de prudent-person regel en komt voor de lange termijn tot uitdrukking in de door het fonds gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets en voor de korte termijn in de hoogte van het vereist eigen vermogen of een bandbreedte hiervoor.

De lange termijn risicohouding is als volgt geformuleerd. De mediaan van het verwacht pensioenresultaat, op basis van de haalbaarheidstoets 2019, op fondsniveau startend vanuit een dekkingsgraad die gelijk is aan de feitelijke dekkingsgraad bedraagt 89%. Dit ligt hoger dan de vastgestelde ondergrens van 77%. Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkingsgraad bedraagt in een slecht weer scenario (5% percentiel) 59%. De afwijking van de mediaan bedraagt daarmee 34% en is kleiner dan de maximaal toegestane afwijking van 41%. Een update van de haalbaarheidstoets op basis van de meest recente DNB scenario'set op 10 oktober 2019 leidde tot een mediaan van het pensioenresultaat van 81% en

---

⁸ Het bestuur hanteert daarvoor een staffel waarbij de toeslag stijgt als de dekkingsgraad stijgt.

⁹ Pensioenresultaat als gedefinieerd door DNB

een uitkomst in een slecht weer scenario (5% percentiel) van 55%. De afwijking van de mediaan bedraagt daarmee 31% en is kleiner dan de maximaal toegestane afwijking van 41%.

De korte termijn risicohouding ligt tussen de 115,0% en de 123,0% van de actuele strategisch vereiste dekkingsgraad. Deze is berekend door een bandbreedte van -4%-punt en +4%-punt rondom het naar 30 juni 2018 herrekkende VEV toen het fonds in onderdekking geraakte.

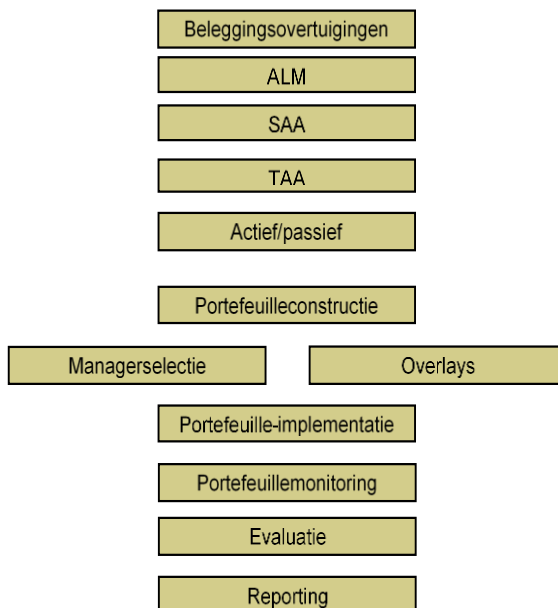
Beleggingsovertuigingen

Een beleggingsovertuiging is kortweg de perceptie van het pensioenfonds van de financiële markt en hoe het fonds waarde kan toevoegen voor zijn deelnemers door middel van een efficiënte beleggingsorganisatie.

Beleggingsovertuigingen hebben betrekking op:

- Werking financiële markten
- Context van het fonds
- Efficiënte uitbesteding van taken in het beleggingsproces

De Beleggingsovertuigingen zijn geordend op basis van de onderdelen in de “waardeketen.”

Onderstaand worden de verschillende stappen in de keten toegelicht.

1. Beleggingsovertuigingen: Deze overtuigingen worden in dit document neergelegd.
2. ALM: Het uitvoeren van een studie waarbij scenario's doorgerekend worden ten aanzien van zowel de beleggingen als verplichtingen teneinde het gewenste beleggingsbeleid en/of financierings- en indexatiebeleid te kiezen.
3. SAA: De strategische asset allocatie van het fonds, het geheel van normen, bandbreedtes en gekozen benchmarks die het uitgangspunt vormen voor de berekening van de totale (samengestelde) benchmark voor het fonds inclusief de strategische rente- en valuta-afdekking.
4. TAA: De keuze van het fonds of de beheerder om de feitelijke asset allocatie af te laten wijken van die van de normweging van de benchmark binnen de totale bandbreedte.

5. Actief/passief: de basiskeuze om in principe actief of passief beheer te voeren.
6. Portefeuilleconstructie: Het proces om te komen tot de feitelijke verdeling van de portefeuille over beleggingscategorieën en binnen categorieën.
7. Managersselectie en overlays: De keuze voor de vermogensbeheerder die het mandaat uitvoert.
8. Portefeuille-implementatie: Nu de portefeuille is bepaald en de aanbieders zijn gekozen kan tot belegging worden overgegaan.
9. Portefeuillemonitoring, evaluatie en rapportage: Het rapporteren over de portefeuille en het monitoren en evalueren of de portefeuille in overeenstemming is met de doelstellingen en richtlijnen. Indien dat niet het geval is zal de waardeketen (deels) weer doorlopen worden om aanpassingen door te voeren.

Risicomanagement

Het bestuur is van mening dat de componenten Beleggingsovertuigingen, ALM en SAA op de lange termijn grotendeels het te behalen rendement bepalen. Daarnaast is het bestuur van mening dat het beleggingsbeleid afgestemd dient te worden op de specifieke karakteristieken van de deelnemers. De rol van TAA en actief beheer op het lange termijn rendement is relatief beperkt. Daarnaast is het bestuur van mening dat op korte termijn het gedrag van financiële markten niet voorspelbaar is.

Gegeven het belang van deze componenten worden de beleggingsovertuigingen minimaal jaarlijks geëvalueerd en zo nodig aangepast. Het fonds voert in beginsel elke drie jaar een ALM-studie uit om het beleggingsbeleid opnieuw te evalueren. Bandbreedtes ten opzichte van de normwegingen zijn beperkt. Mocht de portefeuille buiten de bandbreedtes raken, dan wordt een voorstel vanuit de BAC ter besluitvorming voorgelegd aan het bestuur.

Het balansrisico is het belangrijkste risico. Het risico op een daling van de dekkingsgraad is hierbij de belangrijkste factor.

Het fonds gebruikt een risicodashboard in overeenstemming met eisen en aanbevelingen van DNB en draagt zorg voor monitoring van de beleggingsrisico's. Via het risicodashboard worden onder andere de onderstaande risico's gemonitord.

Risicodashboard

Indicator	Omschrijving
1 Balansrisico TE	Hierin wordt de risicocontributie van de tracking error ten opzichte van de verplichtingen getoond en de impact van de allocatiewijzigingen op de tracking error.
2 Stress-scenario's	Hierin wordt de impact beoordeeld van specifieke marktbevingen op de nominale dekkingsgraad.
3 Matching / renterisico	Hierin wordt de impact beoordeeld op de dekkingsgraad en de renteafdekking van veranderingen in het looptijdprofiel van de verplichtingen en van scenario's voor verschuivingen in de rentetermijnstructuur.
4 Kredietrisico	Hierin wordt de gemiddelde Credit Spread van de vastrentende portefeuille beoordeeld.
5 Tegenpartijrisico	Hierin wordt de exposure per tegenpartij beoordeeld.
6 Liquiditeitsrisico	Het liquiditeitsrisico laat zien in hoeverre Reiswerk Pensioenen in staat is om voldoende onderpand beschikbaar te stellen na een extreme marktschok.
7 Concentratierisico	Hierbij worden mogelijke concentraties in de portefeuille getoond, uitgedrukt in percentage van de marktwaarde van fysieke beleggingen. Door te kijken naar specifieke vermogenscomponenten (VRW/Aandelen), landen en sectoren en specifieke aandacht voor Financials kan worden beoordeeld of er ongewenste concentraties in de portefeuille zijn.

8	Actief Risico	Hierbij wordt beoordeeld of het risico (tracking error) van de verschillende beleggingscategorieën binnen de daarvoor gestelde limieten blijft.
---	---------------	---

Asset mix en beleggingscategorieën

De beleggingsstrategie wordt afgestemd op het uitgangspunt van het bestuur dat het fonds op de lange termijn beloofd wordt voor het lopen van economische risico's, het risicoprofiel van het pensioenfonds, dat onder ander is gebaseerd op de verplichtingenstructuur van het fonds, de inzetbaarheid van het premie-instrument, de rendementsverwachtingen en het indexatiebeleid. Startpunt van de vaststelling van de beleggingsstrategie vormt het gestelde in de Verklaring Beleggingsbeginselen.

Ten aanzien van de samenstelling van de beleggingsportefeuille is **transparantie** van elke belegging voor het bestuur een noodzakelijke voorwaarde. Dat betekent dat op elk moment duidelijk en uitlegbaar moet zijn hoe en waarin belegd wordt. Tevens dient transparantie te bestaan over de bijbehorende risico's die gepaard gaan met deze belegging.

Het beleggen in illiquide beleggingen is alleen mogelijk indien de **liquiditeit** van de portefeuille als geheel voldoende is gewaarborgd. Dat betekent dat het bestuur wenst dat dit eerst naar zijn tevredenheid wordt aangetoond. Daarnaast is het bestuur terughoudend om zich voor lange tijd te committeren aan een illiquide belegging gezien de onzekerheid over het toekomstperspectief van het fonds.

De **kosten** van het vermogensbeheer zijn een belangrijke factor in de portefeuilleconstructie, echter in de afweging tussen verschillende beleggingen gaat het om het netto verwachte rendement. Dat betekent dat "dure" beleggingscategorieën alleen interessant zijn indien deze een aanzienlijk hoger netto verwacht rendement bieden.

Het bestuur wenst zelf geen tactisch allocatie beleid (TAA) te voeren, omdat het bestuur van mening is dat op korte termijn het gedrag van financiële markten niet voorspelbaar is. Tevens is het bestuur terughoudend met het toestaan van tactisch beleid door ingeschakelde vermogensbeheerders.

Derivaten dienen alleen gebruikt te worden voor het afdekken van risico's zoals bijvoorbeeld valutarisico's en renterisico's en voor efficiënt portefeuillebeheer. Beleggen met geleend geld dan wel het aangaan van derivaten contracten zonder het doen van een initiële storting (leverage) doen we niet. Het bestuur zorgt ervoor dat een positieve waardeontwikkeling van derivaten wordt gedekt door voldoende onderpand.

Valuta- en renteafdekking

Het bestuur ziet valuta- en renteafdekking niet als rendementsbron. De mate van afdekking wordt gekozen op basis van een kwantitatieve analyse (bijvoorbeeld een ALM-studie) waar ook het effect versus de verplichtingen wordt meegenomen. De laatste ALM-studie heeft in 2018 plaatsgevonden.

Securities lending

Voor de keuze van een beleggingsfonds wordt securities lending meegewogen. Securities lending dient aan een aantal voorwaarden te voldoen die ter voldoening van het bestuur moeten worden aangetoond:

- Goed trackrecord wat betreft securities lending, geen negatieve bijdrage aan de NAV;
- Dagelijkse uitwisseling van collateral;
- Collateral is onderdeel van de activa van het fonds (niet van de beheerder);
- Hoge kwaliteit en liquiditeit van het ontvangen collateral (bijvoorbeeld cash of staatsobligaties);

- De waarde van het collateral bedraagt minimaal 102% van de waarde van de uitgeleende stukken;
- Collateral wordt pas teruggestort als de uitgeleende stukken zijn ontvangen;
- Frequente monitoring van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en mogelijkheid om extra buffers te eisen van de tegenpartij in het geval van een verslechtering van de kredietwaardigheid.

Het bestuur zal jaarlijks — en bij het selecteren van nieuwe beleggingsinstellingen — toetsen of aan het bovenstaande beleid wordt voldaan.

Beheerstijl: actief versus passief beleggen

Het resultaat van de ALM-studie is een verdeling van de portefeuille over meerdere beleggingscategorieën, die ieder betrekking hebben op een deelmarkt van alle beleggingsmarkten. Per beleggingscategorie heeft het fonds in beginsel twee keuzes: proberen om de deelmarkt zo goed mogelijk te volgen of proberen om de deelmarkt te verslaan.

Per deelmarkt kan een marktindex (benchmark) worden vastgesteld. Actief beheer is gericht op het behalen van een hoger rendement dan de marktindex, door de portefeuille anders samen te stellen dan de benchmark. Passief beheer is gericht op het behalen van het benchmarkrendement door middel van een efficiënte replicatie van de marktindex.

In de ALM-studie wordt een model van de werkelijkheid gehanteerd, waarbij verondersteld wordt dat het fonds passief belegt. Deze veronderstelling geeft de gedachte weer dat de rendementen van de marktindices bepalend zijn voor het op lange termijn te behalen rendement per categorie.

Bij de concrete beleggingskeuzes binnen een beleggingscategorie wenst het fonds op lange termijn minimaal het rendement van een marktindex te kunnen behalen. Het uitgangspunt voor de invulling binnen een categorie is daarom dat passief belegd wordt, tenzij actief beleggen in een betreffende beleggingscategorie aantoonbare meerwaarde oplevert.

Daarnaast gelden voor passief beleggen doorgaans lagere beheerkosten, is er sprake van een lagere risico-opslag en minder consequenties voor risicomanagement en compliance dan bij actief beleggen.

Per onderdeel van de portefeuille wordt geanalyseerd of actief beheer meerwaarde biedt in vergelijking met de default passieve beheerstijl. Deze analyse zal integraal van karakter zijn hetgeen betekent dat de voor- en nadelen worden getoond op het gebied van rendement, risico, beheer en beheerkosten, risico-opslag en consequenties voor risicomanagement en compliance. Indien de meerwaarde van actief beleggen wordt aangetoond kan het bestuur op basis van de analyse besluiten actief te beleggen. Deze afweging zal vastgelegd worden in de notulen zodat de motivatie voor deze keuze ook in de toekomst bij de evaluatie getoetst kan worden.

Onafhankelijk van de gekozen beheerstijl wenst het bestuur te allen tijde volledige transparantie ten aanzien van de invulling van het beleggingsbeleid. Hierbij hoort voldoende frequent inzicht in de actieve posities die ingenomen worden versus de benchmark.

Het bestuur is zich ervan bewust dat actief beheer leidt tot hogere eisen op het gebied van deskundigheid en risicomanagement en heeft voor deze beleggingen aanvullende maatregelen genomen. De monitoring houdt rekening met het feit dat er actief beheer plaatsvindt. Daarnaast worden ook evaluaties uitgevoerd, inclusief peergroupvergelijkingen.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)

Het MVB-beleid is een belangrijk onderdeel van het beleggingsbeleid voor Reiswerk Pensioenen. In de

afwegingen rondom het vermogensbeheer wordt dan ook de impact van de beleggingen van Reiswerk Pensioenen op de maatschappij in brede zin meegenomen. De maatschappelijke effecten hebben invloed op zowel het “nu” waarin de betrokkenen nu leven als het “later” waarin belanghebbenden terecht gaan komen.

Reiswerk Pensioenen streeft naar een evenwicht tussen nettorendement, risico en maatschappelijke impact. Hierbij maakt Reiswerk Pensioenen telkens afwegingen waarbij ook aspecten als kosten, beheersbaarheid en uitlegbaarheid meespelen. Dit kan betekenen dat Reiswerk Pensioenen op onderdelen ervoor kiest om bewust en onderbouwd af te wijken van het gekozen beleid voor wat betreft rendement, risico of maatschappelijke impact.

De Global Compact van de Verenigde Naties vormt een leidend principe en basisniveau van het MVB-beleid voor Reiswerk Pensioenen. De belangrijkste component van de Global Compact is een tiental normen op het vlak van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en corruptie. Ondernemingen die structureel deze normen overtreden, kunnen worden uitgesloten van de beleggingsportefeuille van Reiswerk Pensioenen. Ondernemingen die op minder structurele wijze de normen overschrijden, kunnen namens Reiswerk Pensioenen worden aangesproken op hun gedrag.

In de praktijk kan MVB op een aantal niveaus worden toegepast:

- Stemmen op de aandeelhoudersvergadering: hier kan de aandeelhouder stemmen voor plannen die duurzaam zijn.
- Engagement: actief de directie van de onderneming benaderen om maatschappelijke thema's onder de aandacht te brengen.
- Uitsluitingen: niet beleggen in ondernemingen die bepaalde maatschappelijk verantwoorde criteria schenden. “Ik doe het slechte niet.”
- Best-in-class: Alleen beleggen in ondernemingen die per sector het beste scores op duurzame selectiecriteria. “Ik doe het goede wel.” Voorbeeld: alleen beleggen in computerproducenten met een recycleprogramma.
- Themabeleggen: Alleen beleggen in sectoren of ondernemingen die actief bijdragen aan een duurzame ontwikkeling. Voorbeeld: microkrediet en schone energiebronnen.

Reiswerk Pensioenen participeert in:

- Door AIM beheerde fondsen en het Particuliere Hypothekenfonds van SAREF waarin wordt gewerkt volgens de VN Global Compact. De fondsen hebben een eigen uitsluitingsbeleid alsmede engagementbeleid.
- Wereldwijde aandelenfondsen van BlackRock waarin voor aandelen ontwikkelde landen wel en voor aandelen opkomende landen geen screening wordt toegepast op basis van de VN Global Compact, tabak, controversiële wapens en steenkool (omzet > 30%).

In 2018 heeft Reiswerk Pensioenen het IMVB-convenant ondertekend (brede spoor). Met ondertekening van het IMVB-convenant geeft het bestuur invulling aan het gekozen beleid van de overheid om via sectorconvenanten de OESO-richtlijnen te implementeren. De overheid heeft de OESO-richtlijnen onderschreven en zich daarmee gecommitteerd aan de implementatie ervan. Pensioenfondsen hebben daar nu samen met ngo's, vakbonden en overheid afspraken over gemaakt. In 2020 wordt het MVB-beleid aangepast aan de richtlijnen van het IMVB-convenant.

Uitbesteding en Governance

Het bestuur dient in staat te zijn de beleggingen qua strategie, inhoud en risico te doorgronden. Het bestuur moet in staat zijn om verantwoording af te leggen over de gemaakte keuzes in het beleggingsproces. Het bestuur is van mening dat de componenten Beleggingsovertuigingen, ALM en SAA op de lange termijn grotendeels het te behalen rendement bepalen en wenst daarom deze onderdelen integraal binnen het bestuur te bespreken.

Het bestuur heeft een Beleggingsadviescommissie (BAC) gemandateerd om in algemene zin ervoor te zorgen dat het bestuur een betere grip heeft op het beleggingsbeleid. De specifieke taken van de BAC zijn onder te verdelen naar:

- de advisering bij bestuursbesluiten op het terrein van vermogensbeheer. Voor strategische beslissingen wordt de besluitvorming van het bestuur voorbereid;
- vertaling strategische beleggingsbeleid naar een jaarlijks beleggingsplan;
- de monitoring en bewaking van de uitvoering van het beleggingsbeleid;
- de advisering over implementatie en uitvoering van het beleid;
- uitvoering van het eerstelijnsrisicobeheer.

De taken van de BAC zijn vastgelegd in het huishoudelijk reglement.

Door middel van de inzet van externe adviseurs en deskundigheid bestuursleden binnen de BAC wordt bijgedragen aan het realiseren van “countervailing power” richting de aangestelde vermogensbeheerder.

Evaluatieprocedures met betrekking tot externe providers zijn gedefinieerd en vinden volgens een vooraf gedefinieerd tijdschema plaats.

Samenvatting beleggingsovertuigingen

Algemeen	<ul style="list-style-type: none"> • Op de lange termijn wordt het pensioenfonds beloond voor het lopen van economische risico's. • Uitgangspunt voor de beleggingsstrategie is het risicoprofiel van het pensioenfonds dat bepaald wordt door: <ul style="list-style-type: none"> ○ De verplichtingenstructuur; ○ Inzetbaarheid van het premie-instrument; ○ Rendementsverwachtingen; ○ Indexatiebeleid; ○ De specifieke karakteristieken van de deelnemers.
Transparantie	Er wordt uitsluitend belegd in beleggingen die transparant en begrijpelijk zijn.
Illiquiditeit	Er wordt uitsluitend belegd in illiquide beleggingen als de liquiditeit van de portefeuille als geheel voldoende is gewaarborgd.
Tactisch beleid	Op korte termijn is het gedrag van financiële markten niet voorspelbaar.
Derivaten	Derivaten mogen alleen worden gebruikt voor risicobeheer en efficiënt portefeuillebeheer.
Valuta en renterisico	Valuta- en renterisico worden als onbeloond gezien.
Securities lending	Securities lending is onder voorwaarden toegestaan.
Beheerstijl	Passief beheer is de default beheerstijl, tenzij actief beheer in een beleggingscategorie meerwaarde oplevert.
Maatschappelijk verantwoord beleggen	Maatschappelijk verantwoord beleggen is belangrijk en heeft een maatschappelijk effect.
Governance	<ul style="list-style-type: none"> • Het pensioenfonds hanteert duidelijke verantwoordelijkheden en processen.

	• Met het instellen van een aparte beleggingsadviescommissie krijgt het bestuur een betere grip op het beleggingsbeleid.

Externe Beperkingen

Solvabiliteit

DNB stelt de volgende eisen aan het eigen vermogen van pensioenfondsen:

- De minimaal vereiste dekkingsgraad is 104,8% (*ultimo 2018*).
- Het vereiste eigen vermogen is zodanig dat met 97,5% zekerheid het pensioenfonds binnen een jaar niet onder een dekkingsgraad van 100% komt. Ultimo 2019 betekent dit conform het standaardmodel van DNB een vereist eigen vermogen van 117,5% behorende bij de strategische beleggingsmix 2022.

Wetgeving

Artikel 135 van de Pensioenwet schrijft het volgende voor:

- Het beleggingsbeleid moet in overeenstemming zijn met de prudent-person regel.
- De beleggingen moeten plaatsvinden in het belang van de aanspraak- en pensioengerechtigden.
- Beleggingen in de bijdragende ondernemingen¹⁰ zijn beperkt tot 5% van de totale beleggingsportefeuille (OPF met één bijdragende onderneming).
- Beleggingen worden tegen marktwaarde gewaardeerd.

Artikelen 13 en 13a van het Besluit financieel toetsingskader (FTK) pensioenfondsen schrijven het volgende voor als uitwerking van de prudent-person regel:

- De veiligheid, kwaliteit, liquiditeit en het rendement van de portefeuille als geheel moet zijn gewaarborgd.
- Beleggingen ter dekking van de verplichtingen moeten afgestemd zijn op de duur daarvan.
- Beleggingen moeten hoofdzakelijk op gereguleerde markten plaatsvinden.
- Derivaten worden gebruikt voor het verwijderen van risico of om het portefeuillebeheer te vergemakkelijken. Bovenmatig tegenpartijrisico moet worden tegengegaan.
- Beleggingen moeten worden gediversifieerd.
- Het strategisch beleggingsbeleid past bij doelstelling en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding van het fonds, en is gebaseerd op gedegen onderzoek.
- Het strategisch beleggingsbeleid bevat een beschrijving van de beleggingsdoelstelling, de samenstelling van de beoogde beleggingsportefeuille en de mate waarin van deze beleggingsportefeuille kan worden afgeweken.
- Het beleggingsplan is een vertaling van het strategisch beleggingsbeleid voor de korte termijn.
- Het beleggingsplan bevat concrete en gedetailleerde richtniveaus en bandbreedtes per beleggingscategorie.

---

¹⁰ Ingeval een bijdragende onderneming tot een groep behoort, worden beleggingen in die ondernemingen die tot dezelfde groep als de bijdragende onderneming behoren, beperkt tot ten hoogste 10% van de totale beleggingsportefeuille (OPF met meerdere bijdragende ondernemingen of BPF).

- Het fonds onderbouwt dat het strategisch beleggingsbeleid en het beleggingsplan passen binnen de prudent-person regel.
- Het fonds stelt een beleggingscyclus vast.

Artikel 143 van de Pensioenwet en artikel 18 van het Besluit financieel toetsingskader brengen met zich mee:

- Een beheerste en integere bedrijfsvoering. Dit betekent onder meer dat een pensioenfonds zijn organisatie dusdanig inricht dat sprake is van goede procedures en controlemechanismen, dat er beleid is voor beheersing van risico's en dat het fonds zorg draagt voor de uitvoering van dat beleid.
- Specifiek voor het bepalen en uitvoeren van het beleggingsbeleid geldt dat het fonds een duidelijke organisatiestructuur vastlegt waarin
  - het risicobeheer adequaat en onafhankelijk is vormgegeven; en
  - een zorgvuldig en transparant besluitvormingsproces is geborgd.

Daarnaast geldt dat sprake moet zijn van een balans tussen aard en complexiteit van de beleggingsportefeuille enerzijds en de aanwezige kennis en ervaring, en het risicobeheer anderzijds.

Artikelen 34 en 143 van de Pensioenwet en artikelen 13 en 14 van het Besluit uitvoering Pensioenwet geven regels voor de uitbesteding:

- Een pensioenuitvoerder draagt bij uitbesteding zorg dat de externe uitvoerder de geldende wet- en regelgeving naleeft. Hierbij zijn regels vastgelegd voor de overeenkomst tot uitbesteding en de beheersing van risico's die verband houden met uitbesteding.
- Voor de beleggingen betekent dit onder meer dat de opdracht die het pensioenfonds geeft aan de vermogensbeheerder, het beleggingsmandaat, aansluit op het strategische beleggingsbeleid en het beleggingsplan van het pensioenfonds zelf. Dit om te voorkomen dat de uitvoering die de vermogensbeheerder aan zijn mandaat geeft, gepaard gaat met risico's die het fonds niet heeft beoogd of voorzien. Ook is er een sluitende set afspraken en richtlijnen nodig tussen pensioenfonds en vermogensbeheerder om de opdracht te begrenzen in aansluiting op het vastgestelde beleid. Daarnaast moeten pensioenfonds vooraf een concrete selectie- en evaluatieprocedure vastleggen voor externe vermogensbeheerders met concrete prestatie-indicatoren.

Artikel 136 van de Pensioenwet en artikel 14 van het Besluit financieel toetsingskader stellen voorwaarden aan leningen en garantstellingen:

- Een pensioenfonds gaat geen leningen aan, tenzij het gaat om een tijdelijke lening (maximaal een jaar) voor liquiditeitsdoelstellingen.
- Een fonds treedt niet namens derde partijen op als garant.

Strategische Asset Allocatie

De strategische portefeuille en de normportefeuille 2020 staan in de onderstaande tabel weergegeven. De normgewichten fluctueren vervolgens binnen het jaar op basis van de benchmarkperformance van de desbetreffende portefeuille onderdelen. De bandbreedte beweegt mee en is +/- 5% ten opzichte van de floating normweging. De rebalancingfrequentie van de benchmark is jaarlijks per 1 april. De normportefeuille 2020 is gelijk aan het strategische groeipad 2020.

Beleggingscategorie	Gewichten		
	Strategische groeipad Portefeuille 2020	Normportefeuille 2020 (vanaf 1 april)	Strategische Portefeuille 2022
Vastrentende waarden	66%	66%	60%
Overlayfondsen en Geldmarktfondsen**	47,4%	47,4%	42%
Niet staatsobligaties euro	5,6%	5,6%	5,0%
Hypotheke	13,0%	13,0%	13,0%
Indexleningen	0%	0%	
Aandelen	34%	34%	40%
Aandelen Wereldwijd	27,0%	27,0%	32,0%
Aandelen Opkomende Landen	7,0%	7,0%	8,0%
High Yield	0,0%	0,0%	0,0%
Totaal	100%	100%	100%

* Het exacte percentage zal door AIM worden vastgesteld op basis van de rente-afdekking.

De rentehedgecoëfficiënt versus de verplichtingen bedraagt 60%, gebaseerd op de marktwaarde van de verplichtingen. De afdekking vindt plaats via Overlayfondsen in combinatie met Geldmarktfondsen, de investment grade euro obligatie portefeuille en de hypothekeportefeuille.

De valuta-afdekking bedraagt 85% voor USD, GBP en JPY.

Bijlage 4:

Financieel Crisisplan

Maart 2020

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	67
2	Inleiding	66
3	Wanneer is sprake van een financiële crisis?	69
4	Uitgangspunten	70
5	Wat is de kritische dekkingsgraad?	70
6	Inventarisatie crisismaatregelen	73
7	Selectie en prioritering	81
8	Communicatie	83
9	Besluitvorming & actualisering	84

1 Samenvatting

Een financieel crisisplan is een beschrijving van maatregelen die een bestuur van een pensioenfonds op korte termijn effectief zou kunnen inzetten, indien in korte tijd de dekkingsgraad zich zeer snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstelling van het pensioenfonds in gevaar komt. Dit financieel crisisplan is onderdeel van de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN).

Het fonds onderscheidt verschillende fases in geval van een financiële crisis:

- Het pensioenfonds komt terecht in een tekortsituatie waarin de beleidsdekkingsgraad lager wordt dan de vereiste dekkingsgraad;
- Het pensioenfonds is niet meer binnen de hersteltermijn in staat om uit het tekort te komen (de actuele dekkingsgraad daalt tot onder de kritische dekkingsgraad);
- Het pensioenfonds komt terecht in een tekortsituatie waarin de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad en is niet in staat om binnen 5 jaar uit dit dekkingstekort te komen.

In deze opvolgende fases is sprake van een toenemende mate van een financiële crisis. Op alle momenten zijn acties van het bestuur nodig. Onderstaand volgen de maatregelen per crisissituatie:

het pensioenfonds komt terecht in een tekortsituatie

In geval de beleidsdekkingsgraad daalt tot onder het niveau van de vereiste dekkingsgraad, is er sprake van een tekort. In dit geval kiest het bestuur er in eerste instantie voor om het toeslag-instrument in te zetten om te herstellen. Omdat het pensioenfonds heeft gekozen voor een maximaal en toekomstbestendig toeslagbeleid, wordt er bij een verslechterde financiële positie ook minder toeslag verleend.

Indien sprake is van een tekort en het pensioenfonds op basis van toekomstbestendig toeslagverlenen naar verwachting binnen de gestelde termijnen weer herstelt, zijn verder géén aanvullende maatregelen benodigd.

het lukt niet meer om binnen de hersteltermijn uit het tekort te geraken

Op het moment dat sprake is van een tekort en indien het fonds bij toepassing van toekomstbestendig toeslag verlenen niet binnen de gestelde termijn volledig herstelt, zal de mogelijkheid van een extra premiestorting worden onderzocht (raadpleging sociale partners).

Als deze maatregelen niet voldoende herstelkracht blijken op te leveren en hierdoor de beleidsdekkingsgraad na afloop van de hersteltermijn nog onder de vereiste dekkingsgraad blijft, zal het bestuur een voorwaardelijke korting toepassen op de pensioenaanspraken en pensioenrechten. Deze korting zal uitgesmeerd worden over 10 jaar, waarbij alleen de eerste korting onvoorwaardelijk is.

het pensioenfonds is niet in staat om binnen 5 jaar uit het dekkingstekort te komen

Als de genomen maatregelen niet voldoende blijken te zijn en hierdoor de beleidsdekkingsgraad vijf jaar achtereen (elk jaar op ieder meetmoment, 31 december) onder de minimaal vereiste dekkingsgraad blijft en de actuele dekkingsgraad aan het einde van het vijfde jaar ook onder de minimaal vereiste dekkingsgraad is, dan is het bestuur – conform het nFTK – verplicht om een onvoorwaardelijke korting toe te passen op de pensioenaanspraken en -rechten. De korting vindt zodanig plaats dat de actuele dekkingsgraad aan het einde van het vijfde jaar gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad. De onvoorwaardelijke korting dient direct in de boeken genomen te worden, maar kan uitgesmeerd worden over maximaal 10 jaar.

2 Inleiding

Op basis van artikel 145 van de Pensioenwet maakt een financieel crisisplan onderdeel uit van de ABTN van een pensioenfonds. In dit financieel crisisplan beschrijft het pensioenfonds welke maatregelen ingezet kunnen worden in de situatie dat niet aan de vereisten gesteld bij of krachtens artikel 132 van de Pensioenwet zal worden voldaan en welke maatregelen ingezet kunnen worden in de situatie, bedoeld in artikel 140, eerste lid van de Pensioenwet. Met dit financieel crisisplan, dat is opgenomen in de ABTN, voldoet het pensioenfonds aan deze verplichting.

2.1 Wat is een financieel crisisplan?

Het financieel crisisplan bevat een beschrijving van de maatregelen die het bestuur op korte termijn zou kunnen inzetten indien de dekkingsgraad zich bevindt op of zeer snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van het pensioenfonds in gevaar komt.

Door een dergelijk plan 'op de plank' te hebben, is het bestuur van het pensioenfonds beter voorbereid op een crisissituatie en kan worden voorkomen dat in de drukte van een financiële crisis mogelijkheden over het hoofd worden gezien. Vooraf is nagedacht over onder andere kritische grenzen, de beschikbaarheid van maatregelen, het inzetten van maatregelen, het realiteitsgehalte van maatregelen en de effectiviteit ervan en een nadere invulling van evenwichtige belangenafweging.

Overigens is een financieel crisisplan niet een plan dat in een crisissituatie kant-en-klaar uitgevoerd moet of kan worden. Het bestuur zal de concrete maatregelen altijd afstemmen op de aard van de financiële crisis en de omstandigheden van dat moment. Een financieel crisisplan is dus niet hetzelfde als een herstelplan. Een herstelplan is gericht op herstel uit een bestaande tekortsituatie. Een financieel crisisplan is gericht op hoe in de toekomst om te gaan met crisissituaties.

2.2 De negen elementen van een financieel crisisplan

Om te komen tot een financieel crisisplan heeft het bestuur zich de volgende negen vragen gesteld:

1. Wanneer is er naar de mening van het bestuur sprake van een financiële crisis?
2. Bij welke dekkingsgraad kan het pensioenfonds er zonder korten niet meer uitkomen?
3. Welke maatregelen staan het pensioenfonds ter beschikking?
4. Hoe realistisch is de inzet van die maatregelen?
5. Wat is het financiële effect van de maatregelen?
6. Op welke wijze wordt rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging?
7. Hoe en wanneer wordt met de belanghebbenden gecommuniceerd in een crisissituatie?
8. Hoe werkt het besluitvormingsproces?
9. Hoe wordt de jaarlijkse toetsing van het financieel crisisplan vormgegeven?

2.3 Gevolgde procedure om te komen tot een crisisplan

Het bestuur heeft vier stappen gevolgd om tot dit crisisplan te komen:

1. Inventarisatie
2. Selectie
3. Prioritering

4. Afronding

Stap 1: Inventarisatie

Als eerste stap heeft het bestuur een inventarisatie uitgevoerd om te komen tot de volgende informatie:

- Mogelijke definities van crisissituaties;
- Inzicht in de omstandigheden waarin een crisissituatie zich zou kunnen voordoen;
- Analyse van de (beleids)dekkingsgraad waarbij herstel niet meer mogelijk is zonder te korten;
- Een overzicht van mogelijke crisismaatregelen voor het fonds;
- Het financiële effect van mogelijke crisismaatregelen;
- De effecten op de verschillende belanghebbenden van crisismaatregelen;
- De wettelijke eisen waar het fonds minimaal aan moet voldoen;
- Een overzicht van de formele besluitvormingsprocessen bij het nemen van crisismaatregelen.

Stap 2: Selectie

In de tweede stap heeft het bestuur een selectie gemaakt uit alle mogelijke crisismaatregelen die volgden uit de eerste stap. Het bestuur heeft in de selectie rekening gehouden met de financiële effectiviteit, evenwichtige belangenafweging en realistische inzet van de crisismaatregelen.

Stap 3: Prioritering

Het doorlopen van stap 1 en 2 heeft onder meer geleid tot een lijst van maatregelen die denkbaar en haalbaar zijn om in te zetten in het geval van een crisissituatie. Vervolgens heeft het bestuur benoemd onder welke voorwaarden een bepaalde maatregel wordt in gezet. Dit betekent dat vast komt te staan bij welke grenswaarden het bestuur een maatregel neemt.

Bij de te nemen crisismaatregelen benadrukt het fonds dat de evenwichtige belangenafweging voorop staat. Hieraan geeft het bestuur invulling door de lasten van de crisismaatregelen zo evenwichtig mogelijk te verdelen over actieven, slapers, gepensioneerden en werkgevers.

Stap 4: Afronding

Na het doorlopen van stap 1 tot en met 3 heeft het bestuur het daadwerkelijke plan geformuleerd. Het bestuur beoogt met het plan inhoud te geven aan de te hanteren ondergrenzen, de te nemen maatregelen en de te volgen consultatie- informatie- en besluitvormingsprocessen. Het bestuur neemt het crisisplan op in een bijlage van de ABTN van het fonds.

3 Wanneer is sprake van een financiële crisis?

Het bestuur definieert een financiële crisis in het kader van dit plan als een financiële situatie waarin de doelstellingen van het pensioenfonds, zoals beschreven in de statuten van het fonds, op korte en/of langere termijn niet meer waargemaakt kunnen worden.

Het bestuur onderscheidt de volgende crisissituaties:

- Het pensioenfonds komt terecht in een tekortsituatie waarin de beleidsdekkingsgraad lager wordt dan de vereiste dekkingsgraad;
- Het pensioenfonds is niet meer binnen de hersteltermijn in staat om uit het tekort te komen (de actuele dekkingsgraad daalt tot onder de kritische dekkingsgraad);
- Het pensioenfonds komt terecht in een tekortsituatie waarin de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad en is niet in staat om binnen 5 jaar uit dit dekkingstekort te komen.

De hier gedefinieerde crisissituaties houden sterk met elkaar verband, in die zin dat de financiële crisissituaties elkaar opvolgen bij een almaar verder dalende (beleids)dekkingsgraad. Er is in feite sprake van een steeds diepere financiële crisis als gevolg van een verslechterde financiële positie, dan wel een gedaalde herstelcapaciteit van het pensioenfonds.

4 Uitgangspunten

Dit hoofdstuk geeft de uitgangspunten weer van de berekeningen zoals gepresenteerd in de volgende hoofdstukken. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling van de financiële positie, de kritische dekkingsgraad en de definitie van een crisis.

4.1 Aannames

Uitgangspunten voor bepaling van de effectiviteit van een maatregel is de financiële positie ultimo boekjaar 2019. De actuele dekkingsgraad ultimo 2019 is bepaald op 96,5%. In de prognoses is gerekend met de rentetermijnstructuur (RTS) zoals DNB voor 31 december 2019 heeft gepubliceerd en met de daaruit afgeleide forwardcurves. Voor het rendement hanteert het bestuur de rendementscurve die gebaseerd is op de maximale parameters zoals door de Commissie Parameters is gepubliceerd en de RTS ultimo boekjaar 2019. Dit is conform de aanname uit het herstelplan en waarborgt zodoende een consistent bestuursbeleid gedurende de looptijd van het herstelplan.

4.2 Herstelplan

De grondslagen voor de technische voorziening zijn zoals beschreven in de ABTN. Dit geldt ook voor het gevoerde beleid voor premiestelling, beleggingen en toeslagen. De effectiviteit van de maatregelen geeft een indicatie van de herstelkracht. Elke crisis staat op zich en de effectiviteit en herstelkracht van maatregelen is afhankelijk van de omstandigheden waarin het fonds zich bevindt op het moment van de crisissituatie.

Het fonds verkeert op 31 december 2019 in een tekortsituatie en er is een herstelplan van kracht.

5 Wat is de kritische dekkingsgraad?

Op het moment dat de beleidsdekkingsgraad daalt tot beneden de vereiste dekkingsgraad, is sprake van een tekort. In dit geval dient het pensioenfonds conform de Pensioenwet een herstelplan in te dienen. Bij aanvang van het herstelplan en ieder daarop volgend jaar dient het pensioenfonds te evalueren of het in staat is met de ter beschikking staande sturingsmiddelen binnen de gestelde termijnen te herstellen. In feite wordt getoetst of het financiële beleid van het pensioenfonds afdoende is, qua herstelkracht.

Indien de actuele dekkingsgraad onder de zogenaamde “kritische dekkingsgraad” zakt, zal het fonds over moeten gaan op korten van de pensioenaanspraken. De kritische dekkingsgraad is de actuele dekkingsgraad waarbij het fonds er niet langer in slaagt om binnen de wettelijk gestelde maximale termijnen te voldoen aan het vereist eigen vermogen, zonder de belangen van deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en andere aanspraakgerechtigden of de werkgever onevenredig te schaden en tot het korten van pensioenaanspraken over moet gaan.

Het financieel crisisplan ziet toe op de maatregelen die het bestuur zou kunnen inzetten indien de dekkingsgraad zich bevindt op of zich zeer snel beweegt in de richting van de kritische waarde.

De herstelkracht van het pensioenfonds, en daarmee de kritische dekkingsgraad, is onder andere afhankelijk van de vorm en de hoogte van de rentetermijnstructuur en de verwachte rendementen op zakelijke waarden. De onderstaande tabel toont de kritische dekkingsgraad bij verschillende hoogtes van beide parameters¹¹.

Het verwachte rendement over het vermogen is afhankelijk van de beleggingsmix van het pensioenfonds. Voor iedere beleggingscategorie wordt een inschatting gemaakt van het bijbehorende rendement. In het herstelplan wordt uitgegaan van het wettelijk maximaal toegestane rendement. Derhalve is in de berekening van de kritische dekkingsgraad alleen naar varianten gekeken waarbij het verwacht rendement lager is dan het wettelijk toegestane maximum.

De volgende tabel geeft inzicht in de kritische dekkingsgraad bij verschillende rente- en rendementsniveaus, waarbij de situatie ultimo 2019 als uitgangspunt is genomen.

Kritische dekkingsgraad¹²		Wijziging verwachte rente				
		-2%	-1%	0%	1%	2%
Wijziging verwacht rendement						
zakelijke waarden						
-2%		92,5%	95,3%	100,5%	101,7%	83,7%
-1%		88,4%	91,1%	96,0%	96,5%	78,6%
0%		84,6%	87,0%	91,7%	91,4%	73,9%

Het bestuur van het pensioenfonds monitort de kritische dekkingsgraad op kwartaalbasis.

Indien de actuele dekkingsgraad van het fonds lager is dan de kritische dekkingsgraad, en het fonds alle beschikbare maatregelen (met inachtneming van de evenwichtigheid van deze maatregelen) heeft ingezet om een korting te voorkomen, dan zal het fonds over moeten gaan tot korten van pensioenaanspraken en –rechten. In de volgende tabel wordt de hoogte van de verwachte benodigde korting weergegeven bij verschillende startdekkingsgraden. De maximale hersteltermijn is gelijk aan 10 jaar. Aan het einde van de hersteltermijn dient de beleidsdekkingsgraad gelijk te zijn aan de vereiste dekkingsgraad ad 117,5% (per eind 2019).

Verwachte korting bij alternatieve beginstanden dekkingsgraad

Start DG	BDG na 10 jaar	Kortingspercentage vóór uitsmeren
91,7%	117,5%	-
90,7%	116,6%	0,8%
89,7%	115,7%	1,5%
88,7%	114,8%	2,3%

¹¹ Hierbij wordt er gekeken naar een parallelle verschuiving van de curves van zowel de rentetermijnstructuur alsmede de curve voor het verwacht rendement.

¹² De kritische dekkingsgraad is fondsspecifiek. Bij de totstandkoming van deze tabel is immers rekening gehouden met de samenstelling van het deelnemersbestand, de pensioenregeling en de financiële opzet van Bpf Reiswerk. Daarnaast is gerekend op basis van de huidige beleggingsmix en de maximaal daarbij te hanteren rendementsveronderstellingen van de Commissie Parameters.

87,7%	113,9%	3,1%
86,7%	113,0%	3,8%
85,7%	112,1%	4,6%

Indien de beleidsdekkingsgraad daalt onder de minimaal vereiste dekkingsgraad en vijf jaar achtereenvolgend onder het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad blijft, en de actuele dekkingsgraad in het vijfde jaar tevens onder de minimaal vereiste dekkingsgraad is, dan dient het fonds een onvoorwaardelijke korting door te voeren.

6 Inventarisatie crisismaatregelen

Dit hoofdstuk bevat een inventarisatie van alle maatregelen die het pensioenfonds ter beschikking staan om de dekkingsgraad te verhogen of om te voorkomen dat de dekkingsgraad verder wegzakt richting een kritische grens.

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de volgende drie vragen:

- Hoe realistisch is de inzet van die maatregelen?
- Wat is het financiële effect van de maatregelen?
- Op welke wijze wordt rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging?

Voor de beantwoording van bovenstaande vragen is overigens sprake van enige overlap met het volgende hoofdstuk inzake de selectie en prioritering van de maatregelen.

6.1 Formele relatie werkgever, pensioenfonds en werknemer

De formele relatie tussen werknemer, werkgever en pensioenuitvoerder, vastgelegd in de Pensioenwet, kenmerkt zich door een driehoeksverhouding.

De driehoek wordt gevormd door:

- de pensioenovereenkomst (relatie werknemer-werkgever)
- het uitvoeringsreglement (relatie werkgevers-pensioenuitvoerder)
- het pensioenreglement (relatie pensioenuitvoerder-werknemers)

Pensioenovereenkomst

De pensioenovereenkomst is de overeenkomst die tussen Cao-partijen is overeengekomen met betrekking tot pensioen. Deze afspraken zijn verankerd in het pensioenreglement van het fonds.

Pensioenreglement

De inhoud van de pensioenovereenkomst ligt formeel vast in het pensioenreglement dat door het bestuur wordt vastgesteld. De inhoud van het pensioenreglement komt overeen met de inhoud van de pensioenovereenkomst.

Uitvoeringsreglement

De uitvoering van de pensioenafspraken in de pensioenovereenkomst is opgedragen aan het fonds. De taken en bevoegdheden tussen Cao-partijen en bestuur ten aanzien hiervan, zijn vastgelegd in het uitvoeringsreglement.

6.2 Mogelijke crisismaatregelen

6.2.1 Lagere toeslagen

Het bestuur streeft er naar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve en de inactieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de hand van het "CBS-consumentenprijsindexcijfer alle huishoudens, afgeleid". Dit streven is vastgelegd in het pensioenreglement, uitvoeringsreglement en de ABTN. Voorwaarde voor het verlenen van de toeslag is een financieel gezonde positie.

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre de pensioenaanspraken worden aangepast. Met betrekking tot de mate van de toekenning hanteert het bestuur de onderstaande beleidsstaffel als leidraad. Deze beleidsstaffel is gebaseerd op de maximale

toeslag die kan worden gegeven op basis van de rekenregels voor toekomstbestendige toeslagverlening zoals neergelegd in artikel 15 van het Besluit FTK. De hoogte van de toeslag is daarmee afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad, de toeslagambitie en de bovengrens toeslag.

De inhoud van de beleidsstaffel luidt als volgt:

- Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110%, wordt geen toeslag toegekend.
- Bij een beleidsdekkingsgraad van meer dan 110%, maar minder dan de bovengrens toeslag, wordt de geambieerde toeslag naar rato toegekend.
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de bovengrens toeslag kan de geambieerde toeslag volledig worden toegekend.

De bovengrens toeslag is de beleidsdekkingsgraad waarbij de maximale toeslag verleend mag worden en deze is onder meer afhankelijk van de rentetermijnstructuur. De bovengrens toeslag, gebaseerd op de rentetermijnstructuur per 31 december 2019, is circa 126%.

Inzetbaarheid

De beleidsstaffel geldt slechts als uitgangspunt; bij de jaarlijkse besluitvorming zal het bestuur andere relevante omstandigheden eveneens in ogenschouw nemen. Hierbij kijkt het bestuur onder andere naar het verloop van de (beleids)dekkingsgraad gedurende het jaar en wordt tevens rekening gehouden de actuele economische omstandigheden (zoals rente, economische vooruitzichten, bestandsontwikkelingen) en een visie van het bestuur inzake deze onderwerpen op de toekomst.

Juridisch kader

De beslissingsbevoegdheid inzake toeslagverlening ligt bij het bestuur op grond van:

- artikel 13 van het pensioenreglement
- artikel 14 van het uitvoeringsreglement

Groepen die door deze maatregel worden geraakt

- Deelnemers: Mogelijk gedeeltelijke koopkrachtvermindering na pensionering. Mogelijk compensatie door inhaaltoeslagen.
- Gewezen deelnemers: Koopkrachtvermindering na pensionering. Mogelijk compensatie door inhaaltoeslagen.
- Pensioengerechtigden: Directe koopkrachtvermindering.

Effectiviteit maatregel op herstel

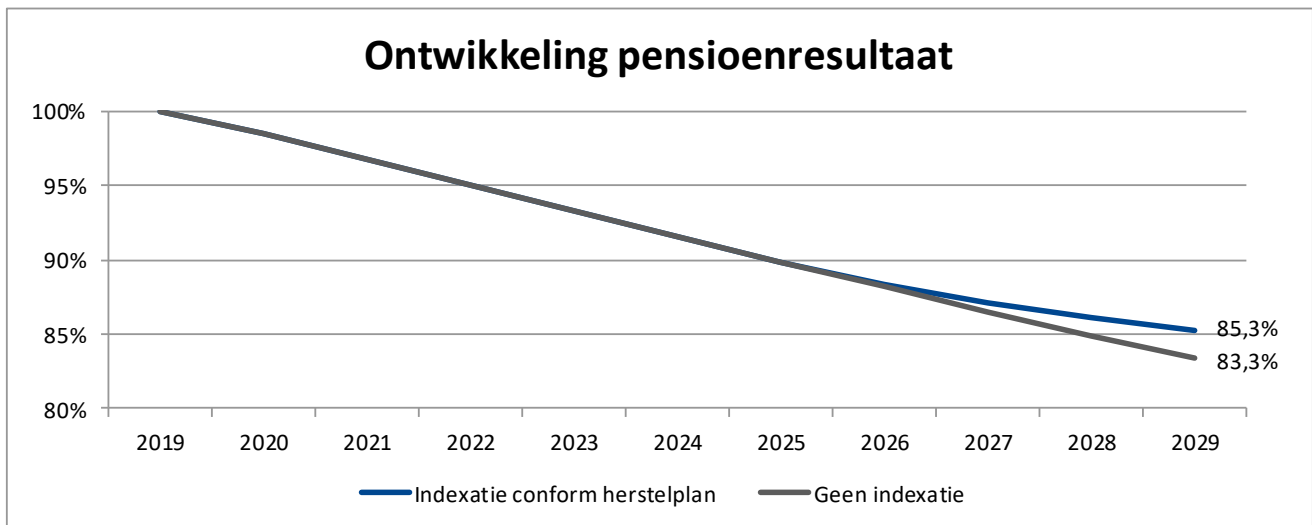
De effectiviteit van de maatregel is afhankelijk van de financiële positie. Als de financiële positie goed is, is de impact groot, bij een slechte financiële positie wordt er al weinig tot geen toeslag verleend, waardoor de effectiviteit ook laag zal zijn. In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van het pensioenresultaat te zien. Hierbij is als uitgangspunt de financiële positie ultimo 2019 genomen¹³.

Uit onderstaande grafiek blijkt dat de koopkracht (waardevast pensioen) ultimo 2028 gelijk is aan 85,3%¹⁴. Indien wordt uitgegaan van de veronderstelling dat er vanaf 2020 gedurende de gehele periode van het herstelplan geen verdere toeslagen worden verleend, daalt de koopkracht naar 83,3%.

---

¹³ Zie ook de in hoofdstuk 4 genoemde uitgangspunten.

¹⁴ Hierbij worden de toeslagen in het reguliere beleid op basis van toekomst bestendige toeslagverlening bepaald.

6.2.2 Premie verhogen

De premie wordt door het bestuur, na overleg met Cao-partijen, vastgesteld en zo nodig gewijzigd. Voor iedere deelnemer wordt jaarlijks premie geheven voor de financiering van de verplichte basispensioenregeling. De premie voor de basisregeling is een doorsneepremie uitgedrukt in een percentage van een gedeelte van het pensioengevend loon (pensioengrondslag) van de deelnemer. In 2020 bedraagt deze doorsneepremie 25,3%. De premie is voor alle deelnemers gelijk en is door de werkgever verschuldigd. De werkgever kan een gedeelte (maximaal 50%) van de premie op het loon van de deelnemer inhouden.

In dit crisisplan is uitgegaan van een premie gebaseerd op verwacht rendement. Jaarlijks besluit het bestuur of deze premie voldoet aan de wet- en regelgeving met betrekking tot de kostendeekkende premie en of de premie moet worden aangepast aan de financiële situatie van het fonds. Indien de kostendeekkende premie hoger dreigt te worden dan de geldende vastgestelde premie, treedt het fonds tijdig in overleg met Cao-partijen. Cao-partijen hebben de mogelijkheid de pensioenregeling aan te passen als de premie niet voldoet aan wet- en regelgeving.

De premieafspraken is vastgelegd in het uitvoeringsreglement. In de ABTN is dit eveneens opgenomen.

Juridisch kader

- artikel 38 van het pensioenreglement
- artikel 3 van het uitvoeringsreglement

Groepen die door deze maatregel kunnen worden geraakt

- Werkgevers
- Actieve deelnemers

Effectiviteit maatregel op herstel:

De effectiviteit van deze maatregel is groot, afhankelijk van de mate waarin de premie wordt verhoogd. Het bestuur is zich ervan bewust dat de mate van de effectiviteit van een verhoging van de premie afhankelijk is van de mate waarin Cao-partijen daarin meegaan.

Onderstaande tabel toont globaal de impact van een premieverhoging op de dekkingsgraad (t.o.v. de situatie ultimo 2019), alsmede op de cumulatieve toeslag die de actieven en inactieven naar verwachting zonder premieverhoging ontvangen op basis van het herstelplan dat in 2020 is ingediend (ad 2,3%).

Premieverhoging

	Premieverhoging in %-punten			
	1%	2%	3%	4%
Stijging dekkingsgraad				
Wijziging dekkingsgraad na 1 jaar	+ 0,3%	+ 0,5%	+ 0,7%	+ 1,0%
Wijziging dekkingsgraad na 5 jaar	+ 0,3%	+ 0,5%	+ 0,7%	+ 0,9%
Wijziging dekkingsgraad na 10 jaar	+ 0,1%	+ 0,1%	+ 0,2%	+ 0,2%
Wijziging cumulatieve toeslag Actief (2,3%)	+ 0,1%	+ 0,3%	+ 0,3%	+ 0,3%
Wijziging cumulatieve toeslag Inactief (2,3%)	+ 0,1%	+ 0,3%	+ 0,3%	+ 0,3%
Wijziging kritische dekkingsgraad	- 0,2%	- 0,4%	- 0,6 %	- 0,8%

Het premie-instrument is de enige maatregel waarbij ook werkgevers aan het herstel van het pensioenfonds bijdragen (in de vorm van een premieverhoging). De premie moet wettelijk gezien kostendekkend zijn.

Het effect van een premieverhoging op de dekkingsgraad neemt af naarmate de tijd vordert. Dit komt doordat (een deel van) de hogere dekkingsgraad wordt 'weggegeven' door toeslagverlening.

6.2.3 Versoberen van de regeling

De regeling kan worden versoerd tijdens een crisisperiode. Het pensioenfonds onderscheidt de volgende mogelijkheden:

- Verlaging opbouwpercentage (incidenteel, danwel structureel)
- Verhoging franchise
- Verhoging van de pensioenleeftijd

Deze paragraaf beschrijft een aantal mogelijkheden om de regeling te versoeren.

6.2.3.1 Verlaging opbouwpercentage (incidenteel, danwel structureel)

Het opbouwpercentage voor ouderdomspensioen bedraagt op het moment van schrijven van dit financieel crisisplan 1,40% van de pensioengrondslag. Het ouderdomspensioen is gelijk aan de som van de jaarlijks vastgestelde pensioengrondslagen, vermenigvuldigd met het opbouwpercentage.

Het opbouwpercentage is begin 2020 verlaagd van 1,60% naar 1,40%. De beweegreden van het bestuur om het opbouwpercentage te verlagen was de wens dat pensioenopbouw geen (negatieve) invloed meer mag hebben op de dekkingsgraad van het fonds. Het bestuur wenst een dekkingsgraadneutrale pensioenopbouw.

De Pensioenwet stelt in artikel 128 dat de premie in enig jaar kostendekkend dient te zijn. Cao-partijen kunnen besluiten om het opbouwpercentage te verlagen. Bij een gelijkblijvende premie ontstaat hierdoor een besparing in de toekomst. Daarmee wordt de herstelkracht van het fonds vergroot.

Juridisch kader:

De beslissingsbevoegdheid inzake de verlaging van het opbouwpercentage ligt bij Cao-partijen op grond van:

- artikel 13 van het uitvoeringsreglement

Groep die door deze maatregel wordt geraakt

De actieve deelnemers worden door deze maatregel geraakt.

Effectiviteit maatregel op herstel:

De effectiviteit van deze maatregel is groot, afhankelijk van de mate waarin het opbouwpercentage wordt verlaagd. Het bestuur is zich ervan bewust dat de mate van de effectiviteit van een verlaging van het opbouwpercentage afhankelijk is van de mate waarin Cao-partijen daarin meegaan.

Onderstaande tabel toont globaal de impact op de dekkingsgraad (t.o.v. de situatie ultimo 2019). Bij een structurele verlaging van het opbouwpercentage van 0,2%-punt¹⁵, stijgt de dekkingsgraad aan het einde van de hersteltermijn met 4,1%-punt ten opzichte van de verwachte dekkingsgraad op basis van het herstelplan dat in 2020 is ingediend.

	Verlaging opbouwpercentage (in 2020: 1,4%)			
	Verlaging opbouwpercentage (in %-punten)			
	-0,1%	-0,2%	-0,3%	-0,4%
Stijging dekkingsgraad				
Wijziging dekkingsgraad na 1 jaar	+ 0,5%	+ 0,9%	+ 1,3%	+ 1,8%
Wijziging dekkingsgraad na 5 jaar	+ 0,5%	+ 0,9%	+ 1,3%	+ 2,9%
Wijziging dekkingsgraad na 10 jaar	+ 0,2%	+ 0,4%	+ 1,0%	+ 3,6%
Wijziging cumulatieve toeslag actief (3,3%)	+ 0,3%	+ 0,4%	+ 0,6%	+ 1,5%
Wijziging cumulatieve toeslag inactief (3,3%)	+ 0,3%	+ 0,4%	+ 0,6%	+ 1,5%
Wijziging kritische dekkingsgraad	- 0,4%	- 0,9%	- 1,7 %	- 6,2%

Het effect van de verlaging van het opbouwpercentage op de dekkingsgraad neemt af naarmate de tijd vordert. Dit komt doordat (een deel van) de hogere dekkingsgraad wordt 'weggegeven' door toeslagverlening.

6.2.3.2 Structurele verhoging van de franchise

Het pensioenfonds voert een franchise in de regeling. Verhoging van de franchise zou de pensioengrondslag verlagen waardoor er minder pensioen wordt opgebouwd.

Juridisch kader:

De beslissingsbevoegdheid inzake de verlaging van de pensioengrondslag door verhoging van de franchise ligt bij Cao-partijen op grond van:

- artikel 13 van het uitvoeringsreglement

Groep die door deze maatregel wordt geraakt

¹⁵ Een verlaging van het opbouwpercentage met -0,2% resulteert in een opbouwpercentage van 1,2%.

De actieve deelnemers worden door deze maatregel geraakt. De lagere inkomens worden relatief zwaarder getroffen. Verhoging van de franchise treft de deelnemers met lagere inkomens harder dan de deelnemers met hogere inkomens.

Effectiviteit maatregel op herstel:

Het effect van een verhoging van de franchise op het herstel van het fonds zal naar verwachting nihil zijn. Immers, er wordt dan door de lagere pensioengrondslagsom zowel minder pensioen opgebouwd als minder premie ontvangen. Door een verhoging van de franchise neemt de gewogen gemiddelde leeftijd van de actieven toe, waardoor de kostendeekkende premie als percentage van de pensioengrondslag toeneemt. Bij een gelijkblijvende feitelijke premie zal vervolgens mogelijk het opbouwpercentage zeer beperkt moeten worden verlaagd.

	Verhoging franchise (in €)		
	250	1.000	2.500
Stijging franchise			
Verhoging kostendeekkende premie	+ 0,01%	+ 0,05%	+0,15%

6.2.3.3 Verhoging van de ouderdomspensioenleeftijd

Per 1 januari 2018 is wettelijke pensioenrichtleeftijd verhoogd van 67 jaar naar 68 jaar. Pensioenfondsen hebben hierbij de optie om de pensioenleeftijd van 67 jaar (tegen een verlaagd opbouwpercentage) te handhaven. Cao-partijen hebben besloten om de pensioenleeftijd vooralsnog niet te verhogen naar 68 jaar. In 2018 en 2019 is derhalve nog een pensioenleeftijd van 67 jaar van toepassing.

Indien de pensioenleeftijd voor pensioenopbouw van de deelnemers wordt verhoogd terwijl de overige elementen van de pensioenregeling (doorsneepremie, opbouwpercentage) gelijk blijven, leidt dit tot een versobering van de pensioenregeling.

Juridisch kader:

De beslissingsbevoegdheid inzake de verhoging van de ouderdomspensioenleeftijd ligt bij Cao-partijen op grond van

- artikel 13 van het uitvoeringsreglement

Groep die door deze maatregel wordt geraakt

De actieve deelnemers worden door deze maatregel geraakt.

Effectiviteit maatregel op herstel:

De effectiviteit van deze maatregel is gemiddeld omdat een verhoging van de pensioenleeftijd kan leiden tot een versobering van de pensioenregeling maar dit ook afhankelijk is van de overige elementen van de pensioenregeling. Indien de overige elementen (zoals opbouwpercentage) ongewijzigd blijven, is de verhoging van de pensioenleeftijd vergelijkbaar met een verhoging van het opbouwpercentage met circa 0,1% (zie ook paragraaf 6.2.3.1)

6.2.4 Pensioenaanspraken en pensioenrechten korten

Het pensioenfonds kan de aanspraken en rechten uitsluitend korten als het niet mogelijk is om binnen de hersteltermijn uit een situatie van een dekkingstekort te komen en als alle andere maatregelen zijn ingezet om het herstel te bespoedigen. Het korten

van de aanspraken en uitkeringen is dus een uiterste noodmaatregel en kan alleen ingezet worden om het benodigde herstel te bereiken.

Voor besluitvorming inzake kortingen zijn de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- moet effectief zijn
- moet rechtvaardig zijn
- moet solidair zijn
- moet transparant en uitlegbaar zijn

Het is mogelijk om binnen de grenzen van de Pensioenwet verschillende kortingspercentages te hanteren voor verschillende groepen. Onderscheid kan gemaakt worden naar pensioensoorten en stakeholders. Bij differentiatie van de kortingspercentages nemen de groepen een verschillend deel van de technische voorziening voor hun rekening. De verdeling van de technische voorziening naar (oud-)deelnemers was ultimo 2018 gelijk aan:

- Actieve deelnemers 51%
- Gewezen deelnemers 43%
- Gepensioneerden 6%

Evenwichtige belangenafweging

De aanspraken en rechten worden in voorkomende gevallen met hetzelfde percentage gekort.

De kortingsmaatregel is geen reguliere sturingsmaatregel maar geldt als ultimum remedium. Deze maatregel vloeit voort uit art. 134 van de Pensioenwet. Korting vindt dus slechts plaats nadat alle andere sturingsmiddelen zijn ingezet (met uitzondering van het beleggingsbeleid). Korting heeft substantieel effect op de verbetering van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Dit middel staat ter beschikking aan het bestuur.

Formele condities voor de kortingsmaatregel

Als er sprake is van een tekortsituatie kan het fonds besluiten de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen indien het fonds niet in staat is binnen de maximale hersteltermijn te herstellen tot de vereiste dekkingsgraad zonder dat de belangen van deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, andere aanspraakgerechtigden of de werkgever onevenredig worden geschaad en alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet om de tekortsituatie binnen de wettelijke hersteltermijn op te lossen.

Ook indien de beleidsdekkingsgraad zich vijf achtereenvolgende jaren onafgebroken onder de minimaal vereiste dekkingsgraad bevinden, kan het fonds besluiten de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten direct te verminderen om de actuele dekkingsgraad direct te herstellen tot de minimaal vereiste dekkingsgraad.

Het fonds informeert de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgevers schriftelijk over het besluit tot vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten. De vermindering kan op zijn vroegst een maand nadat de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, werkgevers en toezichthouder hierover geïnformeerd zijn, worden gerealiseerd.

Juridisch kader:

De beslissingsbevoegdheid inzake het korten van aanspraken en rechten ligt bij het bestuur op grond van:

- artikel 37 van het pensioenreglement
- artikel 17 van het uitvoeringsreglement

Groepen die door deze maatregel kunnen worden geraakt

- Actieve deelnemers
- Gewezen deelnemers en
- Gepensioneerden

Effectiviteit maatregel op herstel:

De effectiviteit van de maatregel is groot. Onderstaande tabel toont globaal de impact op de dekkingsgraad bij verschillende kortingspercentages (t.o.v. de situatie ultimo 2019).

	kortingspercentage			
	1%	3%	5%	7%
Verhoging dekkingsgraad na 1 jaar	+ 1,0%	+ 2,9%	+ 4,9%	+ 7,1%
Verhoging dekkingsgraad na 5 jaar	+ 1,0%	+ 2,9%	+ 4,7%	+ 6,4%
Verhoging dekkingsgraad op einde horizon	+ 0,5%	+ 1,4%	+ 2,2%	+ 2,9%

Het effect van een korting aan het begin van de hersteltermijn neemt op langere termijn af doordat het huidige opbouwpercentage in combinatie met de huidige premie bij een hogere dekkingsgraad een groter negatief effect heeft op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Bovendien is de toeslagverwachting bij een hogere dekkingsgraad hoger, waardoor het effect van de korting op de dekkingsgraad op termijn ook afneemt.

7 Selectie en prioritering

In hoofdstuk 6 is een inventarisatie gemaakt van de mogelijke maatregelen in geval van een crisissituatie. Het bestuur heeft op basis van deze inventarisatie een lijst van maatregelen gevormd die denkbaar en haalbaar zijn om in te zetten voor het pensioenfonds.

Evenwichtige belangenafweging is het belangrijkste uitgangspunt bij de besluitvorming over de te selecteren crisismaatregelen. Het bestuur beoordeelt een mogelijke maatregel op:

- Op eigen waarde,
- In relatie tot de herstelkracht en
- In relatie tot andere maatregelen.

De in hoofdstuk 3 gedefinieerde crisissituaties houden sterk verband met elkaar. De financiële crises volgen elkaar immers op bij een verder dalende dekkinggraad. Er is in feite sprake van een zich verergerende financiële crisis. Qua prioritering neemt het bestuur de maatregelen in de volgorde waarin de geselecteerde maatregelen zijn opgenomen in dit hoofdstuk.

Het pensioenfonds komt in een tekort

In geval de beleidsdekkinggraad daalt tot onder het niveau van het vereist eigen vermogen, is sprake van een tekort. Het bestuur kiest ervoor om in eerste instantie het toeslag-instrument in te zetten om te herstellen. Omdat het pensioenfonds heeft gekozen voor een maximaal en toekomstbestendig toeslagbeleid, wordt er bij een mindere financiële positie ook minder toeslag verleend.

Indien sprake is van een tekort en het pensioenfonds op basis van toekomst bestendig indexeren naar verwachting binnen de gestelde termijnen weer herstelt, zijn verder géén aanvullende maatregelen benodigd.

Het lukt niet meer om binnen de hersteltermijn uit het tekort te geraken

Op het moment dat sprake is van een tekort en indien het fonds bij toepassing van toekomstbestendig toeslag verlenen niet binnen de gestelde termijn volledig herstelt, zal de mogelijkheid van een extra premiestorting worden onderzocht (raadpleging sociale partners). Indien de premie niet langer structureel kostendekkend blijkt, zal het opbouwpercentage worden verlaagd, zodanig dat de premie weer kostendekkend is.

Als deze maatregelen niet voldoende herstelkracht blijken op te leveren en hierdoor de beleidsdekkinggraad na afloop van de hersteltermijn nog onder het vereist eigen vermogen blijft, zal het bestuur een korting toepassen op de pensioenaanspraken en pensioenrechten. Deze korting zal uitgesmeerd worden over 10 jaar, waarbij alleen de eerste korting onvoorwaardelijk is.

Het lukt niet meer om binnen 5 jaar uit het dekkingstekort te geraken

Als de genomen maatregelen niet voldoende blijken te zijn en hierdoor de beleidsdekkinggraad vijf jaar achtereenvolgend onder de minimaal vereiste dekkinggraad blijft, en de actuele dekkinggraad per einde van het vijfde jaar ook onder de minimaal vereiste dekkinggraad is, dan is het bestuur – conform het nFTK – verplicht om een onvoorwaardelijke korting toe te passen op pensioenaanspraken en -rechten. De korting vindt zodanig plaats dat de actuele dekkinggraad aan het einde van het vijfde jaar gelijk is aan de minimaal vereiste dekkinggraad. De onvoorwaardelijke korting dient direct in de boeken genomen te worden, maar kan uitgesmeerd worden over maximaal 10 jaar.

De volgende tabel geeft een overzicht van de maatregelen per crisissituatie en na selectie:

Crisis	Maatregel	Effectiviteit	Bevoegd
Tekort	<ul style="list-style-type: none"> • verlagen toeslagen 	afhankelijk van financiële positie	bestuur
Tekort en onvoldoende herstel	<ul style="list-style-type: none"> • géén toeslagen • Verzoek financiële ondersteuning • Verlagen jaaropbouw 	afhankelijk van financiële positie Groot Groot	bestuur sociale partners bestuur / sociale partners
Dekkingstekort na vijf jaar	<ul style="list-style-type: none"> • géén toeslagen • verzoek financiële ondersteuning • verlagen jaaropbouw • korten 	afhankelijk van financiële positie Groot Groot Groot	Bestuur sociale partners bestuur / sociale partners bestuur

8 Communicatie

Het is van groot belang dat de belanghebbenden op een volledige, tijdige en duidelijke wijze worden geïnformeerd over het financieel crisisplan en de maatregelen die daarin zijn opgenomen. In dit verband wordt onder belanghebbenden verstaan:

- deelnemers
- gewezen deelnemers
- pensioengerechtigden
- werkgevers
- Cao-partijen
- Werkgeversorganisaties
- Werknemersorganisaties
- De Nederlandsche Bank (DNB)

De communicatie betreft twee onderdelen:

- Ten eerste de communicatie van het financieel crisisplan, voordat zich een financiële crisis heeft voorgedaan;
- Ten tweede de communicatie, indien een financiële crisis zich voordoet.

Communicatie voordat een financiële crisis zich voordoet

Binnen het bestaande communicatiebeleid wordt via de website aandacht besteed aan het financieel crisisplan. Het plan wordt ingediend bij DNB.

Communicatie indien een financiële crisis zich voordoet

Tijdens een financiële crisis zal het bestuur alle gebruikelijke communicatie middelen gebruiken om belanghebbenden op de hoogte te stellen van de te nemen maatregelen.

Website

Op de website wordt een bericht geplaatst met daarin informatie over de aard van de financiële crisis en de (voorgenomen) maatregelen.

Persoonlijke communicatie

De deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden worden middels een persoonlijke brief of nieuwsbulletin over de aard van de financiële crisis en eventuele kortingsmaatregelen geïnformeerd.

Communicatie met Cao-partijen

Voorafgaande aan de communicatie met deelnemers worden de Cao-partijen op de hoogte gesteld¹⁶ van de aard van de financiële crisis en de maatregelen die het bestuur neemt om de gevolgen van de financiële crisis te beperken

Communicatie met deelnemersraad en verantwoordingsorgaan

Voorafgaande aan de communicatie met deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden worden deelnemersraad en verantwoordingsorgaan (formeel) op de hoogte gesteld van de aard van de financiële crisis en de maatregelen die het bestuur

---

¹⁶ In een dergelijke situatie zullen de Cao-partijen onmiddellijk in kennis worden gesteld, zullen de mogelijkheden nader worden uitgewerkt en voorgelegd aan Cao-partijen en zal de impact van de verschillende maatregelen worden becijferd en getoond aan Cao-partijen.

heeft genomen om de gevolgen van de financiële crisis te beperken. Aan de deelnemersraad wordt tijdig advies gevraagd in de situaties waarin de deelnemersraad deze bevoegdheid heeft op grond van de Pensioenwet en/of het reglement van de Deelnemersraad. Aan het verantwoordingsorgaan wordt volgens de gebruikelijke procedure verantwoording afgelegd.

Communicatie met DNB

Voordat een bericht op de website wordt geplaatst, zal DNB op de hoogte gesteld worden van een ontstane financiële crisis.

Communicatie met de pers

De woordvoerder van het fonds onderhoudt contact met de pers over een ontstane financiële crisis. Hierbij wordt vooraf binnen het bestuur bepaald welke gegevens eventueel naar buiten gebracht kunnen worden.

9 Besluitvorming & actualisering

Dit financieel crisisplan is voor het eerst op 27 april 2012 door het bestuur vastgesteld, waarna deze voor de laatste keer is aangepast in maart 2019. Het financieel crisisplan wordt jaarlijks getoetst en eventueel aangepast op basis van de actuele omstandigheden. Het plan wordt als bijlage in de ABTN opgenomen.

Bijlage 5

Onderbouwing Prudent Person

Onderstaand wordt een toelichting gegeven op de manier waarop Reiswerk Pensioenen invulling geeft aan de belangrijkste uitgangspunten vanuit de wetgeving.

Artikel 135 Pensioenwet

1. De waarden worden belegd in het belang van aanspraak- en pensioengerechtigden.

Bij het vaststellen van het beleggingsbeleid worden de pensioenverplichtingen van deelnemers tezamen met de doelstelling en risicohouding van Reiswerk Pensioenen als uitgangspunt genomen in de ALM-studie. De doelstelling van de ALM-studie is toetsing op een consistent premie- en indexatiebeleid en vaststelling van de strategische beleggingsmix en risico-afdekking op hoofdlijnen.

2. Er geldt een maximum voor beleggingen in de bijdragende onderneming.

Het pensioenfonds belegt vrijwel volledig in collectieve beleggingsfondsen waarbij spreiding van risico's het uitgangspunt is.

3. De beleggingen worden gewaardeerd op basis van marktwaardering.

In hoofdstuk 5 van de ABTN wordt ingegaan op de algemene waarderingsgrondslagen van de beleggingen. In zijn algemeenheid geldt dat alle fondsbeleggingen worden gewaardeerd op reële waarde.

Voor zowel derivaten als hypotheekleningen geldt dat deze gewaardeerd worden op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of als deze er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

4. Een pensioenfonds vermeldt in zijn jaarverslag hoe in het beleggingsbeleid rekening wordt gehouden met milieu, klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen.

In het jaarverslag van Reiswerk Pensioenen wordt ingegaan op dit onderwerp.

Reiswerk Pensioenen voldoet aan bovenstaande wet- en regelgeving.

Artikel 13 en 13a besluit FTK

1. De veiligheid, kwaliteit, liquiditeit en rendement van de beleggingsportefeuille als geheel worden gewaarborgd.

Bij de vaststelling en invulling van het beleggingsbeleid worden de verplichtingen als uitgangspunt genomen. Te allen tijde moeten er voldoende beleggingen liquide gemaakt kunnen worden om aan de verplichtingen van deelnemers, maar ook derivaten te kunnen voldoen. Reiswerk Pensioenen belegt grotendeels in liquide beleggingscategorieën. Bovendien kent Reiswerk Pensioenen een jonge deelnemerspopulatie waardoor de premieinkomsten hoger zijn dan de uitkeringen.

Reiswerk Pensioenen heeft een liquiditeitsbeleid en dit vormt het kader waarbinnen de portefeuille wordt belegd. Via verschillende risicorapportages monitort Reiswerk Pensioenen de ontwikkelingen op de financiële markten en de effecten ervan op het beleid en de financiële positie van Reiswerk Pensioenen.

Daarnaast heeft de invulling van illiquide beleggingen de aandacht van Reiswerk Pensioenen vanwege de complexiteit en lange termijn investeringshorizon. Vanuit de ALM-studie in 2018 is de strategische allocatie naar hypotheekleningen verhoogd naar 13%. Het illiquide deel van de portefeuille wordt gezien de onzekere toekomst van het fonds jaarlijks getoetst.

2. *Beleggingen op niet-gereguleerde financiële markten worden tot een prudent niveau beperkt.*

De portefeuille is, met name via collectieve fondsbeleggingen, voornamelijk belegd op gereguleerde markten. De hypotheekportefeuille vormt hierop een uitzondering. De strategische weging naar hypotheek van 13% acht het bestuur een prudent niveau.

3. *Derivaten zijn toegestaan voor zover deze bijdragen aan een vermindering van het risicoprofiel of een doeltreffend portefeuillebeheer vergemakkelijken.*

Reiswerk Pensioenen gebruikt derivaten terughoudend voor risicomanagementdoelstellingen en efficiënte portefeuillesturing, met name bij de afdekking van rente- en valutarisico's. Het gebruik vindt waar mogelijk plaats binnen collectieve beleggingsfondsen. Voor derivaten die buiten de collectieve beleggingsfondsen worden gebruikt zijn door Reiswerk Pensioenen richtlijnen overeengekomen met de vermogensbeheerder.

4. *Beleggingen worden gediversifieerd, zodat een bovenmatige afhankelijkheid van of vertrouwen in bepaalde waarden, of een bepaalde emittent of waarden of groep van ondernemingen wordt vermeden (geldt niet voor staatsobligaties).*

De portefeuille is gespreid over beleggingscategorieën, regio's, landen en sectoren. Ten aanzien van de samenstelling van de beleggingsportefeuille is transparantie van elke belegging een noodzakelijke voorwaarde. Dat betekent dat op elk moment duidelijk en uitlegbaar moet zijn hoe en waarin belegd wordt. Tevens dient transparantie te bestaan over de risico's die gepaard gaan met elke belegging.

De huidige invulling van de portefeuille bestaat voornamelijk uit collectieve fondsbeleggingen en de richtlijnen daarvan zijn zodanig dat het concentratierisico zoveel als mogelijk wordt uitgesloten.

5. *Het fonds stelt een beleggingscyclus vast.*

6. *Het strategisch beleggingsbeleid (lange termijn) past bij de doelstelling en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding van het fonds en is gebaseerd op gedegen onderzoek.*

7. *Het beleggingsbeleid sluit aan op de aard en duur van de toekomstige pensioenuitkeringen.*

8. *Het fonds onderbouwt dat het strategisch beleggingsbeleid en het beleggingsplan passen binnen de prudent person regel.*

In het beleggingsplan is het huidige beleggingsproces / -cyclus vastgelegd. Het is een voorwaarde dat samen met de uitgangspunten van het fonds:

- de doelstelling van het fonds
- de risicobereidheid
- de investment beliefs
- het beleggingsuniversum en de criteria
- de bestaande en de toekomstige pensioenverplichtingen
- de wettelijke verplichtingen vanuit de prudent person regel

een uitgebreid ALM-onderzoek ten grondslag ligt aan het beleggingsbeleid. Het voorlaatste ALM-onderzoek heeft plaatsgevonden in de tweede helft van 2018. Hierbij is de risicohouding geëvalueerd en is strategisch beleid vastgesteld dat voor wat betreft de beleggingen in de komende jaren wordt geïmplementeerd.

De onderbouwing voor het voldoen aan de prudent person regel is vastgelegd in deze bijlage van de ABTN.

9. *Het strategisch beleggingsbeleid bevat een beschrijving van de beleggingsdoelstelling, de samenstelling van de beoogde beleggingsportefeuille en de mate waarin van deze beleggingsportefeuille kan worden afgeweken.*

10. *Het beleggingsplan is een vertaling van het strategisch beleggingsbeleid voor de korte termijn. Het beleggingsplan bevat concrete en gedetailleerde richtniveaus en bandbreedtes per beleggingscategorie.*

Bij de bepaling van de strategische portefeuille is de beoogde beleggingsportefeuille vastgesteld en is vastgelegd in welke mate van deze beleggingsportefeuille kan worden afgeweken. Jaarlijks wordt in het beleggingsplan de strategische beleggingsmix vertaald naar een normportefeuille waarbij de genoemde onderdelen zijn opgenomen.

11. *Beheerste en integere bedrijfsvoering*

Een beheerste en integere bedrijfsvoering (artikel 143 Pw) betekent onder meer dat een pensioenfonds zijn organisatie dusdanig inricht dat sprake is van goede procedures en controlemechanismen, dat er beleid is voor beheersing van risico's en dat het fonds zorg draagt voor de uitvoering van dat beleid (zie artikel 18 Besluit ftk).

Specifiek voor het bepalen en uitvoeren van het beleggingsbeleid geldt dat het fonds een duidelijke organisatiestructuur vastlegt waarin (1) het risicobeheer adequaat en onafhankelijk is vormgegeven en (2) een zorgvuldig en transparant besluitvormingsproces is geborgd. Daarnaast geldt dat sprake moet zijn van een balans tussen aard en complexiteit van de beleggingsportefeuille enerzijds en de aanwezige kennis en ervaring, en het risicobeheer anderzijds.

Het fonds kent een duidelijke organisatiestructuur met betrekking tot het beleggingsbeleid en besluitvorming hierover en er is een helder beleggingsproces.

Het risicobeheer wordt uitgevoerd door de beleggingsadviescommissie met behulp van externe partijen. Separaat geeft de risicomanager een oordeel over strategische ontwikkelingen op vermogensbeheergebied.

Er is een balans tussen de omvang, aard en complexiteit van de beleggingsportefeuille enerzijds en de aanwezige kennis en ervaring en het risicobeheer anderzijds.

12. *Regels uitbesteding*

Een andere algemene wettelijke eis is dat een pensioenuitvoerder bij uitbesteding zorg draagt dat de externe uitvoerder de geldende wet- en regelgeving naleeft (artikel 34 Pw). Hierbij zijn regels vastgelegd voor de overeenkomst tot uitbesteding en de beheersing van risico's die verband houden met uitbesteding (zie artikel 13 en 14 Besluit uitvoering Pw).

Voor de beleggingen betekent dit onder meer dat de opdracht die het pensioenfonds geeft aan de vermogensbeheerder, het beleggingsmandaat, aansluit op het strategische beleggingsbeleid en het beleggingsplan van het pensioenfonds zelf. Dit om te voorkomen dat de uitvoering die de vermogensbeheerder aan zijn mandaat geeft, gepaard gaat met risico's die het fonds niet heeft beoogd of voorzien. Ook is er een sluitende set afspraken en richtlijnen nodig tussen pensioenfonds en vermogensbeheerder om de opdracht te begrenzen in aansluiting op het vastgestelde beleid. Daarnaast moeten pensioenfondsen vooraf een concrete selectie- en evaluatieprocedure vastleggen voor externe vermogensbeheerders met concrete prestatie-indicatoren.

Het beleggingsplan en de beleggingsrichtlijnen sluiten aan op de jaarlijks vast te stellen normportefeuille die wordt afgeleid van de strategische beleggingsmix. De beleggingsrichtlijnen kennen duidelijke en relatief strikte begrenzingsen, waardoor de feitelijke portefeuille te allen tijde goed in lijn ligt met de door Reiswerk Pensioenen beoogde portefeuille. Vanaf november 2017 geldt er een scheiding tussen de strategische advisering en het coördinerend vermogensbeheer. Om deze aansluiting te realiseren is er nauw samengewerkt met de strategische adviseur en met de coördinerend vermogensbeheerder bij de opstelling van het beleggingsplan en de beleggingsrichtlijnen.

Er zijn selectiecriteria vastgesteld voor de aanstelling en monitoring van externe vermogensbeheerder(s). Aanstelling van vermogensbeheerders gebeurt uitsluitend op aanwijzing van het pensioenfonds. De vermogensbeheerders worden minimaal jaarlijks geëvalueerd.

13. *Verbod op langlopende leningen en garantstelling*

Een pensioenfonds gaat geen leningen aan, tenzij het gaat om een tijdelijke lening (maximaal een jaar) voor liquiditeitsdoelstellingen. Een fonds treedt niet namens derde partijen op als garant. Zie hiervoor artikel 136 Pw en artikel 14 van het Besluit ftk

Het pensioenfonds heeft dergelijke leningen niet in de beleggingsportefeuille.